

Fra vision til virkelighed

KVINDERNES BYGNING

125 år

Forlaget Himmerland

*Et kig ind mod området, som det så ud før
Kvindernes Bygning blev opført.
Fotograf ukendt.*

Indhold

Forord	4
Fra vision til virkelighed	7
Historien om Kvindernes Bygning: 40 års forarbejde skabte et solidt fundament	31
Kvindernes Bygning set i en arkitekturhistorisk belysning.	59
Kvindernes Bygning i årstal	84
Historien om kunsten i Kvindernes Bygning.	91
Mælkebøtten som motiv	117
Hvem er hvem	126
Ildebrandsten.	129
Samme værdisæt som Kvindernes Bygning	132
Givende samarbejde mellem kvindeforeninger	134
Kvindernes Bygning er et optimalt sted	136
Værdifuldt samarbejde med kvindeforeninger	138
Har benyttet Kvindernes Bygning's mødefaciliteter	140
Arbejder som socialpolitisk vagthund.	142
Naturligt at være med i Kvindernes Bygning	145
Stor glæde over samarbejde med de mange kvindeforeninger – og over gode rammer til møder og arkivarbejde.	146
Attraktivt sted med kvindehistorisk betydning	148
Gode muligheder for uformelt samarbejde.	151
Kvindernes Bygning er en naturlig medlemsorganisation	153
Mange arrangementer i Kvindernes Bygning	155
Mangeårigt samarbejde om ligestilling	156
Uddelinger fremmer kvinders ligestilling	160
Kvindernes Bygning's repræsentantskab 2020-2021	162
Formænd for Kvindernes Bygning	164
Forfatterbiografier	166

Forord

Den 5. december 1895 blev det første møde om Kvindernes Bygning holdt. Bogen "Fra vision til virkelighed" markerer 125 året.

Det har været et spændende forløb for mig at samle de mange oplysninger om Kvindernes Bygning – for en dels vedkommende er de helt nye. Der har tidligere været udgivet hæfter og tekster om både "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid", arbejdet med at samle penge ind til opførelsen af en Kvindernes Bygning og livet i Kvindernes Bygning, som blev indviet i 1936. I arbejdet med denne jubilæumsbog er der dukket helt nyt materiale op, ligesom det ved gennemlæsningen af gamle protokoller har været muligt at få rettet flere af tidligere tiders fejlagtige oplysninger. Det er derfor med stor glæde, at Kvindernes Bygning udgiver en større bog, hvor det er muligt at beskrive Kvindernes Bygning meget nuanceret.

Det er et arbejde, som Kvindernes Bygning takker billedkunstner Lene Rasmussen for at have været med til at sikre, ligesom Lene Ras-

mussen har gjort en stor indsats for at få bragt større orden i Kvindernes Bygnings mange og uerstattelige arkivalier.

Det er også Lene Rasmussen, som i denne bog beskriver kunsten i Kvindernes Bygning og dermed giver et samlet overblik, som tidligere har manglet.

Da planlægningen af og artikelskrivningen til denne bog var godt i gang, henvendte kunsthistoriker Kirsten Arkov sig helt uventet for at høre, om Kvindernes Bygning skulle ligge inde med materiale om Bygningens arkitekt, Ragna Grubb. Kirsten Arkov ville gerne sætte den oversete, danske arkitekt ind i en større sammenhæng. Den artikel er Kvindernes Bygning rigtig glad for at kunne bringe her i jubilæumsbogen og dermed sikre en bredere omtale af Ragna Grubb.

Fotograferne Pylle og Hans Søndergaard har gennemfotograferet Kvindernes Bygning, så tidligere oversete arkitektoniske detaljer kan fremhæves, ligesom særlige nedslagspunkter i

arkivalierne nu er bevaret i et stort, nyt fotoarkiv.

Sidst tak til næstformand i Kvindernes Bygning, Birgit Catter, for omhyggelig korrekturlæsning.

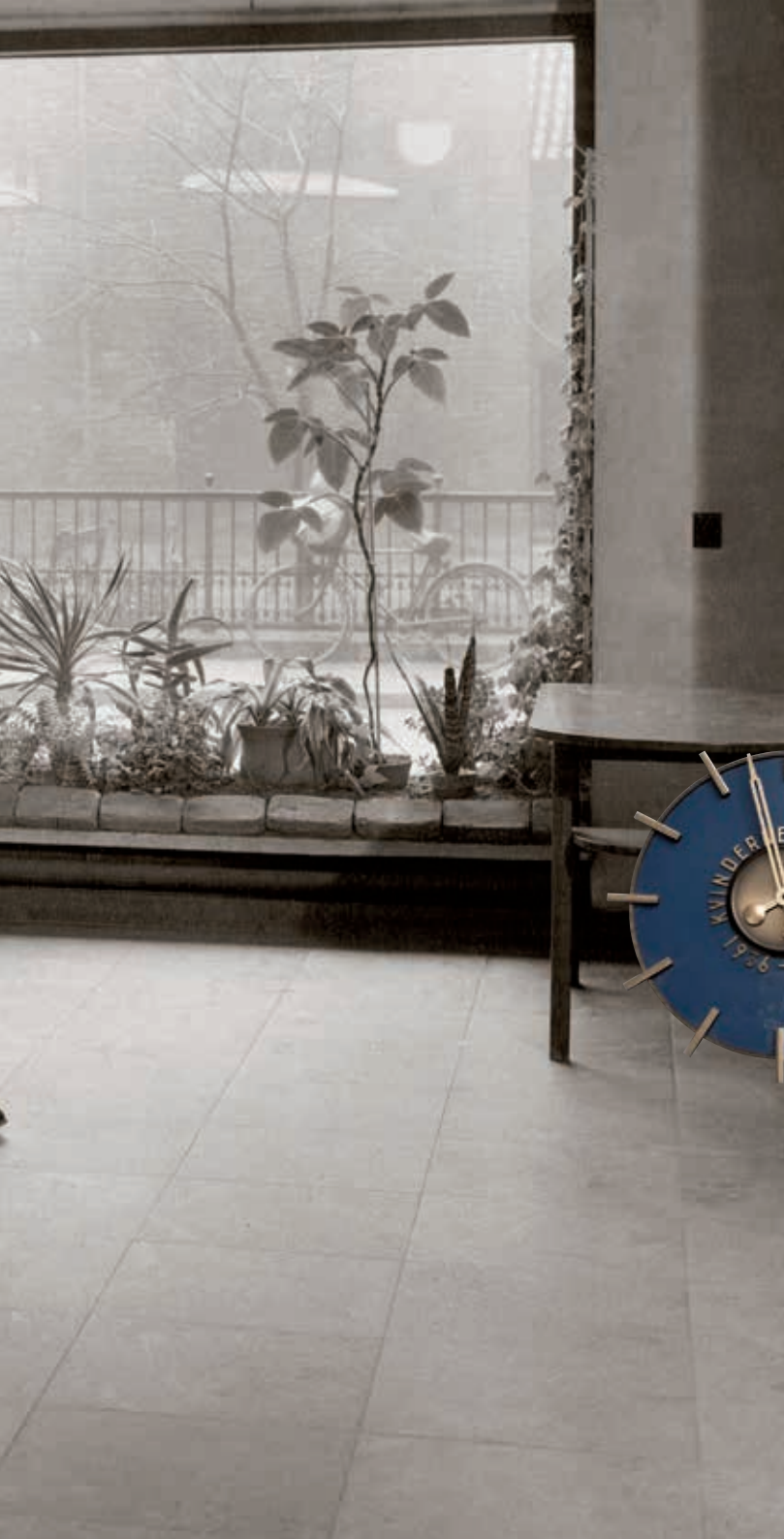
*Annemarie Balle,
formand for Kvindernes Bygning*

*Kvindernes Bygning, facaden set fra
anlægget ved Helligåndskirken 2020.*

Fra vision til
virkelighed

Fra vision til virkelighed

Af Annemarie Balle, formand

I 1893 blev der i Chicago holdt verdensudstilling under overskriften "World's Columbian Exposition". Den blev holdt i 400 året for Christopher Columbus opdagelse af Amerika, hvad navnet på verdensudstillingen også henviser til.

Fra de amerikanske arrangørers side var der et ønske om, at kvinderne skulle udstille deres arbejder i en nyopført Womens Building på udstillingsområdet. Danske kvindelige kunstnere og kunsthåndværkere blev inviteret. Den danske udstillingskomité, som bestod af 12 mænd, delte ikke den opfattelse, men efter en række dramatiske møder og mange forviklinger lykkedes det at blive enige om at sende en "Kvindernes Låneudstilling" til Womens Building. Indholdet til den kunstindustrielle del blev udvalgt af en lille komité bestående af kvinder, som den mandlige udstillingskomité under pres indvilgede i at sammensætte.

Den løsning var dronning Louise (gift med kong Christian d. 9) ikke tilfreds med. Hun havde givet tilsagn om at være protektor under forudsætning af, at det var den særlige kvindeudstilling, som amerikanerne havde bedt om, der blev realiseret.

I sidste øjeblik arrangerede en af idemagerne til projektet, kammerherreinde Sophie Oxholm en "Kvindernes Låneudstilling", som blev sendt afsted til Chicago. En løsning, som igen delte vandene og fik flere danske kvinder til at takke nej til at deltage.

Selv om udstillingen i Chicago blev pænt omtalt, var ingen helt tilfredse med den. Derfor tog Sophie Oxholm kort efter initiativ til at arrangere en "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" i København.

Hun kontaktede en snæver kreds af kvinder, og denne gruppe blev enige om, at der skulle arrangeres en dansk kvindeudstilling.

Også her var forløbet meget problemfyldt. Det var især spørgsmål som hvem, der skulle

Emma Gad (1852-1921). Fotografiet er forsynet med en håndskrevet tekst: "Kun én Hovedregel for alt menneskeligt Samkvem bliver aldrig forældet. Det er den at handle mod sine Medmennesker ud fra et godt Hjerte. Emma Gad." Det Kgl. Bibliotek, Portrætsamlingen.

udvælge deltagerne og hvem, der skulle godkende valgene, som skilte parterne.

Efter måneders debat og søgen efter egnede lokaler, blev flere fra initiativgruppen skiftet ud, og ind på posten som præsident kom Bertha Buch og posten som vicepræsident blev besat af den foreningsvante og handlekraftige Emma Gad.

Der kom skred i sagerne, og i sommeren 1895 kunne man slå dørene op for en meget omfattende udstilling, som hovedsagelig blev vist i Industriens hus på Rådhuspladsen i København, men også andre lokaliteter blev taget i brug til bl.a. litteraturoplæsninger, kunst-

udstillinger, foredrag samt teaterforestillinger. Den 22. juni 1895 åbnede "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid", og i de kommende måneder strømmede udstillingsgæsterne til. Da udstillingen lukkede den 15. september 1895 havde 80.000 passeret kasseapparaterne – et antal, som langt oversteg forventningerne. Da pengekassen var talt op, kunne arrangørerne notere sig et overskud på ca. 13.000 kroner.

Programmet for "Kvindernes Udstilling"s musik-soirée i 1895 havde vignetter af Suzette C. Holten (1863-1937). Kvindernes Bygnings Arkiv.

Forslag om en Kvindernes Bygning

Nu gik debatten om, hvad overskuddet skulle bruges til i gang. Der var mange og lange debatter, og der kom i alt 12 konkrete forslag til, hvordan overskuddet kunne bruges bedst muligt. For at få et overblik over muligheder, valgte man at gruppere forslagene således: Tre forslag, som pegede på, at pengene skulle bortskænkes.

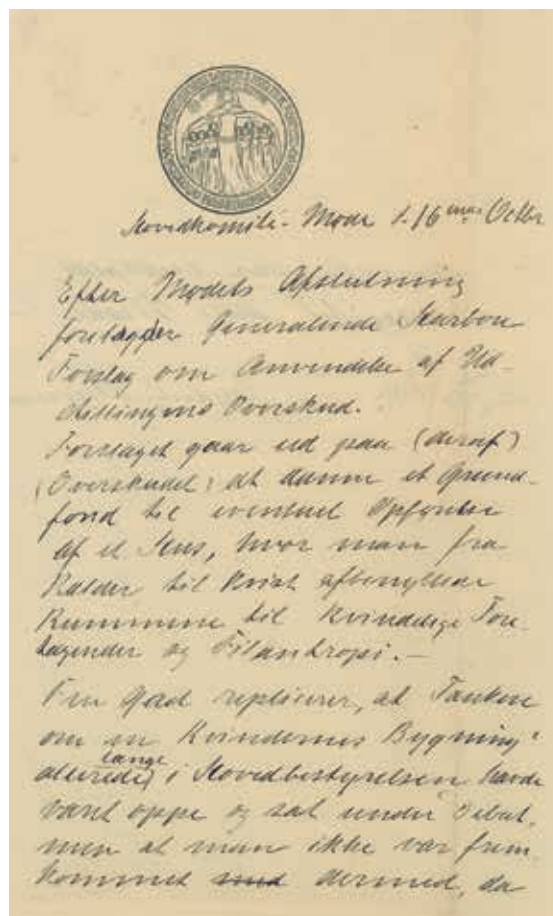
Tre forslag, som pegede på, at pengene skulle deles.

Fem forslag, som pegede på, at der skulle oprettes en institution.

Et 12. forslag, som blev trukket tilbage til fordel for det forslag, som blev stillet af Emma Gad. Det blev vicepræsident Emma Gads forslag om at opføre en Kvindernes Bygning i København, som fik mest tilslutning.

I det originale referat er hendes forslag refereret således:

Overskuddet, hvor stort eller lille det end maatte blive, skulde anvendes uden Afkortning til et enkelt Foretagende af Betydning og foreslog, at Summen skulde hensættes indtil den ved Forrentning, ved Tilskud af Private, eventuelt af Rigsdag og Regering kunde "ved Hjælp af Prioriteringslaan bruges til at

Seglet fra "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" i 1895 var udformet af maleren Agnes Slott Møller. Det viser dronning Margrethe 1, der holder sine beskyttende arme ud over de nordiske kvinder. Seglet blev efter udstillingen benyttet af udstillingskomitéen som bryghoved ved meddelelser som f.eks. denne note. Noten dokumenterer en af de første drøftelser af forslaget om at anvende udstillingsoverskuddet til en Kvindernes Bygning.

opføre en "Kvindernes Bygning" en Slags permanent Udstilling af Kvindearbejde paa en smuk og befærdet Plads i Hovedstaden".

Forslagsstilleren (Emma Gad, red.) udviklede nærmere Planen saaledes:

Paa 5. Sal tænkte hun, idet der benyttedes Elevator, anbragt Malerateliers, Fotografateliers, Tegne-Musik- Sprog- og om muligt – Dansekursus.

Paa 4. Sal Pensionater, Hotel-garnis og Værelser for enkeltboende Damer.

3. og 2. Sal: hensigtsmæssige Lokaler for Dansk Kvindesamfund og Kvindelig Læseforening samt et Par Sale til permanent Udstilling af Kunst og Frembringelser fra andre Omraader af Kvinders Arbejde.

1. Sal Festlokaler, som ogsaa skulde kunne udlejes til Koncerter, Möder, Bazarer, Foredrag m.m.

I Forbindelse hermed Restauration.

I Stuen Konditori og Magaziner af alle Slags, Frysørstuer, Systuer o.s.v.

I Kælderen en Læsestue for Arbejdersker, billigt Spiselokale, Bageri, tarvelige Boutiker.

I Sidebygningen Bureauer for Sygeplejersker, for Jordemødre, for Massage. En Poliklinik med kvindelige Læger. En Badeanstalt for Kvinder og Börn, Gymnastik-lokaler o.s.v.

I Bagbygningen Værksteder for Bogtrykkere, Bogbindere, Snedkere m.m. Vaskeri, Systuer, Konserverfabrikker o.s.v."

Den endelige vedtagelse skete den 5. december 1895, og det første stiftende møde blev holdt den 9. januar 1896.

40 års indsamling

Men da Emma Gad som den ene af 12 i 1895 kom med sit forslag om, hvordan overskuddet fra "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" skulle anvendes, havde hun formentlig ikke forestillet sig det meget lange forløb og ej heller selve realiseringen af en Kvindernes Bygning. I 1903 trak hun sig fra følgegruppen på grund af en kombination af for megen uenighed og hendes egen utålmodighed.

Emma Gad dør i 1921 – hvor vejen til en realisering af en Kvindernes Bygning fortsat er lang.

Fra beslutningen om, hvordan overskuddet fra "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" slutter og frem til indvielsen af Kvindernes Bygning, går der 40 år med at rejse penge til projektet og finde den helt rigtige placering.

Sølvfingerbøllet havde teksten A. C. Illum og Kvindernes Bygning indgraveret på den ene side. Suzette C. Holtens vignet til Kvindernes Bygning med to byggende kvinder foran den opgående sol prydede fingerbøllets anden side. For 10 øre kunne man købe fingerbøllet, som solgtes fra Illum, og dermed støtte indsamlingen til Kvindernes Bygning. Marie Illum, som var gift med A. C. Illum, var i en årrække kasserer i bestyrelsen for Kvindernes Bygnings bestyrelse. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Der arrangeres bl.a. en orkidéudstilling, salg af fingerbøl fra stormagasinet Illum, salg af sæber fra sæbefabrikant Valdemar Smith, salg af platter og et stort landsdækkende lotteri.

Der blev solgt 500.000 fingerbøl, lotteriet indbragte 11.200 kroner, mens salget af platter indbragte 2.800 kroner.

Der etableres også en landsindsamling, men det går langsomt med at få samlet penge.

I 1903, hvor Emma Gad trækker sig, er der samlet 83.000 kroner ind, så der er stadig lang vej til de 300.000 kroner, man mener skal være en startkapital for at kunne købe en byggegrund og kunne opføre en Kvindernes Bygning. Efter længere tids debat bliver repræsentantskabet den 3. juni 1919 enige om, at der skal knyttes en tættere kontakt til en række kvindeforeninger, som kan have gavn af at bruge en

Kvindernes Bygning – det kan være kontor-faciliteter eller mødelokaler. Det bliver den største udvidelse af repræsentantskabet, da disse 14 foreninger optages:

- Danske Sygegymnaster af 1913
- Kvinde-Vælger-Klubberne
- Kvindelige Idrætsforeninger
- Dansk Massage-
og Sygegymnastik Forening
- Lærerindernes Afdeling
af Frederiksberg
Kommunelærerindeforening
- Kommunelærerindernes Byggeforening
- Danske Kvinders Forening for
Alkoholfrige Restauranter
- Danske Kvinders Konservative Forening
- Telefonistindeforeningen
- Søsterforening inden for N.I.O.G.I.
- Sundhedsforeningen
- Kristne Kvinders Vælgerforening
- Les Amies de la jeune Fille
- Danske Kvinders Fredskæde

Selv om forløbet med indsamling og enighed om den endelige udformning stadig var lang og til tider også problemfyldt, så blev stort set

alle ideer ført ud i livet i 1936, hvor Kvindernes Bygning blev indviet.

Også de oprindelige vedtægter for Kvindernes Bygning er et langt stykke hen ad vejen blevet fastholdt.

Bygningens første vedtægter, som blev vedtaget den 30. april 1896 havde en formålsparagraf, som lød sådan:

Med det Formål at samle de kvindelige Arbejds- og Aandsinteresser opføres en "Kvindernes Bygning".

Bygningen tænkes beliggende paa et centralt Sted i København, rummende Lokaler til forskellige kvindelige Foreninger, til Foredrag, Møder og temporære Udstillinger, en Læsestue for Arbejdersker, Bade- og Gymnastiklokaler, en billig og tidssvarende Restaurant uden Drikkepenge samt et billigt Gæstehjem for Kvinder fra Provinserne.

Dagens formålsparagraf lyder sådan:

Formålet med Kvindernes Bygning er at tilbyde kvindeforeninger lokaler centralt i København, som er egnede til sekretariatsfunktioner, foredrag, møder, undervisning m.m. Desuden kan bygningen tilbyde kvinder lokaler til studieopgaver.

LOVE.

Vedtagne den 30. April 1896.

1. Med det Formaal at samle de kvindelige Arbejds- og Aandsinteresser opføres en

„Kvindernes Bygning“.

2. Bygningen tænkes beliggende paa et centralt Sted i København, rummende Lokaler til forskellige kvindelige Foreninger, til Foredrag, Møder og temporære Udstillinger, en Læsestue for Arbejdersker, Bade- og Gymnastiklokaler, en billig og tidssvarende Restaurant uden Drikkepenge samt et billigt Gæstehjem for Kvinder fra Provinserne.

I Bygningen kan endvidere indrettes Lejligheder efter cooperativt Mønster for Kontorister, Kommiss'er og andre lignende enligstillede Kvinder.

3. Bygningen danner som juridisk Person en selv-ejende Institution.

*De første love for det fremtidige arbejde hen mod opførelsen af Kvindernes Bygning, vedtaget den 30. april 1896.
Kvindernes Bygnings Arkiv.*

Økonomisk ansvarlighed

Men et er formålet – noget andet er driften og at få videreført visionerne i et samfund under forandring.

Som udgangspunkt blev det slået fast mange gange, at den ansvarlige ledelse – repræsentantskabet og den valgte bestyrelse – skulle sikre, at der var økonomiske midler til aktiviteterne. Det er der blevet arbejdet meget målrettet på gennem årene – og med skiftende held. I en årrække led Kvindernes Bygning under en meget dårlig økonomi, og der måtte tages store lån i Bygningen. To af de meget udgiftskrævende aktiviteter i 1970'erne var driften af Hotel Cecil i Bygningens to øverste etager og restaurant Karnappen på første sal. Tiderne havde skiftet, og det var ikke længere muligt at sikre en rentabel drift. Resultatet blev, at man i 1980 måtte dreje nøglen om til begge dele.

Såvel hotel som restaurant havde både en social og en kulturel dimension, som har været kendetegnende for Kvindernes Bygningens drift gennem alle årene.

Bygningens drift har siden de første tanker om en Kvindernes Bygning haft fokus på:

- Socialt ansvar
- Udvikling og uddannelse af kvinder
- Kulturel udveksling
- Et lighedsbegreb, som er forudsætningen for gensidig forståelse
- Økonomisk ansvarlighed

De dimensioner har repræsentantskab og bestyrelse heldigvis holdt sig for øje og har derfor i årenes løb fået søsat flere aktiviteter, som har vist sig både rentable og levedygtige. Det har været et grundlæggende krav, at forslag til aktiviteter og justeringer i drift og vedligehold altid har skullet være økonomisk forsvarlige. En god økonomi er grundstenen i Kvindernes Bygning. Først når økonomien er på plads, kan der sættes nye initiativer i gang, ligesom Bygningens vedligehold skal være i orden. Selv om bygningens skelet af jernbeton er meget stabilt, så er det afgørende, at facader, vinduer og tag – hele bygningens ”overfrakke” holdes intakt, ligesom de tekniske installationer skal holdes vedlige og af og til også ajourføres, så lejerne har opdaterede rammer at arbejde i.

I 2011 skete der en markant og gennemgribende fornyelse af både gulve, vægbeklædning og

tekniske installationer i det daværende Copenhagen Jazzhouse. Det blev nødvendigt efter det voldsomme skybrud, som endte med at forårsage halvanden meter slam og kloakvand i kælderen. Samtlige el- og ventilationsinstallationer i kælderområdet blev ødelagt og forurenet med kloakvand. Desuden var vægge gennemvåde, så der blev gået radikalt til værks. Resultatet blev et meget smukt lejemål med god akustik – og en effektiv sikring mod nye oversvømmelser og følgeskader.

Senest er der i 2019-2020 blevet gennemført en gennemgribende renovering og istandsættelse af 1. salen – det lejemål, som tidligere rummede restaurant Karnappen.

I forbindelse med, at FTF fraflyttede lejemålet i 2019, blev det udlejet til Upright Music, som har specialiseret sig i at finde musik til bl.a. reklamer, film, tv og en række andre digitale medier.

Upright Music har med stor veneration for Kvindernes Bygningens historie tilbageført lejemålet, så det store restaurant-område er genskabt, ligesom de højloftede lokaler også er kommet til deres ret igen. Det betyder bl.a., at man igen kan se den særlige lysfrise i rum-

met. Desuden er flere gulve blevet fornyet, så lokalerne fremstår lyse og tidssvarende.

Social ansvarlighed

Gennem alle årene har man kunnet udleje lokaler til kvindeforeninger på Bygningens 2. og 3. etager. I årenes løb er der sket udskiftninger i kvindeforeningerne – nogle er nedlagt, andre er slået sammen, og der er kommet helt nye til. Den ældste lejer er Dansk Kvindesamfund, som i alle årene har holdt til på Bygningens 3. sal.

Der er bestemt en markant social dimension i at sikre kvindeforeninger lokaler til en leje, som de kan betale. Kvindeforeningerne har altid skullet se nøje på økonomien og har brugt mange kræfter på at skaffe penge til driften. I de senere år er det blevet endnu sværere for kvindeforeningerne at skaffe penge til netop driften, mens der lettere kan søges til aktiviteter og projekter. Derfor er Kvindernes Bygningens tilbud om relativt billige lokaler til kvindeforeninger meget værdsat. Det sker da også jævnligt, at nye kvindeforeninger søger om at blive lejer i Kvindernes Bygning. Desværre er der ikke ledige lokaler, og der kan heller ikke

Karnappen

DAGEN SERVERES:

FÆRROKOST: Kaffe og
Wienerbrød

OFFROKOST: Friske
Mysebol
Rommegrød

URGÅR:

Ost 1,65

2,00

1,00

1,00

Festopdækning i Malerisalen i restaurant Karnappen. På væggen i baggrunden ses to malerier af Elisabeth Neckelmann (1884-1956). Fotograf Holt-Madsen, 1949. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Personalet i restaurant Karnappen var kvinder – med undtagelse af kokkene. Billedet viser restaurantens køkkeninteriør, med kokke og en køkkenmedhjælper. Fotograf Holt-Madsen, 1949. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Efter mange års kamp fik de danske kvinder den 5. juni 1915 stemmeret. Det blev fejret med et valgretstog igennem København. Forrest gik Dansk Kvindesamfund og deres fanebærer, Sif Obel. Optoget endte på Amalienborg, hvor en deputation med repræsentanter fra kvindevalgretsorganisationerne overrakte kongen en adresse, som gav udtryk for, at kvinderne nu endelig havde fået, hvad de burde have haft ret til hele tiden. Fotograf ukendt.

skaffes nye kontorlokaler i Bygningen, da det er afgørende, at den økonomiske drift hænger sammen. Derfor kan der ikke blot nedlægges andre lejemål for at skaffe plads til nye kvindeforeninger. I forbindelse med udflytninger og sammenlægninger af eksisterende kvindeforeninger er der af og til blevet ledige lokaler. Siden 2006 har man valgt at omdøbe de ledige

lokaler "Emma Gad"-lokaler, og de lejes ud til bl.a. specialestuderende, kunstnere og forfattere. Det kan i denne forbindelse nævnes, at nogle af de danske pengesedler er blevet tegnet i et af Emma Gad-lokalerne, da grafiker Karin Birgitte Lund lejede et af studielokalerne. En aktivitet, som – igen – har fokus på både det sociale og kulturelle.

I 2006 etablerede man på forslag af daværende formand Tove Koed en Kvindernes Bygnings Fond, som fik egen bestyrelse, så der blev et armslængdeprincip mellem Kvindernes Bygning og Kvindernes Bygnings Fond. Fonden har fået årlige donationer fra Kvindernes Bygning og i 2020 er Fondens egenkapital oppe på 11 millioner kroner.

Fondens formål er at støtte kvindepolitiske tiltag, der fremmer kvinders ligestilling. Støtte ydes efter ansøgning eller på foranledning af fondens bestyrelse.

Debatter og udvikling

Uddannelse og udvikling af kvinder har på forskellig vis også fået plads i udviklingen af Kvindernes Bygning.

Det kan bl.a. nævnes, at repræsentantskabet hvert år har et efterårsmøde, hvor repræsentantskabet samt gæster deltager. Her inviteres aktuelle oplægsholdere, som kan inspirere deltagerne og også lægge op til givende debatter. Men også ved en bevidst sammensætning af lejerne er det sikret, at der kan opstå samarbejde mellem de forskellige kvindeforeninger – kontakter, som måske ikke havde været så lette at

etablere, hvis man ikke havde haft sin daglige gang i Kvindernes Bygning og dermed jævnligt havde mødt hinanden og talt om sine forskellige aktiviteter.

Kulturel dimension

Lige fra de første debatter i 1895 har kulturen også spillet en fremtrædende rolle. Helt oplagt var Emma Gad optaget af kulturen i bred forstand – hun omgikkes bl.a. brødrene Brandes og skrev selv skuespil, som blev opført på Det Kgl. Teater. Også andre i initiativgruppen var optaget af kunst og kultur. Det kan bl.a. ses på en kvalitet af de kunstnere, som blev bedt om at udforme platter til både udstillingen i 1895 og senere til salg for at skaffe penge til opførelsen af Kvindernes Bygning.

Fokus på en høj kunstnerisk kvalitet er fortsat gennem årene. Ny Carlsberg fondet donerede i forbindelse med indvielsen af Kvindernes Bygning i 1936 vægtæppet "Dronningen af Saba". Kompositionen til tæppet er udført af maleren Ebba Carstensen, og selve vævningen udført af maleren og væveren Astrid Holm. En vævning, som i mange år prydede en endevæg i restaurant Karnappen.

I 1937 skænkede maleren Elisabeth Neckelmann en halv snes malerier til Kvindernes Bygning. I mange år var de ophængt i Bygningen og blev i forbindelse med ombygninger en periode deponeret på Kvindehjemmet på Jagtvej i København. De kom tilbage og stod i en årrække på depot, inden de blev sat i stand og fik nye rammer på i 2015 og nu igen har fundet deres plads på væggene i Kvindernes Bygning.

I 1938 så Ny Carlsberg Fondet igen velvilligt på en henvendelse fra Kvindernes Bygning og skænker et smukt maleri af Christine Swane – "Motiv fra Tisvilde Hegn".

Da Kvindernes Bygning i 2006 indretter Emma Gads studielokaler i Kvindernes Bygning bliver der i perioder også plads til billedkunstnere. Det kan nævnes, at tekstilkunstner Grete Balle har siddet i Bygningen i en periode, hvor hun skulle udføre et større antependium til Sunds Kirke på Amager. Efterfølgende har Grete Balle ad et par omgange deponeret større vævninger i Bygningen.

Billedkunstner Lene Rasmussen har lejet et lokale i forbindelse med udførelsen af en række tegninger, hvor Helligåndskirken er det centrale motiv. Her tegnede hun sin nok stør-

ste tegning, som måler 145 cm x 160 cm. Den er i dag deponeret i Bygningen og hænger i Bygningens mødelokale.

En tredje billedkunstner, som har arbejdet i Bygningen, er grafiker Karin Birgitte Lund, som i perioden 2010-2011 arbejdede med den grafiske udformning af de danske pengesedler. I forlængelse af sit ophold gentegnede hun Kvindernes Bygningens oprindelige mælkebøtte-motiv – den tegning hænger ligeledes i Bygningens mødelokale.

Også blandt lejerne har der været fokus på at sikre en høj kunstnerisk kvalitet, når muligheden har budt sig. Det har bl.a. betydet, at Det Kgl. Kapel i årene 1981-1987 havde øvelokaler i underetagen, og da Det Kgl. Teater var under ombygning, husede lokalerne Gråbrødrescenen i perioden 1981-1991.

Senere overtog det legendariske spillested Copenhagen Jazzhouse lejemålet, og da de efter 25 år valgte at flytte til andre lokaler, blev lejemålet overtaget af spillestedet Hotel Cecil, som Bremen Teater står bag.

Bremen Teater valgte navnet "Hotel Cecil" til deres nye spillested for dermed at understrege Kvindernes Bygningens lange historie, hvor der i

mange år netop lå et Hotel Cecil i Bygningens øverste etager. Også gennem den omfattende istandsættelse af spillestedet havde Bremen Teater øje for de historiske detaljer. Der blev bl.a. indkøbt tidstypisk belysning på forskellige auktioner, ligesom der blev valgt tapeter, som ligger tæt op ad de tapeter, som Kvindernes Bygning havde i 1936.

I 2020 er Upright Music blevet lejer på 1. salen – en virksomhed, som har specialiseret sig i at finde musik til bl.a. reklamer, film, tv og en række andre digitale medier, så også i dette lejemål er der kommet en lejer med en tydelig kvalitetsprofil inden for kulturen – og med en klar interesse for Bygningens historie. Også Upright Music valgte at bruge måneder på en gennemgribende istandsættelse. Man valgte bl.a. at tilbageføre restaurant Karnappens store restaurantlokale, så søjlerne igen fremstår klart, ligesom man fjernede det forsænkede loft, så de to særlige lysfriser igen bliver synlig. I stedet for de oprindelige lyskilder i lysfrisen benyttes nu LED-lys, som har den samme smukke effekt.

Gennem de senere år har Kvindernes Bygning helt generelt oplevet en stigende interesse for

både Bygningens historie og de aktiviteter, som foregår i den.

En interesse, som bl.a. hænger sammen med, at der op gennem 2010'erne har været øget fokus på at fortælle om Bygningens historie og også få profileret bygningen tydeligere i offentligheden.

En af de helt store markeringer skete i 2018 i 100 året for udgivelsen af Emma Gads bog "Takt og Tone". Markeringen skete med en stor "Emma Gad(e)"-fest, hvor en stor del af Niels Hemmingsens Gade blev lukket af og fyldt med en stor scene, borde og bænke samt boder, hvor alle kvindeforeninger i Kvindernes Bygning kunne vise, hvad de står for. Dagens program kunne ses på en flot plakat, der var udformet af grafiker Christopher Sodborg. Han havde parafraseret over et fotografi af Emma Gad.

Fra scenen var der dagen igennem debatoplæg, musik og optræden, ligesom den kgl. Livgarde kom og spillede musik af og om kvinder. Klokkenisten fra Helligåndskirken gav en musikalsk indramning af dagen ved to gange at spille musik, som var komponeret af kvinder. En fantastisk dag, hvor hundredvis af gæster

Lørdag den 2. juni 2018 markerede Kvindernes Bygning 100 året for udgivelsen af Emma Gads "Takt og Tone". Det skete med en stort anlagt festdag med både taler, klokkespil fra Helligåndskirkens klokketårn og musikalsk optræden af Den Kongelige Livgarde. Bygningens Kvindeforeninger fortalte om deres aktiviteter fra specialdesignede boder. Fotograf Hans Søndergaard.

kiggede forbi og nød de kunstneriske indslag. I slutningen af 2019 gav Kvindernes Bygning plads til en nyskabende udstillingsplatform – ”ARIEL – FEMINISM IN THE AESTHETICS” -, hvor unge, professionelle billedkunstnere kan udstille. Det er hjørnet i forhallen, hvor der ved Bygningens indvielse lå en kiosk -, der nu er indrettet og afgrænset med en let skillevæg. Kunstværkerne kan alene ses ude fra gaden. Erfaringerne fra de første måneder har været gode, og billedkunstnerne har været meget positive over for denne spændende platform. Det er kunsthistorikerne Nina Wöhlk og Karen Vestergaard Andersen, der kuraterer udstillingerne med økonomisk støtte fra bl.a. Statens Kunstfond.

Gensidig forståelse og rummelighed

Allerede med de første tanker om, hvad en Kvindernes Bygning skulle indeholde, er der lagt op til stor rummelighed og et grundlæggende behov for gensidig forståelse. Selv om initiativgruppen bestod af kvinder fra det bedre borgerskab, med økonomien i orden og en god uddannelse, så havde de alle blik for, at alle kvinder skulle kunne bruge Kvindernes

Bygning og få glæde af at have deres gang i Bygningen. Det kunne være en håndværksmæssig tilgang eller mulighed for at deltage i udviklende debatter. I bund og grund en folkeoplysende tankegang. Og ser man på de foreninger, som bakkede op om Emma Gads forslag, så indrammer de også på smukkeste vis hele grundtanken.

I den 40 år lange indsamlingsperiode forsøgte initiativgruppen sig med mange aktiviteter. Naturligvis først den oplagte ide med at indsamle penge ved en ”Nationalsubskription”, hvor man kunne betale et månedligt bidrag på 25 øre eller vælge at betale et større beløb kvartalsvist eller årligt.

I initiativgruppen sad også Marie Illum, som var gift med ejeren af stormagasinet Illum. Hun fik gennemført, at man i forretningen solgte fingerbøl til 10 øre pr. styk til fordel for indsamlingen, så man kunne få opført en Kvindernes Bygning.

Det forsøges også at samle penge ind ved som tidligere nævt bl.a. en orkidé-udstilling og salg af platter. Så indsamlingsmæssigt er der mulighed for både små og store beløb, så kvinder med små husholdningsbudgetter også kan bidrage.

Det sikrer, at der bliver fokus på en bygning, som alle – sagt med et nutidigt udtryk – kan føle medejerskab til.

Da Bygningen er opført, er der fortsat fokus på rummeligheden og den gensidige forståelse. At man fx åbner restaurant Karnappen – en restaurant, hvor der ikke skal betales drikkepenge, ligesom man indretter et hotel, hvor unge, enlige kvinder fra provinsen kan bo godt, sikkert – og billigt.

Kvindernes Bygning har i takt med rækken af ændringer i årenes løb taget nye initiativer stadig med det samme fokus om at støtte aktiviteter for og med kvinder. Siden 2006 har man udlejet særlige Emma Gad-studielokaler meget billigt – 250 kr. pr. måned inkl. varme, el og wi-fi. Det er et tilbud, som mange specialestuderende, forfattere og kunstnere har gjort brug af gennem årene.

På Bygningens 2. og 3. etager er kvindeforeningernes lejemål samlet, ligesom det er på disse etager, at Emma Gad-studielokalerne er samlet. Gennem årene er nogle kvindeforeninger lukket, mens andre er fusioneret. Det har givet mulighed for, at nye har kunnet få plads i fællesskabet. Mange har stået i køen, da det er et

eftertragtet sted at have lokaler, og der er gennem årene blevet opbygget et givende og levende fællesskab.

Den kvindeforening, som har haft til huse i Kvindernes Bygning siden indvielsen i 1936, er Dansk Kvindesamfund, som blev medlem af repræsentantskabet i 1913. Foruden medlemsvirksomhed har Dansk Kvindesamfund også etableret en særlig rådgivning, som er åben for alle.

Først i 1947 bliver Kvindelige Kunstneres Samfund medlem af repræsentantskabet og ad flere omgange er foreningen blevet mere og mere fast forankret i Bygningen. Først via opmagasinering af arkiver og siden med fast kontorplads. En plads, de i dag deler med Kvinder i Musik. Begge foreninger er i gang med at digitalisere deres arkiver og dermed sikre dem for eftertiden.

Også en forening som Haandarbejdets Fremme har sit arkiv i Kvindernes Bygning – et spændende arkiv med mange originaltegninger af kunstnere som fx Bindesbøll.

Grupper af kvinder, som nu bor i Danmark og har en anden etnisk baggrund end dansk, har også fundet vej til Kvindernes Bygning.

Kvindernes Bygning anno 2020 set fra Helligåndskirkens klokketårn. Fotograf Hans Søndergaard.

Mange har ikke en tradition for foreningsdannelse, men forskellige grupperinger har fundet sammen og har dannet en paraplyorganisation – først under navnet Etniske Kvinders Minoritetsråd og nu Interkulturel Kvinde Råd. De bruger deres lokale som mødested kombineret med Bygningens store mødelokale, så de kan holde mindre møder og større fællesmøder. Desuden er der etableret en rådgivning for medlemmerne.

Nye visioner

Når man lader blikket glide gennem Kvindernes Bygningens historie, så fremkaldes der et tydeligt billede af en selvejende institution, der gennem alle årene har været økonomisk ansvarlig og har haft øje for sine fokusområder. Den økonomiske ansvarlighed har været hele fundamentet for at kunne drive aktiviteterne i Bygningen. Trods økonomisk ansvarlighed i både bestyrelse og repræsentantskab, har det

ikke altid været lige let. Der har været udefrakommende faktorer, som har spillet ind – at drift af restaurant Karnappen og Hotel Cecil ikke længere var rentabelt, finanskriser, som gjorde det så godt som umuligt at få renter af indestående og vejrlig som i 2011, da et skybrud ramte det centrale København og oversvømmede mange kældre – heriblandt Copenhagen Jazzhouse.

En oversvømmelse, som efterfølgende kostede Kvindernes Bygning millioner, da det var nødvendigt med opgraderinger af el, VVS og ventilation. Udgifter, som forsikringen ikke dækkede.

Men de mange udefrakommende faktorer holder bestyrelse og repræsentantskab opmærksomme og klar til at gribe ind – og også til at søsætte nye initiativer. Iderigdommen har gennem årene været stor. Det skyldes primært, at der altid har været en stor gruppe engagerede kvinder samlet omkring Bygningen.

Siden 2007 har kvindeforeninger fra Kvindernes Bygning arrangeret et stort anlagt kulturarrangement, som er blevet holdt i først Copenhagen Jazzhouse og nu på spillestedet Hotel Cecil. Arrangementet støttes af Kvindernes Bygning. Plakaten er udformet af kunstner Lars Pryds.

Det har samtidig betydet adgang til et stort netværk, som Kvindernes Bygning har kunnet gøre brug af i mange sammenhænge, ligesom der altid har været en stor lydhørhed overfor forslag. Så på fællesmøder og i bestyrelsen har mange ideer været præsenteret og drøftet. Hvis de har levet op til formålsparagraffen for Kvindernes Bygning, er bestyrelsen gået videre med dem. Så er der blevet kigget på økonomien for at vurdere muligheden for at give ideer og forslag luft under vingerne.

Helt generelt er indstillingen, at visionen for Kvindernes Bygning er en fortsat eksistens i et nutidigt perspektiv og med respekt for de tanker, der lå til grund for oprettelsen af Kvindernes Bygning.

Det er en grundlæggende holdning, at de forskellige tiltag, som er mulige indenfor rammerne af Kvindernes Bygning, er med til at fremme kvinders muligheder og give kvinder et bedre fundament at handle ud fra. Det kan være helt elementært, at kvinder får arbejdsro til at skrive deres specialer, skuespil eller bøger i rolige omgivelser, hvor de i længere perioder kan fordybe sig uden afbrydelser. Det kan være, at projekter med et kvindeaspekt får et økonomisk tilskud, så de får flyvehøjde, eller det kan være kvindeforeninger, som får økonomisk mulighed for at have fysiske foreningsrammer til deres aktiviteter.

Det kan også dreje sig om, at Kvindernes Bygning tager initiativer, som er med til at sætte fokus på kvinders mangeartede aktiviteter og særlige forhold. I 2017 nedsatte bestyrelsen for Kvindernes Bygning en særlig profileringsgruppe, som i første omgang skulle arrangere Emma Gad(e)-dagen i juni 2018, men som

efterfølgende har mulighed for at arrangere større events eller tage initiativ til særlige arrangementer. Arrangementer, som skal være åbne for en større gruppe kvinder end blot selve repræsentantskabet samt inviterede gæster. Det første større arrangement efter 2018 bliver i 2020, hvor Bygningen markerer, at det er 125 siden, at Emma Gad for første gang præsenterede ideen med at opføre en Kvindernes Bygning i København. En markering, som denne jubilæumsbog er en del af.

Kvindernes Bygning afholder sig dog fra at gå ind i specifikke problemstillinger – det er op til de enkelte kvindeforeninger i Bygningen at gøre, sådan som fx Dansk Kvindesamfund, Interkulturelt Kvinderåd og Kvinderådet gør det med så stor gennemslagskraft.

I Kvindernes Bygning er der ikke lagt en flerårig handlingsplan. Der er derimod lagt en økonomisk plan for bl.a. teknisk vedligehold og udviklingen af Bygningen, så brugerne oplever tidssvarende rammer i en bygning, hvor historien fortsat kan være nærværende. Et spændende parløb som har vist sig levedygtigt.

Heldigvis!

Historien om
Kvindernes Bygning:

40 års
forarbejde
skabte
et solidt
fundament

Historien om Kvindernes Bygning:

40 års forarbejde skabte et solidt fundament

Af Grethe Holmen

Næppe noget kvindehus er kommet til verden ved så langstrakt en fødsel som Kvindernes Bygning i København. Det var, hvad man kalder en vanskelig fødsel. Tanken blev fostret i 1895, det første repræsentantskabsmøde fandt sted den 9. januar 1896, og der skulle derefter – på dagen – gå 40 år, før Kvindernes Bygning var en realitet.

Et kvindehus er altså ikke en nymodens opfindelse. Man hørte som sagt om det allerede i 1895, efter at Kvindernes Udstilling havde været sommerens begivenhed. Også den var en nyhed – ikke alene herhjemme, men i hele Europa.

Kvindernes Udstilling stod under dronning Louises protektion med kronprinsesse Louise som ærespræsident, og den talstærke komité

repræsenterede adelens, overklassens, kunstens, erhvervslivets og arbejderklassens kvinder. En lang række af fruer, frøkener og "inder" – hofjægermesterinder, etatsrådinder og så videre, hvis fornavne man kun sjældent hørte om.

Udstillingen skulle vise, hvad kvinder arbejdede med og var derfor delt i ni forskellige afdelinger – kunst, musik, litteratur, skole, industri, husflid, filantropi og hygiejne, husholdning samt kulturhistorie. Mærkeligt nok var der ingen afdeling, der fortalte om de slet ikke så få kvindeforeningers arbejde. Dansk Kvindesamfund fik dog lejlighed til at gøre opmærksom på sin eksistens, idet redaktøren af foreningsblad *Kvinden* og *Samfundet* skulle udgive en ugentlig *Udstillingstidende*, og udstillingens forretningsudvalg skulle levere stof til det ene af bladets fire sider.

Annonce i Dansk Kvinde-
samfunds medlemsblad
"Kvinden og Samfundet" 1904:
Emmy Thulstrup modtog det
eneste hædersdiplom på
"Kvindernes Udstilling" i 1895,
og den fine plakette skulle
naturligvis pryde annoncen for
hendes virksomhed.
Plaketten, som viser den
opgående sol, var dekoreret af
maleren Suzette C. Holten
(1863-1937).

KVINDEN OG SAMFUNDET

Udgivet af Dansk Kvindesamfund

Nr. 14.

Koster 100 Øre (Hæftet
Postgænge Betegnet.)

14. Juli 1904.

Hjælp: hveranden Tirsdag.
Enkelt Nummer 25 Øre.

20. Aarg.

MARY STEEN,

kongelig Hoffotograf,
Amagertorv Nr. 4, 3.

EMMY THULSTRUP.
Hjemmelavet Konfekt,
tilkendt eneste

Panoptikon B, 1ste Sal,
Forhuset. & Mezzaninen.
Telefon 26543.

**Københavns
Sang- og Musikkonservatorium
for Damer.**
Dr. Tevergade 7. Stiftet 1888.

Sang:	Frk. Fanny Gætte.
Fløite:	Frk. Helga Thomsen.
Piano:	Hr. Organist Birkedal Barfod.
Violin:	Hr. Kgl. Kapelmester Schjørring.
Violoncel:	Hr. Kgl. Kapelmester Bittinger.
Plask:	Kgl. Dancesole Fru Walbom.
Orgel:	Hr. Organist Birkedal Barfod.
Theori:	Hr. Organist Birkedal Barfod.

Damer:	8 Kr. mdd.	1 Timen ugentlig.
	14 " "	2 " "
Børn:	5 " "	1 " "
	8 " "	2 " "

Indmeldelser modtages Dr. Tevergade 7.
Fanny Gætte,
Direktrice.

Lame Cykler

Nye 150-140 Kr., brugte 100-85 Kr.
Københavns Cycle-Bors,
Cornelius Steffensen, Storgade Nr. 20.

Alle
Foraars-Nyheder
Kjolestoffer,
Kostumestoffer,
Blusestoffer
er hjemkomne.
Bøyt Løjgheden! Skriv straks efter Prøver til

GERA

kun Østergade 41, 1. Sal.
Prøver sendes franco. Ingen Filialer.

Marie Steffensens Skole
for Saltmestertegning, Tidskræft og Kjolesyning.
Indmeldelser modtages Kl. 12-2.
Zinns-gade 2, 2 Sal.

Larsen-Ledets Pjece

„Menneskeværld og Menneskeret“
foreligger nu heftet og koster for 35 Øre i alle
Dansk Kvindesamfunds Kredse.

Emma Gad var komitéens dynamiske vicepræsident, formand for litteraturafdelingen og i øvrigt sjælen i hele foretagendet. Alle sejl var sat til, og staten bevilgede 15.000 kr. til udstillingen, der blev en så stor succes, at den gav et overskud på 13.322 kr. og 80 øre. Hvad de penge skulle bruges til, havde man drøftet i lang tid. Menerne var delte, men det var tydeligt, at behovet for lokaler til forskellige kvindearrangementer var det største.

I 1897 skrev Emma Gad en længere artikel i *Tilskueren*, hvor hun gjorde rede for, hvad man mente med en Kvindernes Bygning. Man har sikkert i tidsskriftets mandsdominerede læserkreds stejlet ved tanken om noget så progressivt. Det var damer, der var forud for deres tid, og det forårsagede kuldegysninger hos ikke så få. Man ønskede, at Kvindernes Bygning skulle være en selvejende institution og – skrev Emma Gad – ”et nyt og blivende Centrum for den kvindelige Virken. Foruden de nødvendige Kontorer skal denne Kvindernes Bygning indeholde en Forsamlings- og Foredragssal, der, benyttet som Udstillingslokale, kan virke til Støtte for Husflid og Industri, en gratis Læsestue for Arbejdersker, en Restaurant uden

Drikkepenge, et Gæstehjem for Kvinder fra Provinsen, tidssvarende Bade- og Gymnastiklokale, der tillige kan benyttes som Klinik med Kvindelige Læger og desuden saa mange Smaaboliger som muligt for enligstillede Lærere, kvindelige Kommis'er og lignende.”

Emma Gad begrundede forslaget med blandt andet at henvise til de mange erhvervsgrene, som efterhånden beskæftigede kvinder, der ofte kom fra provinsen og derfor i deres fritid var henvist til ”daarlige Pensionater og uhyggelige kolde Værelser”. Hermed regnede hun jo sikkert med at vinde gehør i provinskredse, men hun håbede uden tvivl også på, at de mænd, der sad der, hvor pengene fandtes, ville se perspektivet i at støtte Kvindernes Bygning og åbne for kassen. Det skulle imidlertid vise sig at ligge tungt.

Indsamling af penge

Udstillingskomitéen blev med nogle få udskiftninger omdannet til Kvindernes Bygnings repræsentantskab med medlemmer også for Færøerne og Dansk Vestindien. Der blev nedsat et lovudvalg, man valgte ud af repræsentantskabet en bestyrelse til at varetage arbejdet, og man

§ 6.

Hvert Afdelingsudvalg udarbejder en Plan for sin Afdeling og indsender den med et vedtaget Budgetforslag til Præsidenten, der forelægger den i Hovedkomiteen til endelig Afgørelse, efter at Finantsudvalget har lagt Budgettet til Betænkning. I Samråd med Formanden kan Udvælgsmedlemmerne læse til at supplere sig.

§ 7.

De i Hensidst til Afdelings- Budgettet af vedkommende Afdelingsformand fremsendte Ansøgninger besvares af Kassereren. Alle Udgifter, der ikke falder ind under de enkelte Afdelinger, anføres af Præsidenten efter et af Finantsudvalget udarbejdet Budget.

§ 8.

Hovedkomiteen antager en Sekretær og en Børneshjælper; de to Poster kunne fremses i en Person. Sekretæren fungerer ved Udstillingens Udvælgingskomité og Hovedkomiteens samt ved alle Udvælgsmøder efter nærmest Ordre af Udvælgelses Formand, og har da Ret til at deltage i Diskussionen, men uden Stemme. Sekretæren og Børneshjælperen indsender Sekretariats og Børneshjælper Budgetforslag til Præsidenten, der forelægger dem i Hovedkomiteen til endelig Afgørelse, efter at Finantsudvalget har lagt Budgettet til Betænkning. Sekretæren og Børneshjælperen antages og afskediges hver især de under dem værende Funktionærer med Billigelse af Præsidenten. Begge dele antages og afskediges af Kassereren.

§ 9.

Forslag, indkomne af et Medlem af Udstillingskomiteen, som ikke inde Præsidentens Tillægsning kræves til under Dreftens i Hovedkomiteen med Tilhæle af Forslagsstilleren, før Afstemning kan finde Sted.

§ 10.

Præsidenten har Ret til at tilhæle Børneshjælperen.

Samlings vedtaget den 27. September 1894.

Udstillingskomiteen.

Kammerherrinde Galska,

Formand.

Eva Emma Gad
Viceformand.

Finantsudvalget:

Gefjunnsdottir Beck,

Formand.

Eltonsdottir Gammel,

Præs. S. Alberti,

Kasserer.

Sekretær:

Kunst-Afdeling.

Udvalg:

Fruen Johanne Krebs,

Formand.

Fruen Augusta Dehlmann,

Næstformand.

Fru Anna Aarher.

Fru Marie Krøyer.

Fru Agnes Skott Røller.

Fru Holten, C. Skjærud.

Fruen Agnes Lann.

Fru Carl Nielsen.

Musik-Afdeling.

Udvalg:

Fru Professorende Gade,

Formand.

Fru Anna Liebmans,

Angstende Formand.

Fru Galla Hummerich.

Eltonsdottir Røller.

Fru Augusta Løken.

Fruen Fanny Gælle.

Fru Agnes Adler.

Fruen Frida Schytte.

Fruen Hauken.

Literatur-Afdeling.

Udvalg:

Fru Emma Gad,

Formand.

Fruen Fikke-Ransen,

Næstformand.

Fruen Nasti Brøn.

Fru Emma Gad Ransen.

Fru Johanne Skjærring.

Fru Astrid Christensen.

Fru Sofie Røller.

Fruen Ida Schr.

Fru Blicher Clausen.

Fru Lann Kieler.

Fruen C. Tødman.

Fru Camilla Egholm.

Fru Astrid Lørd.

Fru Magdalene Thorsen.

Fruen Elisabeth Grundvig.

Opslag med navne i "Regulativ
for Forretningsgangen", 1894,
vedrørende "Kvindernes
Udstilling fra Fortid og Nutid"
i København 1895.
Kvindernes Bygnings Arkiv.

Froken Bodil Hansen

1896—1900.

Bapic
Indsamling af Bidrag til Kvindernes Bygning.

Denne Liste bedes i paatagelse af Sand indsendes til

(Navn)

(Bopæl)

fra hvem den er udsendt.

De tegnede Bidrag ville senere blive opkrævede mod Kvitterings-Afgivelse.

Kontoret, Gothersgade Nr. 48, 1ste Sal, København K., aabent hver Søndag

Kl. 12—4, meddeler enhver Oplysning om Sagen.

Lobe-Nr.	Navn og Stilling	Bopæl	Bidrag	Om den Gang for alle, særlig eller månedlig i 1 Aar
1	Froken Bodil Hansen	Gothersgade 28	25	maanedlig
2	" Anna Hansen	"	25	"
3	" Hana Andersen	Gothersgade 3	25	"
4	" Camilla Kellberg	"	25	"
5	" Carla Hennicke	"	25	"
6	" Dagmar Beun	"	25	"
7	" Dagmar Larsen	"	25	"
8	Hr. Chr. Hansen	Brokholmsvej 2	25	"
9	" P. Petersen	Nykompenvej 29	25	"
10	" Chr. Andersen	Lyngvej 2	25	"
11	" Lili b. Holm	Carlsbyvej 8	25	"
12	" Fru N. N. N.	Nybyvej	25	en Gang

begyndte at drøfte, hvordan man skulle skaffe de penge, der ville blive nødvendige, for med overskuddet fra udstillingen kunne man ikke få et hus op at stå.

En "Nationalsubskription" med et månedligt bidrag på 25 øre blev vedtaget. Planerne for Kvindernes Bygning blev nemlig præsenteret som et landsforetagende, men i en – i forhold til vore dage – medieløs tid er det vel et spørgsmål, hvor mange der ude omkring i landet har kendt de navne, der tegnede bestyrelsen. Jo, Emma Gad måske, for hun havde allerede i 1886 haft sin debut som dramatiker og forfatter, men de andre navne:

Opslag med fortegnelse over nogle af bidragyderne i "Nationalsubskription" til Kvindernes Bygning.
Kvindernes Bygnings Arkiv.

Johanne Frimodt, Sofie Holten, Charlotte Norrie og Josefine Nyrop har næppe sagt folk så meget. Charlotte Norrie og Sofie Holten skulle imidlertid blive kendt ude i landet, for de var aktive i Dansk Kvindesamfund, og de rejste begge ud og fortalte om planerne med huset og prøvede at motivere tilhørerne til en både arbejdsmæssig og økonomisk indsats, men let var det ikke.

Den 15. september 1896 var det et år siden, at man havde lukket Kvindernes Udstilling, og på den dag kom Kvindernes Bygnings repræsentantskab med et såkaldt opråb.

Forsiden til skriftet om "Nationalsubskription" vedrørende Kvindernes Bygning, den 15. september 1896. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Kvindernes Bygning.

Ved den i 1895 afholdte „Kvindernes Udstilling“ er det gaaet op for Almenheden, at det kvindelige Arbejde fortjener forøget Støtte og Sympati. I Forvisning herom har man besluttet at benytte Udstillingens Overskud som Begyndelsesfond til Opførelsen af en „Kvindernes Bygning“, hvis Formaal skal være at samle de kvindelige Arbejds- og Aandsinteresser saavidt muligt under et. Med dette for Øje tænkes de allerede bestaaende Foreninger husede i Bygningen, der tillige skal rumme de til Foredrag, Møder og temporære Udstillinger passende Lokaler, en billig og tidsvarende Restaurant, en Bade- og Gymnastiksal, et Gæstehjem for tilreisende enligt stillede Kvinder fra Provinsen samt en gratis Læsestue for Arbejdersker. Endvidere vil man søge at faa oprettet en Del smaa Lejligheder med Forsamlingsstue, fælles Belysning og Varme efter amerikansk kooperativt System, og med let Adgang til fuld eller delvis Kost fra Bygningens Restaurant; det skal være Bopæle paa billige Vilkaar for de mange i Forretninger ansatte unge Kvinder, hvis Arbejdes Beskaffenhed vanskeliggør dem at erhverve sig den Hjemmets Hygge, som de ofte saa haardt tiltrænge.

Til dette omfattende Fordragende kræves en stor Sum Penge, men vi ere forvissede om, at de danske Kvinder ville føle det som en Æressag at yde hver sin Stærk og desuden at formaa Mændene i deres Kredt til at støtte denne Sag, der sikkert vil blive til Gavn og Fremgang. Indsamlingen tænkes at strække sig fra 1896 til 1900, og for at Enhver kan deltage, have vi besluttet, fraset større Gaver, at sætte en 25 Øres Subskription i Gang. Bidragene ydes saavel en Gang for alle som aarlig eller maanedlig i 4 Aar. Pengene modtages paa Kontoret, Gotthersgade 48, 1. Sal, og endvidere af os Undertegnede, der, Alle som En, i dette vort store Forhavende gøre Regning paa Støtte og Hjælp baade fra By og Land.

Kjøbenhavn, den 13. September 1896.

Bestyrelse:

Fruen Johanne Frimodt,
Fredensborg Allé 10 V.

Fru Emma Gad,
Dronningens Fæstgade 40 K.

Fruen Sofie Holten,
Vinkelvej 5 V.

Fru Charlotte Norrie, f. Harbou,
St. Kongensgade 40 K.

Fru Josefine Nyrop,
Lindøvej 7 V.

Repræsentanter:

Fruen Sofie Alberti,
Ny Vestergade 17 K.

Fruen Julie Brøndsted,
Amalievej 6 V.

Fru Bertha Buch,
Lyksalsholms Allé 6 V.

Fruen Thora Aurelia Davidsen,
Østergade 49 K.

Fruen Ida Falbe-Hansen,
Aasavej 6 V.

Fru Emma Gamél,
Fredersborggade 21 K.

Fruen Elisabeth Grundtvig,
Aasavej 6 V.

Fru Louise Hansen,
Amalievej 4 K.

Fruen Hilda Høgsbro,
Rensværgade 23 K.

Fruen Ingrid Kjær,
Søndergade 26 C.

Fruen Kristiane Konstantin-Hansen,
Amalievej 6 V.

Fru Nanna Liebmann,
Fredersborggade 23 K.

Fru Johanne Meyer,
Nabobs 4 K.

Fru Eugen Petersen,
Nørrefæstingsgade 19 K.

Fru Anna Drewes,
Maglæser, Maribo.

Fruen Theodora Lang,
Søkeberg.

Fruen Marie Madsen,
Holstebro.

Fru Jutta Møller,
Søst.

Fruen Marie von Rosen,
Søndby Færgegård, Nyløbing, Falken.

Fruen Louise Winteler,
Odense.

Fruen Sigrid Jonassen for Island,
Fredersborggade 14 K.

Fru Margrethe Krarup-Smith for Grønland,
Fredensborg Allé 6 V.

Det var skrevet af Emma Gad, som gjorde rede for formålet med en sådan bygning og derefter appellerede til befolkningens – specielt kvindernes offervilje: ”Til dette omfattende Foretagende kræves en stor Sum Penge, men vi ere forvissede om, at de danske Kvinder ville føle det som en Æressag at yde hver sin Skærv og desuden at formaa Mændene i deres Kreds til at støtte denne Sag, der sikkert vil blive til Gavn og Fremgang. Indsamlingen tænkes at strække sig fra 1896 til 1900, og for at Enhver kan deltage, havde vi besluttet, fraset større Gaver, at sætte en 25 Øres Subskription i Gang.”

Stor iverigdom

Der var nok at tage fat på for den nye bestyrelse, for der skulle slås på tromme for foretagendet, og fantasien måtte mobiliseres. En gadeplakat tegnet af maleren Suzette Holten Skovgaard skulle i første omgang reklamere for sagen, og en porcelænsplatte malet af Marianne Høst i 1897 og fremstillet i 1200 eksemplarer på Den Kongelige Porcelænsfabrik blev udsolgt, inden året var omme. Emma Gads søn, Urban Gad, tegnede et bogmærke, som blev udsendt i 25.000 eksemplarer, og Marie Illum, som var

gift med ejeren af stormagasinet, fik gennemført, at man i forretningen solgte fingerbøl til 10 øre pr. styk til fordel for Kvindernes Bygning.

Man sendte dernæst 895 udfordringer ud til kvinder i hele landet om at melde sig som kredsforstandere – d.v.s. at de i hver sit område skulle arrangere og have ansvar for en effektiv indsamling. Samtidig talte Emma Gad og Sofie Holten ved et møde, hvor Emma Gad igen gjorde rede for, hvad man forestillede sig, at huset skulle bruges til, mens Sofie Holten fortalte om de planer, man havde for at få kapitalen indsamlet.

Nogle artikler i *Politiken* gav Emma Gad den idé, at man skulle oprette en sygekasse, som skulle knyttes til Kvindernes Bygning. Emma Gad, Johanne Frimodt og Sofie Holten tilbød at arrangere en orkidéudstilling, hvis indtægter skulle anvendes til sygekassens start og i øvrigt holdes udenfor Kvindernes Bygnings regnskab.

Idéen vakte ikke udelt begejstring. Jo, man syntes, at tanken med en orkidéudstilling var udmærket, men det skulle være til fordel for Kvindernes Bygning. Hvordan pengene skulle

anvendes, måtte man bagefter finde ud af – orkidéudstillingen blev gennemført, og på et repræsentantskabsmøde i sommeren 1897 blev gavebrevet på udstillingens overskud, 853 kr., overrakt til formanden.

Hegnet blev etableret

Det blev foreslået, at pengene skulle bruges til oprettelse af en institution, som indenfor Kvindernes Bygning skulle virke "til Gavn og udvikling for Expeditricer og ligestillede", og Emma Gad mente, den kunne blive et supplement til *Den gjensidige Hjelpeforening*, som ifølge sine statutter kun måtte optage syersker. Alle var enige for en gangs skyld.

Dermed oprettede komitéen med Emma Gad i spidsen Kvindernes Handels- og Kontoristforening. *Hegnet* blev den kaldt, og i det første nummer af *Kvindernes eget Blad* kunne man læse om den nye forening "med tilhørende Hjelpe- og Sygekasse for vore kvindelige Kontorister, idet man gik ud fra, at intet vilde gavne og støtte Institutionen mere, end straks, endnu før Bygningen er rejst, at tage fat paa enkelte praktiske og samfundsnyttige Afdelinger, som den med Tiden skal huse".

Orkidéudstillingens overskud, 853 kr., var, hvad man havde at starte med, og så gik man tiggergang til ministeriet, sygekasseinspektoratet, handlende, håndværkere og private, og alle var villige til at støtte initiativet. Med de planer, man havde, skulle der også meget til. "Naar Mænd skal møblere et Foreningslokale, henvender de sig helst til de dyreste Etablissementer, mens Damer ihærdigt vandrer rundt til Marskandisere og Auktionsholdere for at faa det saa billigt som muligt. Men Møjen var her ikke forgæves. Den, der en Aften aflægger et Besøg i Foreningens midlertidige hjem i et Skolelokale i St. Kongensgade 31, vil forbavses over, hvor hyggeligt og hjemligt det med smaa Midler tager sig ud".

Man hører også, hvordan lokalet bliver brugt. Der er åbent tre timer hver aften med en af komitéen valgt dame som værtinde:

"Medlemmerne passiare, stifte Bekendtskaber, læse de mange Blade og Tidsskrifter, som Pressen beredvillig har stillet til Raadighed, man spiller Kort, musicerer og drikker The, som udskaenkes for 5 øre Koppen, 10 øre med Brød til."

Desuden var der hver onsdag underholdning – oplæsning, foredrag eller koncert, og der var

korsang hver mandag aften. En gang om ugen kunne man få undervisning i maskinskrivning, og man oprettede et engageringsbureau.

Det var altså den første begyndelse på de aktiviteter, man havde planer om i Kvindernes Bygning, og nu begyndte også de første kvindeorganisationer at anmode om at blive optaget i institutionen. Det var Dansk Kvindesamfund, Foreningen Smaabørns Vel, Mødres og Børns bespisning, Sygeplejeselskabet for det mosaiske Trossamfund og Københavns kvindelige Gymnastikforening.

Ved repræsentantskabsmødet i marts 1898 rejste der sig en stærk kritik af, at *Kvindernes Handels- og Kontoristforening*, *Hegnet* ikke havde knyttet kvindelige læger og tandlæger til sygekasseordningen. Nielsine Nielsen, som havde deltaget aktivt i Kvindernes Udstilling, var blevet Danmarks første Kvindelige læge i 1885, og i bogen *I Nielsines fodspor* (København 1984) kan vi læse om hendes besværligheder med at blive uddannet til gynækolog. Frantz Howitz, som selv var Danmarks første mandlige gynækolog, chikanerede hende så voldsomt, at hun valgte at studere i udlandet, hvorfra hun vendte tilbage i 1889 og nedsatte sig i København.

Det havde vel derefter været naturligt at knytte hende til *Hegnet*, men det gjorde man ikke.

Forslag om restaurant

Charlotte Norrie og andre styrelsesmedlemmer var meget ivrige for, at Kvindernes Bygning skulle åbne en restaurant. Emma Gad og et mindretal med hende gik imod forslaget, men man nedsatte et udvalg til at undersøge mulighederne for at leje en bygning, hvor en restaurant kunne indrettes. Det skulle der bruges penge til, så man gik i gang med at arrangere et lotteri, hvortil man skulle præsentere en garantifond, og formanden for bestyrelsen, Nanna Liebmans bad om repræsentantskabets tilladelse til at tage 4.000 kr. af den indsamlede byggefond. Overretssagfører Carl Meyer, som var til stede fra det rådgivende udvalg, gjorde forsamlingen opmærksom på, at ministeriets tilladelse til lotteriet var givet på betingelse af, at overskuddet gik til byggefonden, og at forslaget om at anvende det til en restaurant altså måtte bortfalde. Trods disse indvendinger blev forslaget vedtaget, og allerede ved mødet i april 1899 kunne Nanna Liebmans meddele, at lotteriet havde givet et overskud på 11.000 kr.

Man bestemte sig for at nedsætte et byggeudvalg og henvendte sig til professor Nyrop, der indvilligede i at medvirke, men ret hurtigt fik betænkeligheder og trak sig tilbage. Emma Gad havde i et brev til ham udtrykt tvivl med hensyn til de boliger for enlige kvinder, som det oprindelig var planen at indrette i Kvindernes Bygning. Nu var grundene i byens centrum steget uforholdsmæssigt og hun mente, at man måtte bygge foreningslokalerne først.

Fire år – en milepæl

De fire år, som indsamlingen måtte vare, var snart gået, og man skulle tænke på at få den afsluttet, selvom resultatet langt fra var tilfredsstillende. Emma Gad foreslog, at man i foråret 1900 skulle afholde en "Sportspræsentation af alle Arter kvindelige Sport – Gymnastik, Fægtning, Cycleløb og Ridning". Man fik tilbud om at benytte Cirkus ganske gratis, og *Kvindernes Handels- og Kontoristforening*, Hegnet meddelte, at man "til Dækning af en saadan Fests foreløbige Udgifter tilbyder at tilbagebetale den af Kvindernes Bygning modtagne Grundkapital paa Kr. 853,14".

Gyrith Lemche (1866-1945), formand for Kvindernes Bygning 1911-1918. Det Kgl. Biblioteks Portrætsamling.

"Sportspræsentationen" må have været en succes, for den gav et overskud på 1.315 kr. Nanna Liebmann, som var både pianist, komponist og musikanmelder, havde selv givet en koncert til fordel for indsamlingen. Den gav et pænt resultat, og det samme gjorde en aftenunderholdning, som forfatterinden Gyrith Lemche

arrangerede – hun var i mellemtiden blevet indvalgt i repræsentantskabet.

Der var imidlertid stadig langt igen, og bestyrelsen turde ikke tænke på at påbegynde et nyt byggeri. Så skar Emma Gad igennem: "enten maatte Indsamlingen ordnes paa en helt ny Maade, eller ogsaa maatte Kontorholdet standse et Par Aars Tid. Efter indhentede Oplysninger turde man vist sige, at den tilvejebragte Sum, der til Efteraaret vilde naa til 75.000 Kr., ikke var stor nok."

Da indsamlingen var slut, og bestyrelsens mission endt, bad repræsentantskabet bestyrelsen om at blive. Kontoret blev opgivet indtil videre, og man modtog et tilbud fra *Damernes Formiddagsklub* om at bruge et af deres lokaler til fremtidige møder. Og i byggeudvalget diskuterede man stadig, om man skulle bygge selv, eller man i stedet skulle købe en bygning og lade den indrette. Den indsamlede sum – 74.656 kr. – kunne dog bruges som udbetaling. Man så på de ejendomme, som lå midt i byen, og som man mente var velegnede til formålet, og man supplerede udvalget med en murermester, som ville holde udvalget underrettet om de grunde, der kunne være af interesse.

Det var, som det hele nu lå, i mere faste rammer, og da man skyldte kredsforstandere og bidragydere en tak og også offentligheden en redegørelse, indkaldte man til et offentligt møde i december 1900. Emma Gad læste den pressemeddelelse op, som man agtede at sende til alle landets blade, og hvori man bl.a. gjorde rede for den fireårige indsamling. Regnskabet var kort og klart og uden omsvøb: "Kjøbenhavn indbragte 36.000 kr., Provinserne; 18.000, et Lotteri: 11.000, en Sportsfest: 1.300, en Orchidéudstilling: 850, 2 Conserter: 300, Salg af Porcelainsplatter: 2800. Naar dertil kommer de indvundne Renter og Overskudet af Kvindernes Udstilling med Fradrag af Driftsomkostningerne i de forløbne 5 Aar, haves nu en Kapital paa ca. 74.000 Kr."

Byggeplaner

Langsomt voksede interessen for huset i forskellige kvindekredse. I 1904 blev Københavns Kommunelærerindeforening og Jordemoderforeningen af 1893 optaget i Kvindernes Bygning, men også det skulle give anledning til diskussion. På et ekstraordinært møde i maj 1904 oplæste Johanne Meyer en skrivelse under-

skrevet af forskellige repræsentanter rundt omkring i landet og bl.a. også af formændene for de to foreninger, der søgte optagelse. Skrivelsen gik bl.a. ud på, at "Bestyrelsen tiltog sig for stor myndighed og indlod sig paa at planlægge Sager, hvortil Repræsentantskabets Samtykke burde indhentes".

Johanne Meyer mente, at skrivelsen var "paa Grænsen af det kriminelle og en Haan mod Bestyrelsen", og hun protesterede mod, at de to foreninger blev optaget i Kvindernes Bygning. Diskussionen bølgede frem og tilbage, men de blev dog optaget.

De gamle bidragydere begyndte at røre på sig efter år, hvor diskussionerne bølgede frem og tilbage.

Der blev stillet spørgsmål som "Hvorfor bliver de gamle bidragsydere ikke holdt ordentligt underrettet?", "Hvad er der sket med Kvindernes Bygnings kapital?" og "Kan man ikke få et møde for repræsentanter og bidragydere, hvor alle disse spørgsmål kan blive besvaret?"

Det møde fik man i maj 1919. Direktør Boldsen gav oplysning om de økonomiske forhold, og formanden fortalte, hvad der var sket, og hvor svært det var at gøre de forskellige kvindefore-

ninger interesserede. Det hjalp. På det følgende styrelsesmøde kunne man optage 14 forskellige kvindeforeninger i repræsentantskabet, og flere foreninger, som ikke var tilsluttet Kvindernes Bygning, var villige til at vise deres sympati ved at være medunderskrivere på en henvendelse til magistraten om at skaffe Kvindernes Bygning en byggegrund på billige vilkår. Diskussionen om lovændringer og kapitalanbringelse tog også en del af tiden, for her var meningerne delte. Direktør Boldsen kæmpede for at få arbejdsgangen og foreningens styrelse forenklet, og for at få såvel repræsentanter som styrelse til at indse, at de planer, man i 1896 startede med at have for Kvindernes Bygning, aldrig ville kunne realiseres. Man måtte altså enes om noget, der var økonomiske muligheder for, men kapitalen skulle i mellemtiden gøre gavn på andre områder, sagde direktør Boldsen – den skulle ud og arbejde. Mange af repræsentanterne forstod ikke, hvad han mente, andre var fyldt med skepsis, og en del ville slet ikke høre tale om ændringer. Man stod og stampede på stedet.

Byggeforholdene var heller ikke gode – der var kun arbejdskraft til halvdelen af de bygninger,

der var projekteret i København, og magistraten var derfor meget tilbageholdende med at sælge grunde. I 1922 kom det så vidt, at kommunen kun ville sælge, når man var sikker på, at køberen havde håndværkere og kapital til at bygge, og – som Gyrithe Lemche sagde: ”De økonomiske Forhold opfordrer for Tiden ikke til Byggeri”.

Valget af Niels Hemmingsensgade

Direktør Boldsen gik alle de tilbudte ejendomme igennem og kunne da også anbefale Kvindernes Bygning nogle enkelte af dem – bl.a. Niels Hemmingsensgade 8-18, som ejedes af frøkenene Inge Kjær og A.M. Thomsen, der havde *Kvindernes Køkken*. I det sidste tilfælde mente direktør Boldsen imidlertid, at det var betænkeligt at købe til en pris, der oversteg den kapital, man var i besiddelse af.

Niels Hemmingsensgade lige midt i byens centrum – det var jo, hvad man hele tiden havde drømt om, og der var da også efter en del diskussion flertal i repræsentantskabet for, at bestyrelsen skulle fortsætte forhandlingerne med de to damer om køb af ejendommene.

Den ene af ejerne, Inge Kjær, som også var medlem af Kvindernes Bygnings bestyrelse, fremkom på det følgende bestyrelsesmøde med det forslag, at Kvindernes Bygning skulle indtræde som medinteressent i bygningerne. Hun mente, at den kapital, som *Kvindernes Køkken* var i besiddelse af, sammenlagt med Kvindernes Bygnings formue, ville være tilstrækkelig som byggesum.

Bestyrelsen fandt, at det måtte nærmere overvejes, og repræsentantskabsmødet, som blev afholdt få dage derefter, vedtog énstemmigt at anmode styrelsen om at arbejde videre med sagen. Gyrithe Lemche mente, at man for at skaffe penge til veje skulle arrangere en landsudstilling, som den i 1895. Kassereren, Hedevig Matthiesen, der var borgerrepræsentant, havde allerede talt med Tivolis direktør, Arne Petersen, og man havde nu Tivoli på hånden en række dage i efteråret 1926.

Optimismen varede imidlertid kun til bestyrelsesmødet i september. Her meddelte Gyrithe Lemche, at planerne om en udstilling i Tivoli måtte opgives, da der ikke blev tale om køb af ejendommene i Niels Hemmingsensgade. Frk. Kjærs sagfører havde skrevet til direktør

Boldsen, at ejendommene ikke var til salg for tiden. Så var man igen lige vidt, og det var nu tredive år siden, det første repræsentantskabsmøde havde fundet sted. Såvel repræsentantskabet som styrelsen havde i den tid holdt et utal af møder uden at nå til et resultat, og ingen gjorde oprør.

I 1926 kom Camilla Perssen ind i styrelsen som suppleant. Hun var grosserer og vant til at beskæftige sig med ejendomshandel, og hun stillede straks spørgsmål angående størrelsen af administrationsomkostningerne og den juridiske konsulents honorar: "Kunde det ikke begrænses til Honorar for bestemte Hverv eller nedsættes efter Pristallet?"

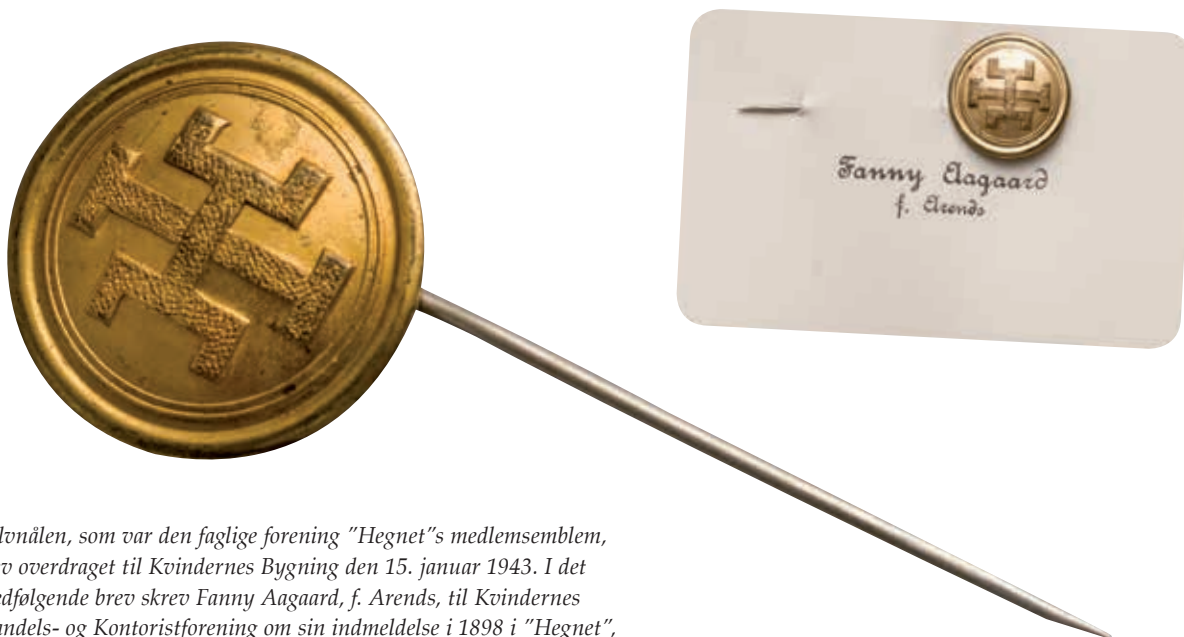
At man begyndte at drøfte honoraret til den juridiske konsulent – tilmed den eneste mand, der havde noget med foretagendet at gøre – det var noget ganske nyt og har sikkert bragt nogle af styrelsesmedlemmerne ud af fatning. Tonen var i al fald af og til temmelig skarp. Gyrith Lemche tog spørgsmålet om direktør Boldsens honorar op i styrelsen, som besluttede, at hun skulle skrive til ham. Resultatet blev, at han skulle fortsætte som konsulent for et honorar af 1.000 kr. årligt inklusive alle

løbende udgifter. Derudover skulle han have 1% salær ved køb af en bygning, dog således at han ikke ville beregne sig noget honorar i det år, købet ville finde sted.

En af institutionens revisorer, Karna Nilsson, henstillede, at man forsøgte at få en kvindelig konsulent og foreslog, at man indkaldte til et møde for at fastslå, hvilket mål Kvindernes Bygning egentlig stræbte efter.

Camilla Perssen var vældig energisk i forsegene på at finde en grund eller en ejendom, og i oktober 1927 slog hun et kraftigt slag for en ejendom i Rosenborggade, men direktør Boldsen var ikke enig med hende. Ejendommen var ikke rentabel med mindre prisen gik langt ned, og som pengeanbringelse ville man løbe en stor risiko. Flere havde ordet i diskussionen, som Ragna Schou fik afsluttet: "Vi kan ikke eje en Ejendom, hvor vi ikke kan skaffe Lokaler til Kvindeforeningerne, vort Formål er ikke *blot* at have en Forretningsbygning".

Det var ord, som flere i forsamlingen trængte til at blive mindet om. Ragna Schou havde imidlertid også ytret sig i sagen om direktør Boldsens honorar, hvad der havde givet ham den opfattelse, at styrelsen ikke var enig i den

Sølvnålen, som var den faglige forening "Hegnet"s medlemsemlen, blev overdraget til Kvindernes Bygning den 15. januar 1943. I det medfølgende brev skrev Fanny Aagaard, f. Arends, til Kvindernes Handels- og Kontoristforening om sin indmeldelse i 1898 i "Hegnet", som Emma Gad havde taget initiativ til. Kvindernes Bygnings Arkiv.

overenskomst, man havde truffet med ham. Han ville derfor ikke have honorar for 1927.

Fokus på kvinder

Det var tydeligt, at en ny generation var ved at gøre sig gældende som opposition. Det var kvinder med uddannelse – Karna Nilsson, som var handelsuddannet, Ingeborg Hansen, der var jurist o.a. De var langt fra enige med den gamle styrelse, og de kunne argumentere for deres synspunkter. De ønskede en kvindelig

juridisk rådgiver og en kvindelig arkitekt, og direktør Boldsen meddelte på et styrelsesmøde, at han havde hørt, "at der for Tiden i interesserede Kredse gaar en Liste rundt, der opfordrer Repræsentanterne til at holde paa, at der til Foretagendet benyttes en kvindelig Jurist og en kvindelig Arkitekt". Han ville gerne vide, hvordan styrelsen stillede sig til det. Gyrthe Lemche svarede, at hvis det var i 1928, man begyndte arbejdet, kunne man have valgt en kvindelig jurist, men en kvindelig jurist,

*Kvindernes Bygning i Niels Hemmingsens Gade
samt restaurant Karnappen. 15. marts 1963.
Fotografi hos Københavns Museum.*

der var kompetent i byggesager, fandtes ikke for ca. 10 år siden. Nu var direktør Boldsen rådgiver for Kvindernes Bygning, og Gyrithe Lemche ønskede ikke at skifte rådgiver. Hun turde ikke "lægge ud med halvbefaren Lods om Bord", som hun udtrykte det. Den udtalelse tog *Politiken* til sig. Den 31. januar 1929 refererede og kommenterede bladet en "flere Spalter lang Forsvarstale", Gyrithe Lemche havde haft i *Morgenbladet*:

"Som Forsvar for, at man ikke inden for Kvindernes Bygnings Bestyrelse har ønsket at erstatte den mandlige gagerede Konsulent med den kvindelige, juridiske og arkitektoniske Sagkundskab, som findes indenfor Repræsentantskabet, nævner fru Lemche, at heller ikke "Clara Raphaels Hus" og "Kvindelig Læseforening" har haft kvindelig Arkitekt og Kvindelig Jurist som Raadgivere. Vi kan ikke se, at det gør Sagen bedre. De andre Kvindebygninger har næppe haft Sagkundskaben saa godt repræsenteret inden for Murene, som det nu er Tilfældet med Kvindernes Bygning, det tør fru Lemche sikkert ikke benægte. Og hendes Bemærkninger maa derfor falde selverhvervende Kvinder for Brystet i lige saa høj Grad

som den efterfølgende Udtalelse, at "man nu for første Gang stiller Krav om, at den (det vil sige Bygningen) skal lægge ud med halvbefaren Lods om Bord".

Købsplaner tager form

Med den indstilling, som Gyrithe Lemche havde givet udtryk for, begyndte det næste ekstraordinære repræsentantskabsmøde.

Forslaget om køb af en grund på hjørnet af Åboulevarden og Rosenørns Allé skulle drøftes, og direktør Boldsen meddelte, hvordan sagerne stod og anbefalede, at man vedtog forslaget. Så skulle man til at diskutere det, men man nåede ikke at få begyndt, før Ingeborg Hansen fik ordet og fortalte, at der også var en anden plan. Den gik ud på, at man skulle købe ejendommene i Niels Hemmingsensgade 8-18: "Frkn. Kjær og Thomsen har givet et endeligt Tilbud paa denne Ejendom, og paa dette grundlag er der foretaget Beregninger, som jeg gerne vil forelægge".

Gyrithe Lemche mente imidlertid, at styrelsen for længst havde overvejet alt det, Ingeborg Hansen nu kom frem med, men frkn. Kjær og Thomsen havde vist mistillid til

styrelsen – de havde ikke ønsket at forhandle. Luften dirrede af beskyldninger, personligheder og misforståelser, og Gyrithe Lemche suspendede mødet i fem minutter for at styrelsen kunne finde sine ben og et standpunkt. Da hun derefter fik ordet, var det først for at svare på den henvendelse, man havde fået fra en kreds af repræsentanter. Man forstod og delte deres synspunkter. Det var naturligvis ønskeligt, at Kvindernes Bygning benyttede kvindelig hjælp i så stor udstrækning som muligt, men da "Stemningen paa dette Møde afgjort er for Niels Hemmingsensgade, og da Sælgerne ikke har villet forhandle med den nuværende Styrelse, anmoder vi om, at man ved næste Møde vil komme med Forslag til en ny Styrelse. Vi nedlægger vore Mandater". Der blev straks fra forsamlingen givet udtryk for tillid til styrelsen, men ikke til den juridiske konsulent – det var tydeligt, at han var anstødsstenen. Havde man skiftet ham ud med en kvindelig jurist, var kontakten mellem styrelsen og husejerne Kjær og Thomsen sikkert blevet genoprettet, men det hverken ville eller turde Gyrithe Lemche. I stedet fandt så ejerinderne og oppositionen hinanden. Det var

selvfølgelig en i høj grad angribelig fremgangsmåde – især for Inge Kjær, der sad på begge sider af bordet, idet hun også var medlem af Kvindernes Bygnings bestyrelse.

Paladsrevolutionen blev da også refereret i længere artikler i den københavnske presse.

Forvirringen var på det følgende repræsentantskabsmøde så total, at det nærmede sig det farceagtige. Det eneste, der var sikkert, var formandens og næstformandens afgang – ingen af dem ønskede genvalg. Gyrithe Lemche var syg, og næstformanden oplæste et brev fra hende, hvori hun ytrede ønske om, at man ved fremtidige møder ville holde sig indenfor de parlamentariske rammer. I øvrigt frarådede hun videre forhandling om Niels Hemmingsensgade, "da Styrelsen allerede i Foraaret 1928 har foreslaaet Repræsentanterne at opgive denne Plan, og den Gang fik Bemyndigelse til at forberede andre Planer for Kvindernes Bygning." En sammenlignende redegørelse for de to projekter – Rosenørns Allé og Niels Hemmingsensgade skulle have været udsendt til repræsentanterne fjorten dage før, men blev først omdelt på selve mødet, hvad Estrid Hein og andre med hende gjorde vrøvl over.

Næstformanden beklagede, og resultatet blev – efter meget mundhuggeri – at man gik direkte til valg af bestyrelse, som det var vigtigt at få overstået.

Den styrelse, der blev valgt til at føre arbejdet videre, kom til at bestå af: Karna Nilsson (formand), Estrid Hein (næstformand), Marie Illum (kasserer), en styrelse på seks medlemmer – bl.a. Ingeborg Hansen og Camilla Perssen – og endelig tre suppleanter.

Bestyrelsen konstituerede sig, og man valgte et forretningsudvalg bestående af formanden, kassereren, Camilla Persson og Ingeborg Hansen, der skulle undersøge mulighederne for køb af ejendomme samt rette henvendelse til de kvindeforeninger, som man syntes, det var rimeligt at have med i repræsentantskabet. Man gik i forhandling med frøkenene Kjær og Thomsen, og det blev vedtaget, at deres jurist, overretssagfører Falbe-Hansen og Ingeborg Hansen, som var landsretssagfører, skulle formulere et endeligt tilbud.

29. april 1929 fandt så det første repræsentantskabsmøde sted efter den nye styrelses tiltræden. Et af de første punkter på dagsordenen – og det, der tog næsten hele aftenen – var:

Forslag til køb af ejendommene i Niels Hemmingsensgade.

Det blev en fortsættelse af de tidligere diskussioner. Gyrithe Lemche gik i den ene skyttegrav med sine tilhængere, og den nye styrelse med Karna Nilsson og Ingeborg Hansen i spidsen sad i den anden. Det blev en lang og drøj omgang, men til sidst måtte man jo skride til afstemning, og med 20 stemmer for bestyrelsens forslag, 14 imod og 6 blanke stemmesedler blev det vedtaget, at man skulle købe ejendommene i Niels Hemmingsensgade.

Købesummen var 500.000 kr., der med omkostninger var steget til 512.119 kr., hvor egenkapitalen udgjorde 94.931 kr.

Endelig nåede man så frem til styrelsesmødet den 15. maj 1929, hvor det eneste punkt på dagsordenen var: Underskrift på skøde på ejendommen i Niels Hemmingsensgade. Alle, der var tilhængere af købet, følte det som en milepæl – de andre gøs.

”Efter at Ingeborg Hansen havde gennemgået Skødet og Panteobligationer, kom Sælgerinderne og deres Sagfører, Overretssagfører Falbe Hansen med Fuldmægtig Steensgaard tilstede – *Skødet underskrevs*, og samtlige Pante-

obligationer blev udstedt. Der udbetaltes 70.000 Kr. a Ct. i Købesum, hvorfor modtoges Kvittering”.

Protokolføreren har uden tvivl følt, at det var et historisk øjeblik, hun refererede.

Gang i byggeplanerne

Foreløbig kunne man dog ikke foretage sig noget, da boligloven ikke tillod Kvindernes Bygning at sige lejerne op før tidligst til oktober 1931, hvad der passede meget godt med bestyrelsens planer om at lade et årstid gå, inden man satte en indsamling i gang for at øge byggekapitalen. Det var et år, som især Camilla Perssen havde ønsket for at få ro til at sætte sig ind i sagerne, men det var en torn i øjet på mange af repræsentanterne.

Der skulle, mente man, være nok at tage fat på og forberede, selvom man ikke måtte sige lejerne op med det samme. Hvordan skulle huset planeres? Hvad skulle det rumme? Hvem skulle være arkitekt? og så videre.

Camilla Perssen havde en plan om at bebygge nogle af grundene og lade andre ligge, men den plan mødte modstand hos de øvrige styrelsesmedlemmer.

Man imødekom dem, der ønskede udarbejdet et projekt og henvendte sig til arkitekt Ingrid Dygve, som tidligere havde ledet et stort byggeforetagende, og bad hende udarbejde nogle skitseforslag. Camilla Perssen gav imidlertid ikke op. Hun betalte selv en mandlig arkitekt for at udarbejde sin plan, men styrelsen satte sig imod, at han skulle fremlægge den på repræsentantskabsmødet den 2. marts 1931. Det mente man, hun selv kunne gøre, når formanden havde gjort rede for Ingrid Dygves projekt.

Det hele blev gennemdiskuteret på mødet, og der var både ros og kritik – det sidste også fra Camilla Perssen, som var meget ivrig for at agitere for sit eget. Tilslut fik bestyrelsen bemyndigelse af repræsentantskabet til at bestille skitser hos flere kvindelige arkitekter.

Arkitektfirmaet Kirsten Westergaard og Sonja Meyer blev anmodet om at udarbejde et forslag, uden at man derfor ville være bundet af det. Man opfordrede de to arkitekter til at udnytte grunden så hårdt som muligt, hvorfor de prøvede at få plads til både foreningslokaler, kontorer, butikker, restaurant, hotel og kvindekollegium. På det møde, hvor disse

forslag blev gennemført, forelå tillige den plan til en delvis bebyggelse af grunden, som Camilla Perssen for egen regning havde ladet udarbejde.

Efterhånden kulminerede det dårlige forhold til Camilla Perssen, og man måtte til sidst meddele såvel hende som sparekassen og vicevæerten, at hun ikke længere var administrator. Af regnskabet fremgik det i øvrigt, at der var administreret godt, idet man i året 1930 havde forøget kapitalen med 21.099 kr., så man nu havde en kapital på 266.858 kr., og den voksede støt og roligt de følgende år. Det var noget, de ellers så kritiske gemytter havde respekt for.

I 1934 kunne man kun præstere et mindre overskud, dels fordi man ved lejerskifte ikke havde kunnet opnå så høj husleje for de større lejligheder, og dels fordi der naturligvis også måtte bruges penge til reparationer og større forbedringer – f.eks. krævede loven, at der i løbet af de kommende tre år skulle indlægges wc i alle ejendomme i København. Om man søgte dispensation for at spare denne udgift, forlyder der ikke noget om, men det havde da været rimeligt, da husene snart skulle rives ned.

I *Berlingske Tidende* kunne man den 26. oktober 1934 læse, at Kvindernes Bygning nu havde udsendt en "Opfordring til en Række kvindelige Arkitekter, der tidligere havde haft større selvstændige Byggearbejder, om at deltage i en Konkurrence. Forslagene skal være indsendt i Begyndelsen af December, og til April Flyttedag skal Nedrivningen af de gamle Huse paa Grunden begynde, og alt gøres klart til at gaa i Gang med at opføre Huset. I Proportionerne hedder det, at Bygningen tænkes at skulle indeholde bl.a. Mødesale og Lokaler for Kvindeforeninger, Damehotel, Lokaler for Udlejning til Kontorer, Undervisning o.lign."

Bedømmelsesudvalgets forelæggelse af tegningerne fandt sted på det ekstraordinære repræsentantskabsmøde i december, hvor Marie Illum meddelte, at man i bedømmelsesudvalget havde samlet sig om et bestemt projekt, som man håbede, repræsentanterne ville godkende. Naturligvis diskuterede man alle mulige små detaljer, men enden på det blev dog, at projektet blev vedtaget af 26 repræsentanter, og ingen stemte imod. Kuverten blev åbnet, og spændingen blev udløst – arkitekt Ragna Grubb havde vundet konkurrencen.

Derefter nedsatte man et byggeudvalg og drøftede spørgsmålet om at finde en kvindelig, rådgivende ingeniør. En enkelt havde selv henvendt sig til Kvindernes Bygning, og arkitekten havde spurgt i Ingeniørforeningen, om man kunne pege på en velegnet, kvindelig ingeniør. Det viste sig, at det kun var ingeniør Erna Hultberg, der var kompetent, og hun ønskede ikke på det tidspunkt at forlade sit arbejde i Magistraten. Resultatet blev derfor, at man på Ragna Grubbs anbefaling henvendte sig til ingeniør Ernst Ishøj.

Kvindernes Bygning ser dagens lys

Man skulle nu igennem et utal af forretningsudvalgs- og byggeudvalgsmøder. Masser af ting skulle drøftes, og beslutninger skulle tages, og den 9. januar 1936 nåede man så endelig frem til rejsegildet. Det var netop den dag for 40 år siden, at Kvindernes Bygning havde haft sit første repræsentantskabsmøde. Rejsen havde i sandhed været lang og besværlig, men nu kunne formanden da endelig fortælle offentligheden om det, der i løbet af nogle måneder ville stå færdigt. Det er en jernbetonbygning, og den fik straks fra starten, hvad man den-

gang kaldte moderne hjælpemidler i form af centralvarme, ventilation og elevatorer.

I underetagen blev der indrettet to festsale med plads til henholdsvis 350 og 180 personer, og salene kunne slås sammen til én stor. I stuen skulle der være butikker, vestibule, garderobe i forbindelse med de to sale samt toiletter. På 1. sal et par mindre sale samt restaurant, og 2. og 3. sal skulle udlejes til kontorer for bl.a. kvindeforeninger. Endelig skulle 4. og 5. sal rumme et hotel på ca. 40 værelser – alle med varmt og koldt vand og nogle med bad og toilet.

Der var stadig nogle måneder til bygningens indvielse, og man lod ikke i den tid nogen mulighed for debat gå fra sig. Det meste af et bestyrelsesmøde gik med at diskutere mænds adgang til stillinger i Kvindernes Bygning.

*Medlemsbladet for Dansk Kvindesamfund
"Kvinden og Samfundet" præsenterede
den 30. januar 1936 arkitekten bag den
kommende Kvindernes Bygning, Ragna Grubb.
Artiklen var illustreret af en blyantsskitse
af bygningen, set fra grunden ved Helligåndskirken.
Kvindernes Bygnings Arkiv.*

KVINDERNES BYGNING

Prinsesse, Kvindernes Bygning som Tornrose sov i Mismode skumle Tykning, i Teivlens Tjorneskov, en Heks, det gustne Overlæg den graa Nødvendighed, dvalebandt den Skønne, mens Aar og Dage gled.

Arkitekt Ragna Grubb.

Disse mistrøstige Ord er taget fra en Sang, Fru Christine Møller har skrevet i 1913. Siden den Tid „Aar og Dage gled“, og Kvindernes Bygning laa „Avalebundet“.

Men nu er det Ikke Fortiden, vi skal opholde os ved — Arbejdet er i Gang, Kvindernes Bygning rejser midt i vor Hovedstadens Hjerter.

Der var til Konkurrencen om Kvindernes Bygning indsendt 9 Projekter. De har alle været udstillet i Akademiets Festsal paa Charlottenborg. Sejrende blev Arkitekt Ragna Grubb, hvis Bygningsplan ses paa Billedet.

Der er blevet sagt — det er for sent nu, mange af de oprindelige Planer er gennemført af andre.

I sin Tale ved Formandskabet kom Formand for Kvindernes Bygning, Karna Nilsson netop ind paa dette Forhold. Kvindernes Læseforening havde faaet eget Hus, Husassistenternes Fagskole eget Hus, de kommunale Biblioteker havde over-

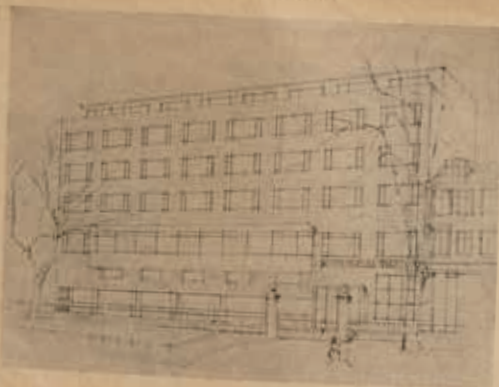
flødiggjort Tanken om Læsestuer for Arbejdersker o. s. v., men hun tilføjede som sin Formening, at netop Kravet om alle disse Opgaver havde i sin Tid umuliggjort Segens Løsning.

Vi vil tilføje — Kvindernes Bygning rejstes i en god Grund. Venteriden har ogsaa sine Lysider. Det ny Hus vil nu kunne blive udstyret med alle de moderne Hjælpemidler, Tiden har modnet til Fuldkommenhed.

Et af de første Spørgsmaal, vi stiller til Arkitekten, er da ogsaa dette: Hvordan med Ventilationen? Skal vi fritages for Kvalmning i de ny Lokaler? Hun svarer beroligende: Mødesale, Restauration, Køkken vil blive forsynet med bedste Midler til Fornøjelse af Luft.

Og saa skildrer Ragna Grubb Huset i Niels Hemmingsensgade. Der vil blive en stor Vestibule med smukke Siddepladser, Elevatorer, Klask. Festsalen kan rumme 300 Pladser og har en god Højde, samt en mindre Sal, der kan rumme 100 Pladser. Paa første Sal Restauration, Køkken og mindre Værelser til mindre Møder. Øverst oppe Hotelværelser i tidsvarende Udstyr. En lille Entré foran hvert Værelse vægges mod Uro.

Det klinger løst, naar man taler med den unge Arkitekt, hvem dette store Arbejde paahviler, og om hvem der lyder mange Lovord fra hendes Medarbejdere i Byggeudvalget.

Ogsaa dette betroede Udvalg har faaet fuldt op at gøre. Dets Formand er Karna Nilsson, de øvrige Medlemmer Esther Carstensen, Marie Illum, Gyrithe Lemche, Gerda Mundt. Suppleanter Emilie Forum, Hede-vig Matthiesen. Til Stede under Forhandlingerne er Institutionens juridiske Raadgiver Ingeborg Hansen og Sekretæren, Marie Lucie Schrøder, der optager Referater af Møderne.

Det skulle vise sig at blive svært at holde det som et "rent" kvindehus, og der havde på det forrige repræsentantskabsmøde været forslag om en vedtægtsændring, så der i paragraf 1 kom til at stå "*fortrinsvis* med kvindelig betjening" i stedet for "med kvindelig betjening". Det forårsagede en ny diskussion, for hvad var det for stillinger, hvortil man foretrak mænd? Dirigenten kunne gå med til at foretrække mandlig drager, men ikke til nogen anden mandlig betjening. Flere repræsentanter og især lejerer af hotellet ønskede, at man fik en mandlig natportier, Formanden støttede dem ved at udtale, at "der er anbragt saa store Kapitaler i disse Forretninger, og Indehaverne maa have en vis Frihed til Antagelse af Medhjælp".

Mange mente, at kvinder kan det samme som mænd, men Ingeborg Hansen anmodede indtrængende om at få ændringen indsat, da det var nødvendigt netop på det tidspunkt – "Restauranten maatte vi udleje til en Mand. Vi kunde ingen Kvinder faa, ingen turde tage Risikoen eller havde Pengene".

Diskussionen fortsatte, men ved afstemningen blev ordet "*fortrinsvis*" og dermed lovændrin-

gen vedtaget. Samtidig enedes man om at foreslå en lovændring, så også mænd kunne bo på hotellet.

Kunstnerisk udsmykning

Bestyrelsen ville gerne have en vis kunstnerisk udsmykning af huset, og Karna Nilsson bad derfor Ny Carlsbergfondet om hjælp til dette formål. På et styrelsesmøde i 1936 kunne hun meddele, at fondet havde tilbudt Kvindernes Bygning en vævning – *Dronningen af Saba* – tegnet af maleren Ebba Carstensen og udført af kunstneren Astrid Holm. Desuden havde direktør Urban Gad – Emma Gads søn – spurgt, om Kvindernes Bygning ville modtage en bronzebuste af hans mor, udført af den norsk-danske billedhugger, Augusta Finne. Allerede året efter skænkede formanden for Kvindelige Kunstneres Samfund, maleren Elisabeth Neckelmann ti billeder, og to andre malere, Amalie Michaelsen og Christine Swane forærede hver et billede til huset.

Den 30. november 1936 begyndte man dagen med at nedlægge en krans på Emma Gads grav, og derefter kunne festlighederne begynde, for huset skulle indvies. Det var en glad

formand, der bød velkommen fra en talerstol, som Dansk Kvindesamfunds Lyngbykreds havde foræret Kvindernes Bygning. Hun fortalte bl.a., at Dansk Kvindesamfund, De danske Husmoderforeninger og Kvindernes Handels- og Kontoristforening havde lejet kontorer i bygningen, og at alle fire butikker var lejet ud, og at kun kiosken i vestibulen stadig var til leje. Det var således en god start.

Restauranten, som åbnede dagen efter den egentlige indvielse, blev drevet af A/S Kvindernes Bygnings Restaurant og var up to date – bl.a. gik der en madelevator fra køkkenet på 1. sal op til de øvrige etager og to madelevators ned til festsalene.

Efter formandens tale gav Gyrithe Lemche et rids af den historiske baggrund. Hun bad forsamlingen mindes Emma Gad og andre pionerer og fortalte derefter om den buste af sin mor, som direktør Urban Gad havde foræret huset. Den var opstillet i forhallen til festsalen. Hun talte om den store trofasthed mod sagen, som kvinderne havde vist i de 40 år, der var gået, siden indsamlingen begyndte og tilføjede, at "ét har Kvinderne opnaaet ved at vente saa længe – de har faaet et fuldt moderne Hus,

bygget og indrettet med alle de tekniske Finesser, moderne Arkitektur raader over". Såvel formandens som Gyrithe Lemches tale blev transmitteret af Statsradiofonien.

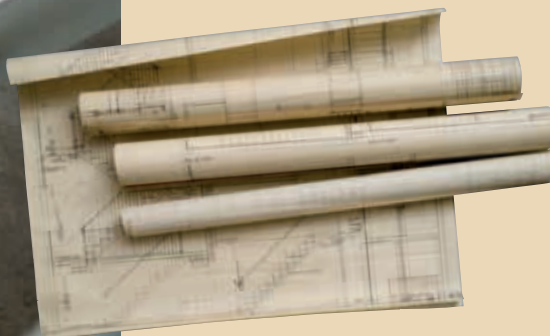
Om aftenen var der festmiddag. Glemte var alle besværligheder og trakasserier, og den 29. april 1937 kunne Kvindernes Bygning holde sit første ordinære repræsentantskabsmøde i eget hus.

Forkortet version af artikel, som oprindeligt blev bragt i "Historien om Kvindernes Bygning" fra 1986.

Porcelænsplade fra Bing & Grøndahl 1895, forestillende dronning Margrethe 1. Tegnet af Fanny Garde og Effie Hegermann Lindencrone til "Kvindernes Udstilling". Kvindernes Bygnings Arkiv.

Kvindernes Bygning set i en arkitektur- historisk belysning

Kvindernes Bygning set i en arkitekturhistorisk belysning

Af Kirsten Arkov, cand.psych. og BA i kunsthistorie

Den ligger dér. Kvindernes Bygning, lige dér i forbifarten, hvis man tager en genvej mellem det pulserende Strøget og Købmagergade. Lige over for Helligåndskirken med dens masse af historiske røde tegl og grønne oase. Man passerer bygningen på Niels Hemmingsens Gade nr. 8-10 og registrerer den umiddelbart som både nyere og anderledes end gadens øvrige facader. Men trods det yngre udseende har den stået på adressen i 84 år.

Der gik mange år fra ideen om bygningen og dens virke blev sået, til den stod færdig i 1936, men dens hovedide var fra begyndelsen ny, progressiv og fremtidsrettet.

Det var forfatteren og kontraadmiralinden Emma Gad, i dag især kendt for bogen "Takt og Tone" fra 1918, der, sekunderet af sin gode veninde etatsrådinde Louise Hansen, var ini-

tativtager til Kvindernes Bygning. Emma Gad formulerede tankerne bag ideen på et konstituerende møde i 1896: "Vi fattede det Ønske at rejse en Bygning, der skal tilhøre Danmarks Kvinder og blive et Centrum for deres Virken baade med Aanden og Haanden."

Bygherren skulle være "Interessentskabet Kvindernes Bygning", og som Sophie Holten, en af de øvrige fremtrædende kvinder i sagen, udtrykte det: "Thi selv om vi ikke have kvindelige Arkitekter, som i Amerika og Stockholm – end sige kvindelige Haandværkere til at opføre Bygningen, saa staar dog Kvinderne – netop i denne deres Egenskab – for første Gang her som Bygherrer."

Man ønskede et samlingssted i det centrale København, som kunne blive "et nyt og blivende Centrum for den kvindelige Virken". Mange kvindeforeninger havde længe savnet et mere permanent opholdssted, og der var mange

*Kvindernes Bygning
– “et nyt og blivende Centrum
for den kvindelige Virken”
(Emma Gad, 1896).*

andre ønsker i tiden om forsamlingsmuligheder for kvinder. I 1901 var ønskerne, iflg. Emma Gad, forsamlingslokaler, kontorer, gymnastiksal, baderum, restaurant og læsestuer. Man var endvidere opmærksom på, at lokalerne hver især kunne bruges til flere formål, f.eks. at gymnastiklokalerne også kunne bruges til lægekonsultation for kvinder. Man havde også ønsker om i bygningen at kunne tilbyde undervisning og uddannelse til unge kvinder indenfor forskellige praktiske fag som f.eks. madlavning og kontorlag. Et tidligere ønske om små boliger for enlige kvinder blev imidlertid opgivet; de ville senere kunne bygges i billigere kvarterer.

Bygningens hovedidé var således på plads, længe før bygningen blev opført. Og denne hovedidé er fortsat en relevant guide at tage med rundt i huset, når man vil lære det at kende. Som det fremgår af ovenstående, var det fra begyndelsen en stærk idé, der med tiden voksede til en konfiguration af mange ønsker og forestillinger, der samtidig også indeholdt potentielle benspænd af praktisk, konstruktionsmæssig, æstetisk, samarbejds-mæssig og ikke mindst økonomisk art, kort

sagt alt det der ofte hører til kreative og kunstneriske ideers opstart.

Arkitekten

I 1934, da økonomien var på plads, - der var nu 1 million kroner til projektet -, og man endelig kunne indbyde til arkitektkonkurrence, havde Emma Gads efterfølgere omtrent de samme ønsker for bygningens indretning og funktionalitet som tidligere, - ønsket om et hotel var endda også føjet til listen. Og tidens modernistiske arkitektur og de nye byggetekniske fremskridt gav nu nogle helt nye muligheder for funktion og æstetik.

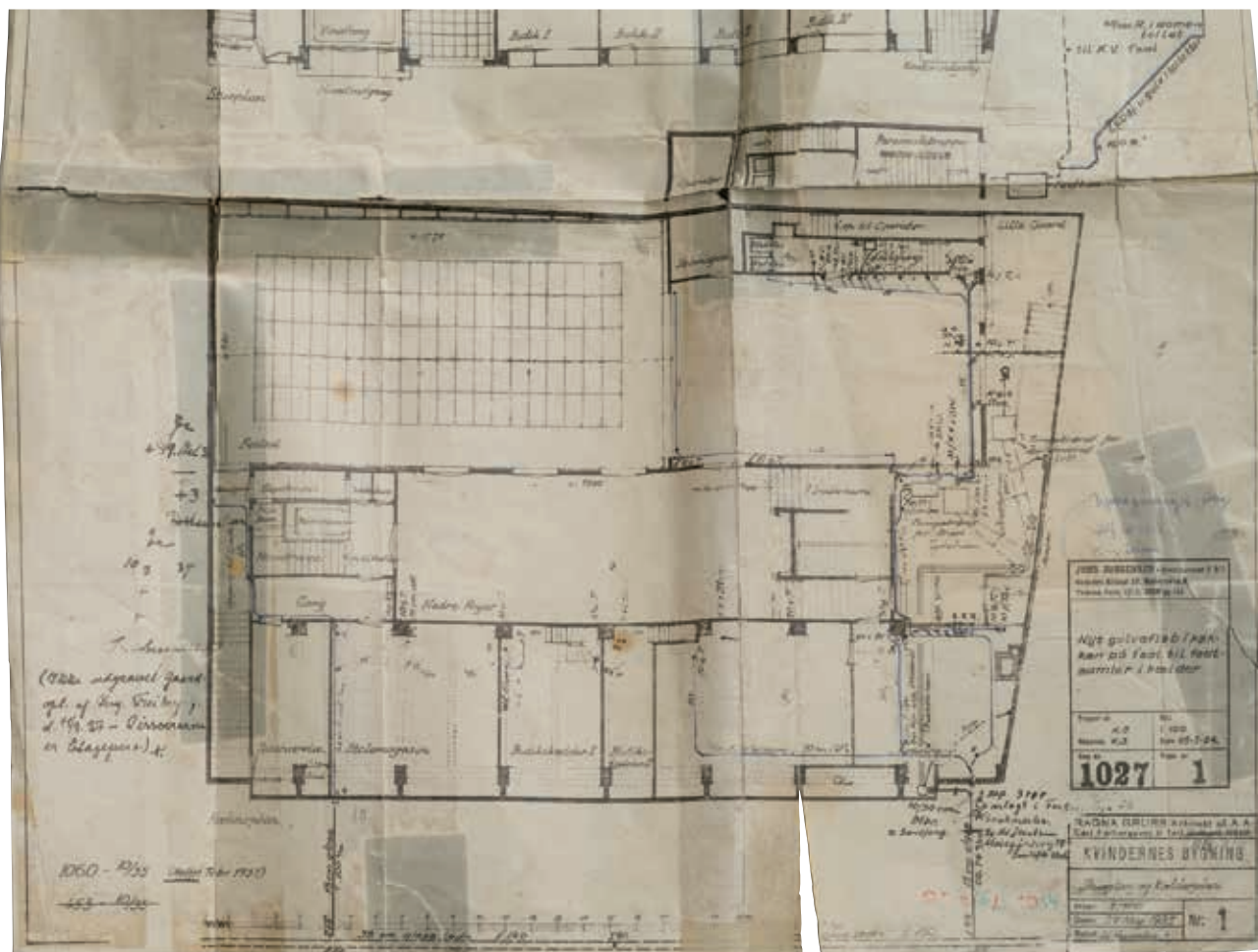
Man indbød en række kvindelige arkitekter til at udforme forslag til bygningen, - der kom ni forslag, der alle blev udstillet i Akademiets Festsal på Charlottenborg -, og det blev den 31-årige Ragna Grubb, der var blevet færdig som arkitekt året forinden, der tog 1. præmien. Konkurrencen og valget af en kvindelig arkitekt udløste disse overskrifter i henholdsvis Berlingske Tidende og Politiken: "Kvindernes Hus skal bygges af Kvinde-Arkitekter" og "Kvinde bygger Kvindernes Hus".

*Arkitekt Ragna Grubb, t.v., sammen med arkitekt Karen Hvistendahl og arkitekt Inga Schmidt.
1. april 1937. Billedsamlingen, Aftenbladet. Det Kgl. Bibliotek.*

At vælge et så ubeskrevet blad som arkitekt til en så relativ stor opgave i Københavns centrum med et budget på omkring en million kroner siger noget om, at man ikke bare gik efter at sætte en af tidens toneangivende (mandlige) arkitekter på opgaven, hvilket vel ved et andet projekt ville have været sædvane. I stedet ønskede man, naturligvis med det rette projekt, at understrege det kvindelige initiativ helt fra grunden. Interessant er det således i denne forbindelse, at Kvindelig Læseforenings

Bygning, som var udstyret med bibliotek, restaurant og hotel for kvinder, og hvis initiativtager var den kendte kvindesagskvinde Sophie Alberti, var blevet opført på Gammel Mønt nr. 1 i København i 1910 af den anerkendte og nyskabende arkitekt Ulrik Plesner (1861-1933), kendt for bl.a. Klitgården i Skagen. Men i 1934 var tiden modnet yderligere, og der var trods alt kommet flere kvindelige arkitekter til, siden den første, arkitekten Agnete H. Hansen, tog afgang i 1915.

Situationsplan vedrørende nyt gulvaflob.
Originaltegning, Ragna Grubbs tegnestue.
Kvindernes Bygningens Arkiv.

Med bygherrens idé som det givne, var det nu op til arkitekten at materialisere denne, så form, funktion og æstetik gik bedst muligt i dialog. Så vidt vides fik Ragna Grubb, og hendes nære medarbejder ingeniøren Ernst Ishøj, frie hænder til dette, og ved rejsegildet i januar 1936 holdt hun, ifølge Socialdemokraten, "en ganske fortræffelig Tale om sin egen og de mange Medarbejderes Tro og Håb til, at Arbejdet blev udført, så det tjente dansk Haandværk til Ære". Også Politiken noterede sig en åbenlys tilfredshed med arkitektens planer blandt rejsegildets gæster: "...der syntes at være en særlig varm Klang i Hurrahråbene...for den kvindelige Arkitekt".

Ragna Grubb (1903-1961) uddannede sig på et tidspunkt, hvor man som progressiv arkitekt var socialt engageret og meget optaget af, hvordan en velfungerende arkitektur med indbygget etik kunne bidrage til menneskers livskvalitet. Det var først og fremmest tyske Bauhaus med inspirationen fra de russiske revolutionære, men også franske Le Corbusiers ideer og arkitektur, der kom ind som det helt nye. Og herhjemme var det især arkitekterne Arne Jacobsen og Mogens Lassen, der omsatte Le Corbusiers

ideer til strømlinet dansk funktionalisme, dog næsten udelukkende i enfamiliehuse. En mindre international og formalistisk funktionalisme, mere præget af dansk byggetradition og af pragmatiske hensyn til klimatiske og kulturelle forskelle, blev derimod skabt af arkitekter som Kay Fisker, CF Møller, Poul Baumann og Kai Gottlob. For disse arkitekter skulle de nye ideer udefra kun inspirere og materialiseres, hvis det kunne føre til bedre løsninger, funktionelt såvel som økonomisk, og gerne i etagebyggerier til glæde for de mange.

Kai Gottlob var professor ved Kunstakademiets Arkitektskole fra 1924-38, og Ragna Grubb arbejdede under sin uddannelse på hans tegnestue fra 1928-32, hos Poul Baumann og Knud Sørensen fra 1933-34 samt hos Palle Suenson i 1934. Som mange af sine kolleger tog hun også til udlandet for at søge inspiration. I 1925-26 var hun således i Frankrig. Men vi ved desværre ikke noget om, hvad hun så eller lod sig inspirere af dér.

Nogle år senere, efter opgaven med Kvindernes Bygning var afsluttet, var Ragna Grubb, der havde etableret egen tegnestue i 1935, stærkt involveret i udformningen af nye familieeven-

lige boligtyper i Foreningen Socialt Boligbyggeri. Velfærdssamfundets accelererende udvikling, præget af store fremskridt indenfor teknologi og videnskab, drev arkitekturen til at tænke i nye baner.

Det blev til de fritliggende og parallelle boligblokke med sol til alle, ofte med altaner, og med hensigtsmæssige lejlighedsplaner. Overordnet var den tidlige modernistiske arkitektur drevet af ønsker om funktionelle, sunde og lyse boliger som opposition til usundt slum eller overdreven ornamentik.

Allerede i 1937 trak Ragna Grubb sig imidlertid tilbage fra det erhvervsaktive liv for at fokusere på familielivet og arbejdede herefter kun lejlighedsvis med tegning af nogle enfamiliehuse, design af interiør og møbler samt restaureringsarbejder. Kvindernes Bygning blev dermed hendes hovedværk. Således fremstår Ragna Grubb i dag som endnu et eksempel fra sin tid på den avantgarde-orienterede, kreative og veluddannede kvinde, der engageret men kort, medvirkede i mellemkrigsårenes modernistiske og kunstneriske projekt for senere at gå over i glemslen. Senest blev hun dog ved Kvindelige Arkitekters 100 års jubilæum på Det Konge-

lige Danske Kunstakademis Arkitektskole i 2008 hædrende omtalt som en af sin tids toneangivende, kvindelige arkitekter.

Ny i gaden

Hvilke overvejelser Ragna Grubb har gjort sig om *genius loci*, stedets ånd og, optimalt set, inspiration og udfordringer for arkitekten i de indledende faser, ved vi ikke. Men de omkringliggende ældre byhuse samt Helligåndskirken med dens røde teglsten og grønne gårdhave har øjensynligt kaldt på en bygning, der på grundens ca. 800 m² kunne indgå i det eksisterende uden at stikke for meget ud, skønt den var yngre og i sit indre bestod af nye byggetekniske principper og jernbeton. Måske har man også sendt det en tanke, at et af de fire gamle og udtjente huse, der gav plads til byggeriet, var et større trykkeri, Bianco Lunos Bogtrykkeri, der efter bogtrykkerens død var blevet reetableret af den driftige enke og kørt videre i bedste stil med tidens allermest moderne, tekniske installationer. Stedet emmede således af både tradition og fornyelse.

Den moderne arkitektur havde allerede en tradition for at forankre bygningen til omgivel-

serne, formuleret af den amerikanske arkitekt Frank Lloyd Wright som bygningens evne til at opstå fra sit sted som et udtryksfuldt udtræk af stedet og ikke som en landing på det.

Kvindernes Bygning synes heller ikke bare at være landet på Niels Hemmingsens Gade nr. 8-10. Ragna Grubb har tydeligvis gjort sig umage for at begribe stedet og dets udfordringer, ikke blot topografisk, arkitektonisk og æstetisk, men også i forhold til dets potentiale som et godt og tidssvarende opholdssted for dets brugere.

Ser man på bygningen fra gadeplan, har man i dag fortsat en let og lys bygning for sig, selvom den oprindelige facadebeklædning af Skrumberga Spaltklinker blev ødelagt ved en senere efterisolering i 1978. Man kan let forestille sig, hvordan spaltklinkerne må have været en fin og moderne hilsen over til genboen Helligåndskirkens gamle, røde mursten. I dag er facaden gullig-pudset fra 1.sal og opefter, og stueetagens facade er belagt med beige klinker.

Bygningen fremstår med en harmonisk og ensartet rytme af store vinduer, op i fjerde sals højde, indrammet af støbte, hvide indfatninger. Som et brud på denne ensartethed springer

1. salen i øjnene, idet en lang karnap bryder frem på facaden, organisk og blødt afrundet til begge sider. Karnappen dækker det meste af 1. salen med høje vinduer som i et væksthus. Vinduerne har smalle mørke trærammer, karnappens rundede tag er af irret kobber, og under vinduerne er den lyse facade riflet vertikalt.

Karnappen med den riflede facade.

På denne måde fremstår karnappen som en poetisk tilføjelse og munter accent til den stringente facade.

Gadespejlet var afskaffet, i stedet kunne,- og kan -, gadelivet nu åbent iagttages fra de høje vinduer, og det med et fint lysindfald, især om eftermiddagen, på den syd-vestvendte facade. Stueetagen ligger helt i gadeplan og fremstår relativt let og åben med de fire butikslokalers glasfacader til højre for hovedindgangen.

Hovedindgangen er trukket ganske let ind i en hvid enkel portal og består af fire træindrammede glasdøre. På facaden over indgangsdøren står der "Kvindernes Bygning" med store hvide bogstaver.

På femte sal er facaden rykket et par meter ind, hvilket giver plads til en lang linje af otte terrasser, opdelt af ikke-transparente glasvægge, så hvert af rummene ud mod gaden har sin egen private terrasse. Netop altaner og terrasser var en af funktionalismens nyskabelser og brugt heroppe på femte sal, i husets øverste

*Øverst: værelser med udsigt til gaden.
Nederst: gården fra 1. sal og opefter.*

hotelværelser, har det også dengang givet en ekstra dimension og mulighed for et luftigt vue udover byens tage.

For at kunne etablere en femte sal, og dermed udnytte byggegrunden bedst muligt i den smalle gade, blev bygningen rykket 2,32 m tilbage fra den egentlige byggelinje.

Bag facaden gemmer bygningen på mere, idet den mod gården har to længer og således danner en tillempet u-form. Bygningens tag er fladt. Som nævnt indeholder Kvindernes Bygning en anden konstruktion end sine naboer, hvilket Ragna Grubb skrev om i Arkitekten i 1936, "Bygningen er en Jernbetonbygning med 12-15 cm tykke bærende Ydervægge, Hovedskillerummet er konstrueret med Piller og Dragere, Etageadskillelserne med massive armerede Plader og mellem 4. og 5. Sal udført som Ribbeloft. Det flade Tag isoleres med Cellebeton og stryges flere Gange med Perco. Paa Terrassen mod Gaden lægges Cementfliser.

Ydervæggene isoleres indvendig med 5 cm tykke Halmasfaltplader, der pudses. Facaden mod Gaden beklædes med lyse, gule Spaltklinker og Vinduerne forsynes med støbte, hvide Indfatninger."

Det moderne

Når man vil forstå et bygningsværk, er det som bekendt ikke tilstrækkeligt at se på det udefra in situ eller ud fra dets materielle og fysiske udformning. Det vil også være nødvendigt at se på det i sammenhæng med dets historiske periode og dets kulturelle arena, dvs. se på hvad der foregik i tiden, se på hvilke sociale, økonomiske, politiske og kulturelle forhold og værdier, der var tidens og kunne influere etableringen af kulturelle produkter som f.eks. arkitektur.

Og her må vi kalde 1930'erne absolut moderne: Der var fuld fart på moderniteten og hermed også moderniseringen af det danske samfund. Samtidig var det også år, - mellemkrigsårene som vi i dag bedrøveligt kalder dem -, hvor Danmark var præget af økonomisk krise, fald i produktionen, en høj arbejdsløshed og politisk uro, en krise der dog hen imod 1940 blev vendt til højkonjunktur, mens samfundet dog fortsat var langt fra det velfærdssamfund, vi kender i dag.

Verdens første sociallov så imidlertid dagens lys herhjemme allerede i 1933 og i 1935 fik Socialdemokratiet 46% af stemmerne under slo-

ganet "Stauning – eller Kaos". Både baconeksporten og en stabil politisk situation var således sikret. Men samtidig hørtes der også mislyde fra en tiltagende fascisme sydfra, fra Stalins terror i øst og fra den spanske borgerkrig i 1936.

De teknologiske fremskridt herhjemme var mange og markante, f.eks. blev Lillebæltsbroen bygget i 1935 samtidig med, at det nye diesel-elektriske lyntog kom på skinner. Privatbilismen boomed så meget, at det blev nødvendigt at indføre egentlige trafikregler. Flyvemaskinen fik spids næse og spidse vinger og mere fart. Radioen med hørespil og nyheder blev fast inventar i mange hjem. Husene blev højere og højere og imødekom med nye byggematerialer og byggemåder nye og flere behov.

Sideløbende med denne meget tydelige modernisering opstod forskellige kulturelle og kunstneriske udtryk og reaktioner, som en form for håndteringsmekanismer i forhold til de moderne tider. I billedkunsten og skulpturen var der en stor mangfoldighed af udtryk og godt gang i det eksperimenterende indenfor mange -ismer, som ekspressionismen, den lyriske realisme, surrealismen, konstruktivismen og det abstrakte.

Overordnet var der således en frugtbar spænding mellem tradition og avantgarde.

For arkitekturen var det som nævnt funktionalismen, der udgjorde tidens vækkelse og væsentlige livsanskuelse, og de nye, unge, arkitekter viste vejen. Klunkestil, viftepalmer, mørke rum med tunge, draperede velourgardiner og nips var definitivt ude; inde var i stedet plads i soveværelset (til morgengymnastikken), centralvarme, wc og badeværelse, affaldsskakter, store vinduer der lukkede lyset ind, indbyggede skabe, altaner og, i boligbyggeriet, store lyse gårdrum med legepladser.

Funktionalismen kan ses som en bevægelse, der, hvad arkitekturen angår, voksede ud af kubismen og maskinteknologien og i 1920'erne og 30'erne fik fremtrædende bannerførere i tyske Bauhaus og i den franske arkitekt Le Corbusier, sidstnævnte især kendt for sine "bo-maskiner" og store, ja, funktionelle, villaer. Dermed ikke sagt, at spørgsmålet om funktion i arkitekturen kun hører funktionalismen til, - det har været med fra det første skærmende tag over hovedet. Og forud for funktionalismen i det 20. århundrede skabte den amerikanske arkitekt L.H. Sullivan under devisen "form

follows function" allerede i 1896 bygninger, hvor funktionen kom først. Men i 1920'erne og 30'erne bliver dette den helt tydelige rettesnor, med lidt gradbøjninger indimellem.

Samfundskritikeren og arkitekten Poul Henningsen (PH), som var en af funktionalismens store fortalere, udtalte sig i tidsskriftet Kritisk Revy i 1928 entusiastisk om den nye arkitekturs æstetiske såvel som praktiske fortrin: "Det fylder en med varme at opleve, at den strømning, som går gennem arkitekturverdenen, er ensrettet. Verden over vender stærke, nye folk sig mod det falskneri og den evneløshed i arkitekturen, som er draperet af et liglagen med gamle ornamenter..." og videre: "Det er måske gået lettere end man nu tror, at få folk med på det ny – fordi det er ganske naturligt, når det ny er godt. Hvorfor skal en husmoder tørre 96 kroge af, når hun skal pudse et vindue!"

En samtidig kilde, kulturskribenten og politikerne Arne Sørensen, argumenterede i sin bog "Funktionalisme og samfund" fra 1933 tydeligt for, at "funktionalismen er mere end et modepaafund, at den har en saa intim sammenhæng med den positive løsning af vor tids boligspørgsmaal, baade hygiejnisk, æstetisk, økono-

misk og produktionsmæssigt, at man ikke kommer uden om den, hvis man vil arbejde sagligt for, at saa mange mennesker som muligt kan komme til at bo sundt." "Funkis" derimod, var for Arne Sørensen, et dårligt afkog af funktionalismen og tilmed en mere eller mindre tilfældig og forbigående modedille.

Indenfor

Går man nu ind ad hovedindgangen, mærker man som det første den enkle rummelighed i vestibulen, om end denne i dag er nogenlunde halveret i bredde, da der senere skulle gives mere plads til spillestedet "Copenhagen Jazzhouse" i underetagen. Her røg ved samme lejlighed søjlen til højre, således at der i dag kun er søjlen til venstre til at signalere en overgang mellem det ydre og det indre i vestibulen. Søjlen til venstre understøtter dog fortsat, sammen med en god loftshøjde, et præg af klassisk domicil eller hovedsæde, og man bydes velkommen af en grundtone af sober og nøgtern enkelthed: Form følger funktion.

Gulvet er belagt med grå-rødlige ølandsfliser, væggene er holdt i en grålig tone og der er ca. tre m til loftet. Der er ikke rigtig noget her i det arki-

Hovedindgang og vestibule.

tektoniske udtryk, der sætter gang i de associative processer, idet man går hen mod trappeopgangen eller elevatoren bagerst i rummet. Hvis det ikke lige var for ophænget af brevkasser til husets brugere over for elevatoren og måske især husets seneste kunstprojekt: "Ariel – feminisms in the aesthetics", kunne man egentlig godt tro, at tiden var 1936 eller deromkring. Dengang ville der så også have været en mindre kiosk til venstre ved siden af den portierloge, hvorfra husets hotelgæster og øvrige gæster blev budt velkommen, og der ville have været et komfortabelt siddearrangement lige inden for døren til højre såvel som frodige planter i vinduesrammen.

Lys, luft og plads

Hvis man så tager trappen i stedet for elevatoren, - og denne trappe, det er så husets hovedtrappe,- der er også, som det fremgår af tegningerne, en kontortrappe og, naturligvis, en personaletrappe (køkkentrappe), - så vil man på 1. sal komme ind i det, der var husets restauration, Karnappen. Dette er en sal på ca. 240 m², med en loftshøjde på ca. 4 m og med et højt lysindfald fra karnappen i hele rummets længde.

Her kunne bygningens kvinder samt naturligvis herrer og damer udefra, med eller uden hat, nyde en tidlig eller sen frokost med god udsigt til gade og kirke.

Rummet er opdelt på langs af to rækker à fire søjler, henholdsvis runde (rækken midt i rummet) og ovale (rækken ude i karnappen), hvorved det lette touch af klassicisme fra vestibulen gentages. I loftet løber hele vejen rundt en dyb lyskasse, der bidrager diskret og effektivt til loftsbelysningen. Med en skala, der trods sin størrelse ikke går over i det grandiose, signalerer rummet en statelig velmagt, der lyst og imødekommende og i høj grad understøttet af den smukke karnap, byder indenfor.

Restaurationsrummet, der på mange måder var husets ansigt udadtil, lå, og ligger, midt på 1. salen. I begge ender af rummet var der dengang adgang til de to noget mindre rum, henholdsvis Malerisalen og Gobelinsalen, der også blev brugt til møder og spisning. I sidstnævnte hængte billedtæppet Dronningen af Saba (1934), henholdsvis tegnet og vævet af billedkunstnerne Ebba Carstensen og Astrid Holm. Bag Karnappen var restaurationskøkken, med varmt og koldt, samt opvasken og andre nød-

Restaurant Karnappen: klar til at modtage gæster.

Da Upright Music overtog lejemålet på 1. sal i efteråret 2019, gennemgik hele etagen en gennemgribende istandsættelse. I den forbindelse blev den oprindelige loftsbelysning med en unik lysfrise retableret. Fotograf Jes Larsen, Territorium.

vendige rum. Som tegningerne viser (den oprindelige rumfordeling er sidenhen ændret ved renoveringer) har der været en praktisk og rationel rumopdeling med god og hensigtsmæssig udnyttelse af pladsen. Formentlig har der også her, som vi kender det fra private køkkener fra tiden, været tænkt i praktiske og hygiejniske materialer og finesser som f.eks. forskellige bordhøjder og zinkborde, kort sagt alt det der gjorde livet i et køkken nemmere. Hvad angik ventilationen, ikke bare i køkkenet, men i hele huset, var arkitekten tydeligvis stolt over at kunne svare "Kvinden og Samfundet" i 1935, at ventilationen ville være helt i top. "Hvordan med Ventilationen ? Skal vi fritages for Kvælning i de ny Lokaler? Hun svarer beroligende: Mødesale, Restauration, Køkken vil blive forsynet med bedste Midler til Fornyelse af luft." Og den bedste teknik til luftfornyelse og varme var på denne tid det i Danmark ikke så kendte Carrier-luftbehandlingsanlæg.

Grubb forklarer i Arkitekten i 1936, at dette anlægs fortrin fremfor tidligere benyttede anlæg, "...er Overtryk i stedet for Undertryk, hvorved Træk undgaas. Den Luft, der indblæses i Rummene er rensat, opvarmet og befugtet og reguleres ved fin Automatik".

Som en sidebemærkning kan nævnes, at allerede ti år tidligere havde den østrigske arkitekt Margarete Lihotzky (1897-2000) – hun var samtidig med Ragna Grubb og Østrigs første kvindelige arkitekt – revolutioneret køkkenet i det sociale boligbyggeri i Frankfurt. Hun gjorde op med køkken-alrummet, hvor stue, familieliv og mados i de små arbejderboliger gik op i et, og etablerede det selvstændige, lille, men yderst velindrettede "Frankfurter-køkken", der efterfølgende blev "opskriften" for mange af tidens funktionalistiske arkitekter. Vi ved det ikke, men måske har dette køkken eller dets ideer været til inspiration for Ragna Grubb, ligesom det senere var for andre funktionalistiske arkitekter.

Arbejdsro

Går man videre op ad den rummelige hovedtrappe til 2. og 3. sal, som har ens udformning, kommer man op til kontorerne, beregnet og udtænkt til fortrinsvis kvindeorienterede foreninger. Inden for den dobbelte glasdoor er en lang gang, som 12 m længere nede til venstre drejer af i en lige så lang og bred sidegang. For enden af begge gangarealer er der adgang til henholdsvis kontortrappe og personaletrappe. Ved kontortrappen var der oprindeligt en personelevator, der kørte fra stueetagen til 4. sal. I dag er denne elevator dog nedlagt. På begge sider af gangarealet er der døre ind til diverse kontorer. Kontorgangen har en tilpas behagelig bredde på 1,70 m, og farveholdningen er hvide vægge og gråblå døre (vi ved ikke, hvilke der var husets oprindelige farver, men vi ved, at funktionalismens bygninger ofte var farvelagte, endog i kraftigere farver, både udvendigt og indvendigt).

En lille afvigelse fra det funktionelle.

Kontorerne ud til husets forside varierer lidt i forhold til størrelse, men er overvejende på 15-20 m², har en god loftshøjde på 2,70 m og et relativt bredt vindue mod gaden, der sikrer dagslyset. Gulvene er lyse, lakerede, trægulve, nogle steder dog kork eller linoleum.

Nogle kontorer er udstyret med en lille forgang, på et par kvadratmeter, men alligevel stor nok til at støjisolere til gangen, en funktionalitet mange sikkert har sat pris på i tidens løb. På den anden side af gangen ligger kontorerne med udsigt til gården, igen af varierende størrelse. På et af kontorerne er der leget med dørkarmen, måske som en sjov kommentar til alt det funktionelle. Sidegangen, af samme bredde, rummer indgange til de nødvendige rum:

to toiletrum i god størrelse og med vinduer, et mindre tekøkken samt flere arkiv/opbevaringsrum, med metervis af hyldeplads, hvilket må have lettet tilværelsen for mange.

Overordnet giver disse etager med deres velgennemtænkte indretning og udstyr, fri for krinkelkroge, en fornemmelse af saglighed og arbejdsro. Vi ved ikke, hvordan arbejdsmiljøet var dengang, men rammerne for det var i al fald fine.

Overnatningsmuligheder

Ideen om et hotel i huset udsprang af de oprindelige ønsker om overnatningsmuligheder for kvinder, der eventuelt kom fra provinsen og havde brug for et sted at sove til en overkommelig pris. 4. og 5. sal blev således til Hotel Cecil med ca. 40 værelser til både mænd og kvinder, idet man hurtigt fik ændret vedtægterne, så alle kunne få adgang. Alle værelser havde, naturligvis, indbyggede skabe og herudover alle moderne bekvemmeligheder, herunder varmt og koldt vand, nogle endda telefon.

Dobbeltværelserne på 4. ud mod gaden havde eget badeværelse med kar, hvorimod enkelt-

værelserne på 5. havde bad og toilet på gangen. Til gengæld havde alle værelser på 5. sal adgang til terrasse enten til gaden eller til gården. Værelserne på 4. havde enten en lille entré eller dobbeltdør, - også her var der tænkt på støj fra gangen. Meget praktisk var der tillige et mindre tekøkken på hver etage, hvilket kunne lette hotelgæstens budget.

Efter tidens standard har de fleste af værelserne været tilpas rummelige, men nogle dog mere nøjsomt udstyret hvad angår m². Formentlig har oplægget været at få plads til så mange værelser som muligt med henblik på en rentabel hotelvirksomhed. Og så var der jo også adgang til de gode fællesfaciliteter på 1. sal, hvis værelset føltes for trangt.

Interiøret var i følge Berlingske Tidende smukt, "Alle værelserne er meget smukt monteret (det er Illum, der staar for den Side af Sagen) med smukke Farver, enkle, moderne Møbler, brede, gode Senge og magelige Stole." Man kaldte det "et rigtigt Ønske-Hotel" og tilføjede, at "Priserne er moderate og indbefatter Morgenmad, hvad der er uhyre bekvemt."

Hvad angår tanker om støjisolering, havde Grubb i 1950 et indlæg om dette i Arkitekten.

I forbindelse med debat om indretning af boligbyggeri plæderede hun for entréer, både af hensyn til at udelukke støj fra trappegange inde i stuen og af hensyn til en nødvendig overgangszone mellem det offentlige og det private: man skulle ikke kunne gå lige ind i folks stuer. Endvidere fremgår det af indlæg-

get "Hvor små kan opholdsstuer være?", at hun tydeligt prioriterer opholdsstuens kvadratmeter fremfor sove- og børneværelsernes størrelse. Familiens mulighed for at være sammen i en rummelig stue måtte være det vigtigste. "Etagesenge er ikke at foragte, så behøver gulvarealet ikke at blive alt for ringe", skriver hun.

En arbejdsplads midt i byen med udsigt til kirkens røde mure og grønne oase. Fotograf Jes Larsen, Territorium.

Karnappen, anno 2020.

Fest i underetagen

Under det alt sammen lå underetagen som var øremærket til fest og koncerter (samt husets nødvendige maskin-, teknik- og opbevaringsrum). Her blev der plads til to sale, den ene til 350 og den anden til 180 personer, begge med

god højde. Salene kunne slås sammen til én ved ekstra pladskrævende lejligheder. Foran salene var en nedre foyer, der ved trapper var forbundet med en foyer i stueetagen, hvor også garderoberne var. I perioden 1981 til 1991 var underetagen udlejet til Det Kongelige Teater,

Udsigt til Niels Hemmingsens Gade fra karnappen.

der havde brug for lokaler ude i byen, mens man byggede Gamle Scene om. Underetagens scene udfyldte rollen fint som intimsce, den blev til Gråbrødrescenen, og der åbnedes med forestillingen "Fra regnormenes liv".

I forbindelse med at Copenhagen Jazzhouse overtog underetagen, blev halvdelen af vestibulen inddraget til indgang for spillestedet. Jazzen spillede i mange år her nede under gadeniveau, og gør det fortsat, nu under navn af Hotel Cecil, hvilket har gjort Kvindernes Bygning, i al fald underetagen, kendt også af nye generationer.

Ajour med det nye

Husets hovedidé var, for sin tid, ny, progressiv og fremtidsrettet, og huset kom til at indeholde alt det, man dengang havde behov for:

Plads til møder og det nødvendige kvindepolitiske arbejde i midten, foroven plads til husly og nederst plads til fest og underholdning. Alt udtænkt og indrettet i trit med den tidlige modernismes visioner for arkitekturen, som var

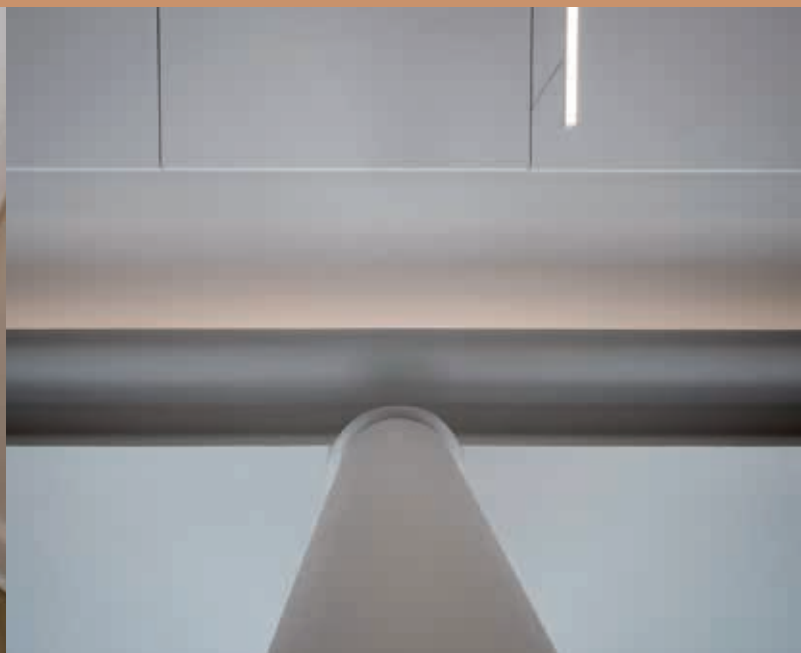
funktionalitet, ærlighed og mådehold. Senere, da hotellet blev nedlagt, nye lejere kom til og diverse justeringer af husets indre blev nødvendige, holdt funktionaliteten sig fortsat. Og Kvindernes Bygning har siden, inden for de senere år, formået at omstille sig til yderligere ændringer af sit indre. For et par år siden blev underetagen af spillestedet Hotel Cecil renoveret ganske gennemgribende med elegante links til 1930'ernes indretningsstil. På det seneste er også husets 1. etage blevet renoveret gennemgribende af lejemålets nye lejer, Upright Music, i overensstemmelse med nye behov for indretning – men samtidig også med et fint øje for de eksisterende rumlige kvaliteter, så etagens oprindelige æstetik og særligt den tidligere restaurationssal er dukket frem af glemslen. Sidste skud på stammen er udstillingsplatformen "ARIEL – FEMINISMS IN THE AESTHETICS" (Feminismer i det Æstetiske), som har fået plads i stueetagen, og som fra sit vindue mod gaden viser helt ny kunst skabt af kvinder. Den tidlige modernismes dictum: at holde sig ajour med det nye og give plads for det, vil forhåbentlig holde sig levende i Kvindernes Bygning mange år endnu.

Et kig til den oprindelige elevatordør, som stadig er synlig i lejemålet på 1. sal. Fotograf Jes Larsen, Territorium.

Kilder:

- Arpe, Karen, Edith Kjærsgaard et al.: *Kvindernes Bygning 1936-2011*. Atlas-Plæhn, København, 2011.
- Fleischer, Jens: *Arkitekturleksikon*, Nyt Nordisk Forlag, København, 2007.
- Gad, Emma: "Kvindernes Bygning". *Tilskueren*, Nov., 1897.
- Grubb, Ragna: "Kvindernes Bygning". *Arkitekten*, nr. 3, 1936.
- Grubb, Ragna: "Hvor små kan opholdsstuer være?". *Arkitekten*, nr. 6, 1950.
- Grubb, Ragna: "Hvor små kan opholdsstuer være? Et afsluttende svar". *Arkitekten*, nr. 7, 1950.
- Grubb, Ragna: "Nye Bøger. Planlægning af køkkener i etagehuse". *Arkitekten*, nr. 10, 1950.
- Koed, Tove og Edith Kjærsgaard: *Historien om Kvindernes Bygning*. Narayana Press, København, 1986.
- Sørensen, Arne: *Funktionalisme og Samfund*. Fremad, København, 1933.

Kvindernes Bygning: Alt udtænkt og indrettet i trit med den tidlige modernismes visioner for arkitekturen, som var funktionalitet, ærlighed og mådehold.

KVINDERNES BYGNING I ÅRSTAL

Indsamling til fordel for en Kvindernes Bygning starter.

Det blev besluttet på et møde den 9. januar, og den forventedes at vare fire år.

Mødet den 9. januar 1896 var desuden det første Repræsentantskabsmøde

Gyrthe Lemche bliver valgt til **den første** formand for Kvindernes Bygning

På Repræsentantskabsmødet den 29. april 1929 får bestyrelsen mandat til at afslutte købet af ejendommene Niels Hemmingsens Gade 8, 10, 12, 14, 16 og 18. Købesummen er 500.000 kr. + omkostninger, i alt 512.119,34 kr.

På repræsentantskabsmøderne i 1940 og 1941 måtte formand Karna Nilsson appellere til medlemmerne om at tegne sig for anparter i et obligationslån, som skulle dække de uforudsete udgifter til byggerier og til indretningen af hotel og restaurant. Under besættelsen, fra 1940, lejer Værnemagten "Lille Sal" som anvendelse til "Tilflugtsrum"

1895

1896

1916

1928

1929

1936

1940

Kvindernes Udstilling afholdes. Udstillingen skulle vise, hvad kvinder arbejdede med og var derfor delt i ni forskellige afdelinger – kunst, musik, litteratur, skole, industri, husflid, filantropi og hygiejne, husholdning samt kulturhistorie.

Den gav et overskud på kr. 13.322,80. **5. december 1895 blev det første møde om en Kvindernes Bygning holdt**

Karna Nilsson bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning

Der er rejsegilde på Kvindernes Bygning den 9. januar.

Ved indvielsen **den 30. november 1936** er der festsale i underetagen, fire butikker og en kiosk i stueetagen, restaurant og mødesale på 1. sal, kontorer på 2. og 3. sal og hotel på de to øverste etager. Landsretssagfører Ingeborg Hansen bliver ansat som administrator for Kvindernes Bygning. Hotel Cecil åbner og har ved sin åbning *alle moderne Bekvemmeligheder i alle 40 værelser.*

5. sal har enkeltværelser med bad og toilet på gangen, mens 4. sal har dobbeltværelser med bad og toilet

FRA VISION TIL VIRKELIGHED

50-års jubilæum afholdes.
Søstre Helga Thustrup
og Astrid Andersen bliver
ansat som restaurører
i Karnappen

Repræsentantskabet søges
udvidet med medlemmer
fra kvindeforeningerne.

5 foreninger spørges.
To af dem svarer – det er
Kvindelige Kunstneres
Samfund ved Elisabeth
Neckelmann, som takker ja,
hvis der ikke er udgifter
forbundet med
medlemskabet.
Zonta svarer nej tak

Elisabeth Neckelmann
skænker et større
antal malerier til
Kvindernes Bygning

1941

1942

1945

1946

1947

1951

1952

1954

Elna Rasmussen bliver
valgt til formand for
Kvindernes Bygning

Kvindernes Bygning indtræder i
komité til indsamling til rejsning af
et mindesmærke for Gyrithe Lemche.
En smuk bautasten blev afsløret
i Sorgenfri Park.

Kvindernes Bygnings bidrag
var 500 kr.

Dansk Kvindesamfund fejrer
75-års fødselsdag i restauranten
i Kvindernes Bygning.
Der var flere end 300.

For at festen kunde få så hjemligt
et præg som muligt, var restauranten
lukket hele Dagen, og Bygningen
smykket med flag. Dronningen
var blandt Gæsterne,
og hun skrev sit navn i vor Gæstebog

Firmaet
Just Andersen
skænker til
Kvindernes Bygning
en sandstensbuste
af Kong Christian
den X.
Ragna Grubb tegner
en sokkel til den,
og den placeres i
vestibulen

Landsretssagfører
Ingeborg Hansen dør,
og opgaven som
administrator for
Kvindernes bygning overgår
til hendes kompagnon,
landsretssagfører
Esther Tonsgaard (1914-2011)

Astrid Andersen dør, og herefter driver Helga Thustrup restauranten videre med sin mand, Svend Thustrup

Karen Sabroe bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning. 21. april opsættes der to nye små sofaer i vestibulen. Det siges, at gæsterne er meget glade for dem

1956

1961

1967

1968

1970

1972

Karen Schack bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning. Karen Schack var datter af Gyrithe Lemche. 5. december 1961 markerer selve Bygningen sit 25-års jubilæum

Busten af Emma Gad bliver fjernet fra foyeren. I stedet bliver der lige inden for hovedindgangen opsat en mindeplade for hende

Dagmar Henriksen bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning. Hotel Cecil nedlægges, og Kvindernes Bygning udlejer 4. og 5. sal til Københavns Kommune. 4. sal bliver i en del år brugt af Københavns Kommunes børnetandpleje

KVINDERNES BYGNING

Der er behov for en udgiftstung istandsættelse af Kvindernes Bygning facade.

De oprindelige grønlandsklinker begynder at falde af

1978

1980

I 1980 må restauranten lukke, og Kvindernes Bygning ombygger førstesalen.

Den indrettes med smukke kontorer.

På repræsentantskabsmødet den 28. april bemyndiges bestyrelsen til at lukke restaurant Karnappen pr. 1. juni 1980

Frem til 1991 blev underetagen udlejet til Det Kongelige Teater, som havde brug for lokaler ude i byen, mens Gamle Scene blev bygget om.

Scenen i Kvindernes Bygning blev kaldt Gråbrødrescenen, en intimszene, der åbnede med premieren på Per Oluf Enquists skuespil Fra regnormenes liv

1981

1982

Anne-Marie Bruun bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning

Tove Koed bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning

1984

1987

50-års møde i Kvindernes Bygning. Teaterstykke på Gråbrødrescenen 3. juni: Det hed "Før premieren", var skrevet af Birgit Fynne og handlede om de sidste prøver på et stykke af Emma Gad ("Åbent Visir")

1896 - 1996

I anledning af Kvindernes Bygning 100 års fødselsdag

TIRSDAG, DEN 9 JANU

indbydes repræsentantskabet til en festaften i Det

Programmet er følgende

kl. 17.00

Rundvisning på teatret

Modet ved kl. 19.00

Før afslutning, der bliver

mulighed i cafeen i

Kvindernes Bygning
ansætter advokat
Merethe Cordes
som administrator

100-års jubilæum i
forhold til det først
afholdte møde om en
Kvindernes Bygning

Kvindernes Bygning
vælger Datea
(nu Newsec Datea)
som administrator

Et lokalt skybrud rammer det
centrale København.
Underetagen af Kvindernes Bygning
oversvømmes – der står ca. halvanden
meter vand i spillestedet
Copenhagen Jazzhouse's koncertsal.
De følgende otte måneder
gennemgår lejemålet
en gennemgribende istandsættelse

1990

1991

1996

2000

2006

2011

Copenhagen Jazzhouse
flytter ind i underetagen af
Kvindernes Bygning
og bliver i de følgende 25 år
et ikonisk spillested for
jazzmusik

På initiativ af daværende formand for
Kvindernes Bygning, Tove Koed,
oprettes Kvindernes Bygnings Fond.
Fonden er formelt uafhængig af
Kvindernes Bygning. To af fondens
bestyrelsesmedlemmer vælges af
bestyrelsen for Kvindernes Bygning,
to vælges af repræsentantskabet,
mens fondsbestyrelsen selv vælger
et eksternt medlem

Kvindernes Bygning gamle og solide pengeskab havde været glemt i mange år. Da det lidt tilfældigt blev genopdaget, viste det sig ved låsesmedens åbning i 2020 at være tomt.

Desværre!

Annemarie Balle bliver valgt til formand for Kvindernes Bygning

FTF flytter ud af Kvindernes Bygning og hermed ophører den tætte historiske forbindelse til "Kvindernes Handels- og Kontoristforening Hegnet", som foreningen hed. Den blev startet i 1898 af Emma Gad og Etatsraadinde Louise Hansen samt frk. Davidsen. Lejemålet overtages i 2019 af Upright Music

9. januar 2021 er 125-års dagen for det første Repræsentantskabsmøde i foreningen Kvindernes Bygning. Det er dette år 105 år siden, at Gyrithe Lemche bliver valgt som den første formand for foreningen Kvindernes Bygning (1916)

2013

2018

2019

2020

2021

Kvindernes Bygning vælger advokatfirmaet Lund – Elmer – Sandager som administrator. 2018 er 100-året for udgivelsen af Emma Gads "Takt og Tone". Kvindernes Bygning samt Bygningens kvindeforeninger står for en "Emma Gad(e)-fest". På dagen er der debatoplæg, musik og boder, hvor kvindeforeningerne præsenterer sig selv. Spillestedet Hotel Cecil overtager lejemålet i underetagen efter Copenhagen Jazzhouse. Det er Bremen A/S, der står bag det nye spillested, som får sit navn efter Kvindernes Bygning Hotel Cecil

5. december 2020 er 125-års dagen for det første møde afholdt om en Kvindernes Bygning

Historien om kunsten i Kvindernes Bygning

Historien om kunsten i Kvindernes Bygning

Af Lene Rasmussen, billedkunstner

Arkitekt Ragna Grubb tegnede Kvindernes Bygning, som blev et visuelt bemærkelsesværdigt byggeri mellem de øvrige ejendomme i Københavns indre by. Det oplever man med egne øjne, når man for eksempel går fra Skindergade en smule ned ad Niels Hemmingsens Gade mod nr. 10. Herfra vil man iagttage, at Kvindernes Bygning føjer sig ganske smukt ind blandt de ældre omkringliggende etageejendomme, uden at konfrontere dem med sin moderne funktionalistiske gadefacade. Set fra den vinkel, oppe fra Skindergade, befinder Kvindernes Bygning sig fjernest fra én. Gaden drejer lidt, og det gør, at bygningens enkle facade med de gennemførte horisontale linjer ses tydeligere. Den lange karnap på 1. sal modvirker monotonien i vinduesrækkerne med fremspringet fra facaden. Karnappens afrundede endeflader og

kobbertaget refererer gunstigt tilbage til tidligere tiders dekorative linjer i bygningsfacader.

Ganske som bygningens ydre er bemærkelsesværdigt, er dens indre det: både arkitektonisk og ved anvendelsen af kunst i sammenhængen. Mit arbejde i Kvindernes Bygning med arkiverne for Kvindernes Bygning og Kvindelige Kunstneres Samfund har givet indsigt i, hvordan dele af de to foreningers historier er flettet sammen. Samtidig har arbejdet i Bygningens kunstudvalg bibragt mig yderligere viden om den konkrete kulturhistorie for bygningen, om kvindernes virke og om de kvindelige kunstnere. Det er med den baggrund, jeg i denne artikel åbner dørene til historien om kunsten i Kvindernes Bygning.

1895-1900

Med vedtagelsen af Emma Gads forslag om anvendelse af overskuddet fra "Kvindernes

Udstilling fra Fortid og Nutid" i 1895 til en kvindernes bygning var grunden lagt til denne del af verdens første større bygning af kvinder og for kvinder.

Begrebet "kunst" indeholdes allerede i forslaget. Bygningens 2. og 3. sal skulle anvendes til kontorer "samt et Par Sale til permanent Udstilling af Kunst og Frembringelser fra andre Områder af Kvinders Arbejde", som det formuleredes. Ved det første møde i Repræsentantskabet byggedes videre på en idé om gennem salg af platter og en gadeplakat at skaffe penge til en kvindernes bygning. Man vedtog desuden en "Nationalsubskription", hvor man med et månedligt bidrag på 25 øre kunne støtte Kvindernes Bygning. Man kunne også bidrage årligt og med et éngangsstøtte-beløb.

Maleren Suzette Cathrine Holten, f. Skovgaard (1863-1937), fik i 1896 opgaven med at komponere gadeplakaten til indsamlingen for en kvindernes bygning. Hun havde været hoveddesigner under "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid". I den sammenhæng havde hun stået bag decorationen omkring indgangspartiet til udstillingen, og hertil anvendte hun som motiver den opgående sol og mælkebøtten,

udstillingens vartegn. Den nye gadeplakat gjorde med sin tekst borgerne opmærksom på, at nu kunne man for 25 øre støtte månedligt til fordel for "Kvindernes Bygning". Mærkerne til 25 øre er gengivet på plakaten og viser én af Suzette Holtens vignetter, der også blev anvendt på et sølvfingerbøl, som fra Illum solgtes til fordel for bygningen. Fingerbøllet er udover vignetten forsynet med en inskription: "A. C. Illum, Kvindernes Bygning". A. C. Illums hustru, Marie Illum, var i en årrække kasserer i Kvindernes Bygnings bestyrelse.

Motivet på henholdsvis fingerbøl og mærke viser to kvinder, der foran den opgående sol knæler ved stablede mursten. Den ene af vignettens kvinder er belæst med mursten på ryggen. Den anden er i gang med at bygge. En dekorativ frise på mærket med slyngende blomster omkranser motivet, der i sig selv er formet som en bygning, som en mur. Hele plakaten indeholder elementer, som Suzette Holten havde brugt i sine vignetter til "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid". Stilen betegnes som Jugendstil, eller Art Nouveau, og centralt placeret på billedfladen er mælkebøtteplanten i fuld udfoldelse. Mælkebøtteplanten gik som

Gadeplakaten, som reklamerede for "Nationalsubskription" til fordel for Kvindernes Bygning, var tegnet af Suzette C. Holten. Plakaten viser kompositionen med bomærkerne med de byggende kvinder og som samlende midterfigur Løvetanden, eller mælkebøtten. Den originale plakat er gået tabt. En kopi af plakaten forefindes på Designmuseum Danmark.

Reklame for sølvfingerbøllet med bomærket indgraveret. Kvindernes Bygnings Arkiv.

nævnt igen som samlende figur fra Kvindernes Udstilling, og den blev siden valgt til logo for Kvindernes Bygning.

Suzette Holten var opvokset i et kunstmiljø hos faderen, maleren Peter Skovgaard.

Hun blev maler, ligesom sine to brødre,

Joakim og Niels, og fik sin uddan-

nelse hos malerne Carl-Thom-

sen, Lauritz Tuxen og Frans

Schwartz. Hun arbejdede

med maleri, men også

med nyskabende ke-

ramik, hvor hun eks-

perimenterede sammen

med Thorvald Bindes-

bøll, Theodor Philipsen og

Elise Konstantin-Hansen.

Suzette Holten blev samtidig

en del af et netværk for kvindelige

kunstnere, der kæmpede for retten til uddan-

nelse og ligestilling, sammen med Johanne

Krebs o.a.

Maleren Marianne Mathea Høst (1865-1943)

blev valgt til at udføre den platte, som fra 1897

skulle sælges til fordel for Kvindernes Bygning.

Hun havde været én af de fire medarbejdere

fra Den Kongelige Porcelainsfabrik, som udar-

bejdede fem forslag til en udstillingsplatte til

Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid i

1895. Mælkebøtteplanten, udstillingens logo,

skulle indgå som motiv. Hos Marianne Høst er

motivet næsten symmetrisk ordnet: en

stor mælkebøtteplante vokser op

af jorden, som er skildret i

form af tre bølgelinjer (som

reference til logoet for

Porcelainsfabrikken).

Nedenunder står års-

tallet 1895, med mono-

grammet for Kvinder-

nes Udstilling, KU, i

midten.

I platten til Kvindernes

Bygning arbejdede hun også

med symmetri; men nu var motivet

byen, med to tårne foran en sol med kraftige

stråler. I midten ses bogstaverne KB som

monogram, og nedenunder årstallene 1896-

1900. Da man producerede platten, regnede

man meget optimistisk med, at man med

indsamlinger i de følgende fire år ville nå op

på den ønskede kapital. Sådan gik det des-

værre ikke – man måtte vente endnu 36 år. Platten blev produceret i 1.200 eksemplarer og var udsolgt allerede ved udgangen af 1897.

Marianne Høst blev uddannet på Marie Luplau og Emilie Mundts Malerskole og gik i tre år på Kunstakademiets modelskole hos Viggo Johansen fra 1890. Hun blev medarbejder ved underglasurmaleriet hos Arnold Krog på Den Kongelige Porcelainsfabrik og udførte her unikke arbejder såvel som platter.

Sideløbende med arbejdet på porcelænsfabrikken arbejdede hun med oliemaleri og udførte desuden tegninger til gobeliner og bogillustrationer.

1936-1938

Op til indvielsen af Kvindernes Bygning i 1936 havde bestyrelsen efter et møde den 22. februar 1936 henvendt sig til Ny Carlsbergfondet om mulighed for en eventuel kunstnerisk udsmykning. Herfra fik man et meget imødekommende svar, nemlig tilbud om et vægtæppe, ”Dronningen af Saba”. Tegningen til tæppet var udført af maleren Ebba Carstensen, og selve vævningen udført af maleren og væveren Astrid Holm.

”Dronningen af Saba” er kompositorisk opbygget omkring en midterakse, hvor to store figurer er placeret: dronningen af Saba står til højre og kong Salomon til venstre. Bag kongen ses en elefant og løver; bag dronningen står hendes terner og medfølgende dyr. Over figurerne rejser sig to palmer og bygningsværker. Ebba Carstensens komposition kan stadig tydeligt ses, selvom farverne er blegnet gennem årene. Tegningen står tydeligt tilbage, og det må antages, at prægtigheden omkring hele fortællingen har været båret af klare farver.

Vægtæppet udsmykkede i mange år restaurant Karnappen. Da Karnappen blev lukket i 1980, blev tæppet af bevaringsmæssige hensyn beskyttet bag glas og ramme og blev ophængt i foyeren til venstre for indgangspartiet.

De to kunstnere bag kunstværket, Ebba Carstensen og Astrid Holm, kendte hinanden og havde begge sommerbolig i Horneby ved Hornbæk i Nordsjælland.

Maleren Ebba Nina Beck Carstensen (1885-1967) var født i Sverige og flyttede som barn med sine forældre til Nordsjælland. Hun blev uddannet i Paris og på Kunstakademiet i København hos Lauritz Tuxen og Valdemar

*Astrid Holm og Ebba Carstensen:
Dronningen af Saba, 1934. 179x225 cm.
Gave fra Ny Carlsbergfondet til
Kvindernes Bygning.*

Irminger 1909-1913. I sin netartikel om Ebba Carstensen bringer museumsinspektør på Faaborg Museum, Sofie Olesdatter Bastiansen, et citat af hende fra et interview: "Det at være Kunstner er vist det bedste et Menneske kan være. Kun faa Ting kan sammenlignes med den Følelse, man har, naar man mærker, at man pludselig magter sine Midler og kan skabe, det man har paa Sinde, og det hænder dog en gang imellem; saa oplever man noget, der bærer en over alle de strenge Arbejdsdage, som er Kunstnerens Hverdag." Citatet stammer fra tidsskriftet Samleren i 1933, og det fortæller meget om Ebba Carstensens liv, med hendes store indsats med stadige undersøgelser af maleriet og dermed af farve, formsprog og komposition. Hun bevarede det figurative udtryk, forenklet og monumentalt, og udforskede blandt andet mulighederne i mørke jordfarver med lysende kontraster, som for eksempel i kanariefugles fjerdragter, eller et lysende hus i en dunkel skov.

Ebba Carstensen var blandt de kvindelige kunstnere, der i 1916 tog initiativ til foreningen Kvindelige Kunstneres Samfund, og hun blev valgt ind i den første bestyrelse. Hun var én af

de malere, der i de første år udlånte billeder til midlertidig udsmykning af den nyligt indviede Kvindernes Bygning.

Det organisatoriske arbejde optog hende, og hun stod også bag stiftelsen af foreninger som Kunst for Varer og Foreningen af Charlottenborgs Malere i 1931.

Maleren og væreren Astrid Valborg Holm (1876-1937) uddannede sig først på Emilie Mundt og Marie Luplaus Maleskole og derefter på Kunstakademiet, på Kunstsolen for Kvinder 1904-1910. Herefter rejste hun til Paris og blev tilknyttet skolen hos Henri Matisse. Ved et senere ophold fik hun undervisning på Manufacture des Gobelins i Paris.

I malerierne forløses Astrid Holms ekspressive og farverige talent. Tiden på Matisses skolen og i det internationale kunstnerliv i byen har tydeligvis været igangsætter for et friere kompositionsarbejde og for brugen af farvernes styrke og mættethed. I maleriet "Rose dækker bord" fra 1914 ses en næsten klassisk og rolig personskildring i kvinden ved bordet, med en stærk kontrast i den viltre blomsterbuket. Maleriet tilhører Statens Museum for Kunst. Astrid Holm havde egen croquisskole i Kø-

benhavn, og fra 1919 blev hun ansat som den første leder af den nystiftede Kunsternes Statsunderstøttede Croquisskole.

Vægtæppet "Dronningen af Saba" blev i 2019 udlånt til udstillingen "Astrid Holm & Co" på Øregaard Museum. Om teknikken bag vævningen skriver kunsthistorikeren Hanne Abildgaard i udstillingens katalog: "... den såkaldte flamskvævning, der i samtiden blev betragtet som et godt bud på en tidssvarende gobelin. Flamskvævningen havde ingen særlig udbredelse i Danmark, mens den stod stærkt i Sverige, hvor den især blev dyrket som husflid. I 1928 fremhævede Elsebeth Moltesen i "Nyt Tidsskrift for Kunstindustri" flamskvævningen som en mere folkelig form for gobelin end den tidskrævende og kostbare ægte gobelin med det meget begrænsede publikum. Samtidig var flamskvævningen en form, der gav mulighed for stor frihed i figurfremstillingen. "

Netop den frihed i måden at væve på var ét af Astrid Holms bidrag til fornyelsen af vævekunsten til en kunstnerisk fri genre, på linje med malerier og skulpturer. Hun fik ansættelse på Det Kongelige Danske Kunstakademi

som lærer i vævekunst i 1924, som den første kvindelige lærer på institutionen.

Astrid Holm modtog legatportioner fra Den Raben-Levetzauske Fond 1909 og 1914, og fra Akademiet 1918 og 1919.

Maleren Christine Swane (1876-1960) er repræsenteret i kunstsamlingen med et monumentalt maleri, ophængt i bestyrelsesmødelokalet på 2. sal.

Ved Repræsentantskabsmødet i Kvindernes Bygning den 9. april 1938 fortæller formanden Karna Nilsson i sin beretning om det forgangne år: "I Aarets Löb havde vi den Glæde at faa foræret af "Ny Carlsberg Fondet" et Maleri af Christine Swane, forestillende at være et Motiv fra Tisvilde hegn – jeg vil hellere kalde det en Farvekomposition og synes, det har pragtfulde Farver og virker godt, naar det ses paa Afstand, det hænger i Kabinettet på 1. Sal".

Karna Nilsson oplevede Christine Swanes store maleri som farver og komposition, og det var godt set. For nok forestiller det et landskab, men i det monumentalt opbyggede maleri havde Christine Swane arbejdet med forenklinger i forskudte flader og med farveskiftenes muligheder for at føre betragterens blik ind i bille-

*Christine Swane:
Udsigt, Tisvilde Hegn, 1937.
170x220 cm. Olie på lærred.
Kvindernes Bygning.*

det og opad, fra de store mørke graner i forgrunden til de mindre fladers belyste grønne og røde farver i baggrunden, op mod havets og himlens blå.

Bestyrelsen havde god grund til at være glade for gaven. Maleriet "Udsigt. Tisvilde Hegn", fra 1937, er bygget op med et formsprog, der peger fremad. Christine Swane hørte til modernisterne i dansk kunst. Hun var søster til maleren Johannes Larsen og blev elev hos maleren Fritz Syberg. Senere blev hun optaget på Kunstskolen for Kvinder i København.

Samtidig hermed fik hun undervisning hos maleren J. F. Willumsen. Herved stiftede hun

bekendtskab med andre kunstsyn end det mere akademiske på Kunstskolen, som kunsthistorikeren Anne Lie Stokbro nævner i bogen "Grøn – Modernisten Christine Swane." Bogen blev udgivet i forbindelse med den store retrospektive udstilling i 2018 på Johannes Larsen Museet i Kerteminde. Maleriet var udlånt til udstillingen, og det blev senere også udstillet på Odsherreds Kunstmuseum i Asnæs, til udstillingen "Veje til det gode kunstnerliv – Christine Swane og Sigurd Swane" i 2019. Christine Swane blev medlem af kunstnersammenslutningen Grønningen i 1936, og hun modtog Eckersberg Medaillen i 1943.

Billedhuggeren Augusta Antonette Finne (1868-1951) udførte i 1930 en buste af Emma Gad. I 1936 modtog formanden for Kvindernes Bygning, Karna Nilsson, fra Urban Gad tilbud om at modtage bronzebusten af Emma Gad. Bestyrelsen tog imod tilbuddet med velvilje. Busten blev opstillet ved indgangen til Kvindernes Bygning, men bortkom på et tidspunkt. Lykkeligvis havde man gemt formen og gips-eksemplaret, så man fik støbt et nyt eksemplar. Busten er enkel og rolig i sit formmæssige udtryk. Augusta Finne havde udført adskillige portrætbuster, blandt andet af skuespilleren Johanne Dybvad, maleren Vilhelm Wanscher og arkitekt Carl Petersen. Hun var født i Bergen i Norge og startede sine kunstneriske studier på Den kgl. Tegneskole i Kristiania.

*Augusta Finne:
Portræt af Emma Gad,
1930, bronze.
Kvindernes Bygning.*

Hun ville gerne være billedhugger og tog derfor til Danmark, hvor hun fulgte billedhuggeren Stephan Sindings arbejde. Senere blev hun optaget på Modelskolen for Kvinder 1906, og blev elev hos billedhuggeren Vilhelm Bissen i 1908.

Kunstudvalget

For at kunne fortsætte fortællingen om kunsten i Bygningen må vi her springe nogle år frem i tiden først: I 2015 foranledigede en henvendelse om et muligt frescomaleri af maleren Anne Marie Telmányi (1893-1983) et sted i Bygningen os i arkivudvalget til at kontakte Annemarie Balle, formand for Kvindernes Bygning fra 2013. Vi henvendte os både med et spørgsmål om denne mulige fresco – og med et tilbud om at registrere og fotografere de opmagasinerede kunstværker i Kvindernes Bygning, som Bygningens formand fra 1984-2013, Tove Koed, havde fortalt om. Annemarie Balle takkede ja til registreringen, og hun åbnede døre til kontorer, mødesale og til Bygningens forskellige depot- og arkivrum på flere etager. Herefter fotograferede, opmålte og registrerede fotografen Pylle Søndergaard og jeg

værkerne. Registreringen var vigtig for både Kvindernes Bygning og for historien om Kvindelige Kunstneres Samfund, idet mange af værkerne er skabt af medlemmer af foreningen.

Det lykkedes ikke at finde frem til en fresco af Anne Marie Telmányi; men ifølge Bygningens protokoller har hun udlånt malerier til ophængning forskellige steder i Bygningen, herunder i foyeren.

Projektet med registreringen af kunsten videreudviklede sig til, at det i Kvindernes Bygning bestyrelse blev vedtaget at danne et lille kunstudvalg, bestående af formanden Annemarie Balle og to repræsentantskabsmedlemmer, grafikerne Karin Birgitte Lund og billedkunstneren Lene Rasmussen. Det blev af Bygningens bestyrelse godkendt, at malerierne skulle renses og have nye og mere tidssvarende rammer. Processen med gennemgangen af malerierne og valg af rammer førte til mange og gode tankeudvekslinger i kunstudvalget.

Restaureringen blev foretaget af konservatoren Susan Ritterband og hendes team. I 2017 kunne malerierne på ny ophænges i Bygningen efter en overordnet plan, hvori også store print med fotografier fra Bygningens historie og tekster

indgik. Derved kunne udsmykningen udbygges med billeddokumentation om Bygningen, dens arkitekt Ragna Grubb, og dens daglige liv. Desuden valgtes at vise billeder og tekster af nogle af de kvinder, der har medvirket til Kvindernes Bygning tilblivelse og udvikling samt til kvindefrigørelsen i det hele taget: Forfatteren Emma Gad, Bygningens første formand forfatteren Gyrithe Lemche og landsrets-sagfører Ingeborg Hansen, som var Bygningens administrator i mange år.

I processen med restaurering, indramning og nyophængning indgik værker af malerne Elisabeth Neckelmann og Amalie Michaelsen.

Maleren Elisabeth Neckelmann (1884-1956) skænkede i 1937 ti malerier til ophængning i Kvindernes Bygning. Samlingen rummer flest malerier med motiver fra Odsherred, fra opholdene i Neckelmanns selvbyggede strandhus i Højby Lyng.

To blomsterbilleder hører med og et særligt maleri af fire børn. Personerne på billedet er ukendte; men det kunne muligvis dreje sig om hendes tre søstre og en lille dreng. Maleriet, som må antages at være et tidligt værk, blev opdaget af kunstudvalget ved udtagelsen til

Elisabeth Neckelmann: Gående mand foran kornmark, udateret. 99x117 cm. Olie på lærred. Kvindernes Bygning.

restaurering: det er nemlig malet på bagsiden af et maleri af to ældre mennesker, der hviler sig ved en mark.

Kunstudvalget skulle træffe beslutning om, hvilket af de to malerier, der skulle "vende udad" og valgte det tidlige motiv. Gåden om identiteten på personerne kan måske løses på et tidspunkt ved sammenligning med Neckelmanns personskildringer i øvrigt, som for

eksempel et maleri af hendes tre voksne søstre sammen med moderen.

Elisabeth Neckelmann voksede op med fynbo-maleren Peter Hansen som stedfader, og hendes evner for at male og klippe i papir blev her stimuleret. Hun modtog siden undervisning på Teknisk Skole af maleren Fritz Syberg; men ellers var hun autodidakt. Hun udstillede på Kunstnernes Efterårsudstilling 1912-1914 og

Elisabeth Neckelmann: Mennesker på bænk, udateret. 93,5x115,5 cm. Olie på lærred. Kvindernes Bygning.

adskillige gange på Charlottenborgs censurede udstillinger. De fleste af hendes malerier er i privateje, hvilket ofte var tilfældet med de kvindelige kunstneres værker dengang. En særlig glæde fik hun ved salg af værker til maleren Kristian Zahrtmann.

Kunsthistorikeren Rikke Zinck Jensen bringer i sin netartikel om maleren Kristian Zahrtmann et udateret brev fra Elisabeth Neckelmann til

stedfaderen, maleren Peter Hansen. Herfra citeres: "Jeg var igaar paa Den Fri for at tegne dit Billede til Kunstforeningen da jeg traf Zahrtmann. Vi talte længe sammen om Kunst og min Kunst, der er nu ingen jeg føler mig saa fri over for som Zahrtmann. Han var mest glad ved dit Billede fra Holte, der hvor Bimse staar op, i alt mange gode Ord om det, og da jeg nu netop var ved at tegne, bad man mig gøre

en Tegning efter det som jeg skulde faa 100 Kr. for. Jeg var jo en besvimelse nær, tænk 100 Kr. Naa! Saa i Dag faar jeg brev fra Zahrtmann hvori han bestiller et lille lærred med 2 Tulipaner som han ogsaa vil give mig 100 Kr. for. Tænk at jeg skal male et billede til ham, det er jeg meget betaget af. Ikke at jeg tror han bryder sig om min kunst, men at han vil støtte.”

Det blev skelsættende for Kvindelige Kunstneres Samfund, at Elisabeth Neckelmann blev valgt som formand i 1924, en post, hun bevarer til 1954. Hun indledte en målrettet kamp for kvindelige kunstneres ligestilling med de mandlige og udbyggede samtidig samarbejdet med de øvrige kunstnerorganisationer.

Først sent modtog Elisabeth Neckelmann påskønnelse for sit malertalent. I 1938 modtog hun et legat fra J. R. Lunds Fond, og i 1941 modtog hun Tagea Brandts Rejselegat.

Maleren Amalie Michaelsen (1888-1960) er repræsenteret i Kunstsamlingen med et oliemaleri med vintermotiv. På et medlemsmøde i Kvindelige Kunstneres Samfund i april 1937 valgtes hun til at bistå ved ophængning af malerier i Kvindernes Handels- og Kontoristfore-

nings nye lokaler i Kvindernes Bygning, sammen med maleren Magdalene Hammerich. Udstillingerne skulle skifte hvert halve år. Amalie Michaelsen skænkede maleriet til Kvindernes Bygning i 1937. Det har titlen ”Sneen køres bort fra Grønttorvet” og viser angiveligt udsigten fra hendes vindue i Linnésgade 36A. I et interview i Ekstrabladet 20. september 1940 fortæller Amalie Michaelsen: ”I de senere år har jeg lagt megen vægt på vinterlandskaber; det har fængslet mig at arbejde med sort og hvidt samt de afskygninger og nuancer, som kommer i betragtning på snebilleder”. Sneens farvenuancer spiller i maleriet sammen med rødokker og grønne farvetoner i dørpartierne og på bygningerne omkring torvet og de mørke mennesker og heste. Billedet må siges at befinde sig på tærsklen til det moderne maleri ved sin forenkledede form og pastose teknik, malet som det er med spatel.

Amalie Michaelsen modtog i 1942 J. R. Lunds Legat og Aug. Schiøtt 1944.

Kvindernes Bygning lånte værker af medlemmer af Kvindelige Kunstneres Samfund til ophængninger i nogle af de større rum i Bygningen. Som ovenfor nævnt bistod Amalie

Amalie Michaelsen: Sneen køres bort fra Grønttorvet, 1937. 84x96 cm. Olie på lærred. Kvindernes Bygning.

Michaelsen ved ophængningen. De udlånte værker var af blandt andre Ebba Carstensen og Anne Marie Telmányi.

En anden mulighed for samlede visninger af enkelte kvindelige kunstneres værker i bygningen indtraf, da det i 1968 blev muligt at foretage skiftende ophængninger af malerier i restaurant Karnappens lokaler. "Malerisalen" blev én af salene kaldt.

Samtiden

I forbindelse med den store renovering af Bygningen i 2009 blev malerier og andre kunstværker nedtaget og opbevaret i fjerndepot. Malerierne var gulnede af mange års samliv med cigarrøg og sollys, og mange sad løst i rammen. De blev efter den bekostelige bygningsrenovering bevaret, som de var, i Bygningens depotrum i stueetagen. I stedet valgte

bestyrelsen at udsmykke gangarealerne og foyeren med forskellige kunsttryk og plakater. Kunsttrykkene fra Politiken var udført af *Gudrun Thorgerd Erna Poulsen (1918-1999)* og *Malene Hartmann (f. 1974)*.

Gudrun Poulsen var uddannet på Kunstakademiet 1945-1952 hos Vilhelm Lundstrøm, Kresten Iversen og Elof Risebye. Hun arbejdede med motiver fra naturen, i særlig grad landskaberne og dyrene fra Møn, hvor hun opholdt sig en stor del af året. Desuden beskæftigede hun sig med religiøse motiver og udsmykkede blandt andet Kvols Kirke og Feldborg Kirke. Politikens grafiske særtryk er et heliografi med titlen "Alle dyrene".

Gudrun Poulsen modtog Eckersbergmedaljen i 1989. Hun var formand for Kvindelige Kunstneres Samfund i 38 år, fra 1954 til 1992.

Malene Hartmann udførte særtrykket "Efterbillede (Solsort)" til Politiken i 2009. Hun er uddannet fra Kunstakademiet i 2000 og arbejder med maleri, grafik, skulptur og collage. I 2020 udstiller hun på en gruppeudstilling i det sydlige Kina, i havnebyen Xiamen. Om Malene Hartmanns bidrag hedder det i netmagasinet Kunsten.nu: "Malene Hartmanns

Passage er dannet af bearbejdede stofbaner med horisontale og vertikale mønstre som findes i landskaber og natur".

Hun har modtaget Statens Kunstfonds Arbejdslegat, Akademirådets Rejsefond, og var i 2012 indstillet til Carnegie Art Award.

Grafikeren og tegneren Karin Birgitte Lund (f. 1946) har udført et specielt værk til Kvindernes Bygning.

Til forsiden af Kvindernes Bygnings jubilæumsskrift 1986-2011 nytegnede Karin Birgitte Lund det tidlige mælkebøttemotiv.

Udgangspunktet for tegningen er med få undtagelser den højre halvdel af Suzette Holtens fuldt udfoldede mælkebøtteplante på gadeplakaten fra 1896. Men de to kunstneres udtryk er vidt forskellige: Suzette Holtens svajende stængler og blade fremtræder kraftigt i deres forenklede og farverige fylde, hvor Karin Birgitte Lunds mælkebøttes blade og stængler er næsten æteriske i rummet, som om de er ved at gå i ét med universet. Den fuldt udfoldede blomst er til gengæld nærværende varm og fuld af farve, og er da også opsøgt af en energisk arbejdende bi. Motivet er gentaget i meget stort format i en løber, som pryder indgangen til Bygningen.

*Karin Birgitte Lund: Nytegnat mælkebøttemotiv, 2011.
Farveblyant på papir. Kvindernes Bygning.*

Tegnekunsten har i Karin Birgitte Lund en fornem og kompromisløs repræsentant. Hendes tegninger, som ofte er i meget stort format, kan opleves meget forskelligartet tæt på og langt fra. Fra stor afstand genkendes motiverne; meget tæt på opløses formverdenene, og man ser nærmest ind i et kosmos af partikler.

Studielokalerne i Kvindernes Bygning har været arbejdsrum for kunstnere med særlige op-

gaver. Således også Karin Birgitte Lund, der blev udvalgt blandt otte kunstnere til at tegne Danmarks nye seddelserie. Direktøren for Nationalbanken, Torben Nielsen, udtalte i 2007 i en pressemeddelelse om valget: "Karin Birgitte Lund viser i sit idéoplæg broer som bindeled, ikke alene mellem landsdelene, men også mellem fortid og nutid. Oplægget indeholder fornemme naturalistiske kvaliteter, og hendes

fine streg og klassiske udtryk vil gøre sig flot på de kommende pengesedler.” Bedre kan det næsten ikke siges. Og karakteristikken kan anvendes på Karin Birgitte Lunds værk som sådan. Hun udførte arbejdet med tusindkrone-sedlen i et Emma Gad-lokale i årene 2010-2011. Karin Birgitte Lund blev uddannet på Det Kongelige Danske Kunstakademi hos professorerne Palle Nielsen og Søren Hjorth Nielsen i årene 1968-73. Hun er medlem af Vrå Udstillingen, og hendes værker kan ses på Fuglsang Kunstmuseum, Vejle Kunstmuseum og Skovgaard Museet samt på Kastrupgaard-samlingen. Hun har modtaget adskillige legater, blandt andet Dronning Ingrid's Romerske Fond 1987-1996 og Wilhelm Pachts Kunstnerlegat 1994.

Billedkunstneren Lene Rasmussen (f. 1950), skribenten af denne artikel, arbejdede i et studie-lokale i Kvindernes Bygning fra 2011. Her udarbejdedes flere tegninger af udsigten mod Helligåndskirken, pladsen og rummet over mod de omkringliggende huse. Den største tegning viser kirken og pladsen i et ”fugleperspektiv”. Og tegningen er netop udført i et lokale på 3. sal. Udsigten er enestående. Herfra kan iagt-

tages den store kirkeplads, hvorfra den mægtige murstensbygning rejser sig. Hvor mægtig, den er, findes der forskellige målestokke for – for eksempel kan den måles med øjemål på, at de gråspurve, der letter fra jorden og flyver lodret op mod taget, er meget små at se på, og det tager dem lang, lang, lang tid at flyve lodret fra jorden og så højt op til deres ly ved kirkens tagrender.

Tegningen er deponeret i Kvindernes Bygning og hænger i bestyrelseslokalet. Om selve tegnarbejdet kan fortælles: ”Når jeg arbejder, har jeg den direkte iagttagelse som udgangspunkt, det vil sige synsoplevelserne, der er meget forskelligartede over tid. Lige som lyset skifter, og lige som årstiderne skifter. Jeg valgte vinteren som tiden til at tegne kirken i det store format, fordi træerne da er uden løv. Deres grene rækker ud i rummet og leder blikket rundt i det. Der opstår desuden et samspil mellem bygningens geometri og grenenes frie organiske bevægelser.

Kærligheden til det rumlige aspekt stammer med sandsynlighed fra min uddannelse på Kunstakademiets billedhuggerskole. Her arbejdede jeg med form og ikke mindst med rum.

Lene Rasmussen: Den indre by, 2011-2015. Blyant på papir. 145x160 cm. Kvindernes Bygning.

I mine år dér hos professor Erling Frederiksen blev vi skolet i de klassiske billedhuggerdiscipliner, herunder også studietegning. Tegningen i Kvindernes Bygning fik titlen "Den indre by".

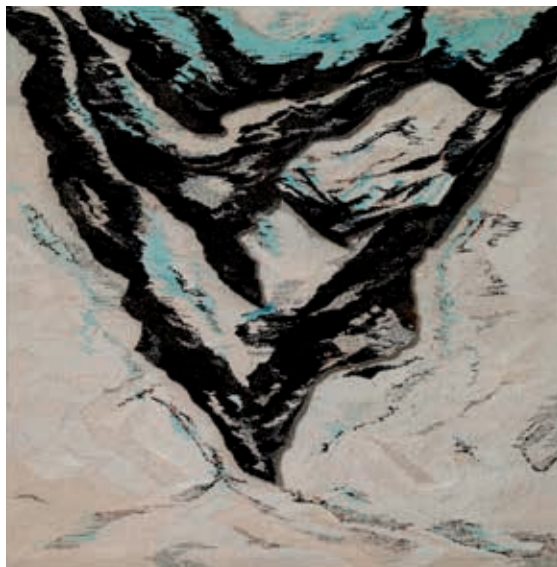
Lene Rasmussen er uddannet på Det Kongelige Danske Kunstakademis billedhuggerskole 1973-80. Hun er repræsenteret på Vendsyssel Kunstmuseum, Egnssamlingen i Saltum, Kunst-

bygningen i Vrå/Engelundsamlingen, Ny Carlsbergfondet og Statens Kunstfond. Lene Rasmussen vandt Akademiets lille Guldmedalje med en tegning i 1991: "Paradishaven". Hun er medlem af kunstnersammenslutningen Corner og Vrå Udstillingen.

Væveren og maleren Grete Balle (f. 1926) har ved flere lejligheder udlånt værker i Kvindernes Bygning gennem længere tid. De to vævninger

"Mellem luft og vand" fra 1989 samt "Gennem rødt land" fra 1987 har smykket væggene. Størstedelen af kunsten i Kvindernes Bygning repræsenterer det figurative udtryk. Grete Balle arbejder derimod i et spontant abstrakt billedsprog, hvor farverne og forskelligartede strukturer udgør fortællingen i sig selv. I vævningerne ses forløb og brydninger, som leder tankerne hen mod naturens største kræfter: Selve dannelsen af landskaber med jorden, vandet, luften og ilden.

Grete Balle mestrer desuden kunsten at samarbejde med andre kunstnere i konkrete værker. Hun færdedes gennem sit ægteskab med CoBrA-maleren Mogens Balle i et miljø med mange internationale kunstnere, og i værket "Tendre strates" fra 1966 skrev digteren og medstifteren af CoBrA-bevægelsen Christian Dotremont et spontandigt på et lærred, hvorefter Grete Balle udførte en billedsyning på skriften med tråd. Værket tilhører Horsens Kunstmuseum.

Grete Balle: Mellem luft og vand, I og II, 1989, tekstilkunst. Hver vævning måler 150x150 cm. Kvindernes Bygning.

Grete Balle udviklede vævekunsten fuldt ud til et progressivt, eksperimenterende arbejde. I 1960'erne arbejdede hun sammen med væveren Franka Rasmussen og keramikeren og tekstilkunstneren Birte Weggerby målrettet for at sikre ligestilling mellem de nye tekstile udtryk og de billedkunstneriske udtryk, sådan at billedvævninger sikredes samme form for bedømmelse på de censurerede udstillinger som maleri og skulptur.

Grete Balle har udsmykket flere danske kirker. Hun har siden 1998 modtaget Statens Kunstfonds livsvarig ydelse og andre legater, bl.a. Henry Heerups Legat, hæderslegat fra billedhugger Gottfred Eickhoff og hustru, maleren Gerda Eickhoffs legat samt Ole Haslunds hæderslegat. *Maleren Anna Klindt Sørensen (1899-1985)* er den kunstner, som senest er repræsenteret i kunstsamlingen i Kvindernes Bygning. Her drejer det sig om seks originale litografier, som i 2019 blev skænket af Anna Klindt Sørensens Fond.

Et af litografierne er plakaten til Anna Klindt Sørensens udstilling i Studio Schrader i Kvindernes Bygning i 1942. Et andet er et portræt af udstillingsveninden gennem mange år, male-

ren Margrethe Clausen. Anna Klindt Sørensen arbejdede på Grafisk Skole på Kunstakademiet, frit og næsten legende på den litografiske sten. Der er dog altid en underliggende kompositorisk disciplin af figurerne på billedfladen. Litografierne er trykt i ganske små oplag.

Anna Klindt Sørensen var en monumental og ekspressionistisk maler, tegner og grafiker. Fra 1922 og i en længere årrække uddannede hun sig i Paris hos malerne Marcel Gromaire, Fernand Legér og André Lhote efter at have afbrudt sine studier på Kunstakademiet i København. Portrætterne, modelstudierne og de monumentale landskaber blev udstillet på blandt andet kunstnersammenslutningen Decembristerne, hvor hun var medlem fra 1942.

Hun blev medlem af bestyrelsen for Kvindelige Kunstneres Samfund fra 1949 og æresmedlem i 1970. Hun var stærkt engageret i at bringe ulighederne mellem kvinders og mænds muligheder for at leve som professionelle kunstnere ud af verden.

Det var derfor hendes store ønske, at barndomshjemmet i Ry, Villa "Petersborg", sammen med den store have skulle indrettes som

Anna Klindt Sørensen: Udstillingsplakat, til udstilling i Studio Schrader i Kvindernes Bygning. Udateret. Litografi. Kvindernes Bygning.

museum for kvindelige kunstnere. Hun indsamlede værker, der sammen med hendes egne skulle udgøre grundstammen i samlingen. Visionerne var store, men virkelighedens krav til bl.a. driftsøkonomi satte en stopper for de gode tanker. Boet efter Anna Klindt Sørensen blev i stedet inddraget i en fond, Anna Klindt Sørensens Fond, hvis hovedformål er at uddele legater til kvindelige kunstnere.

Anna Klindt Sørensen: Fra Grafisk Skole, udateret. Litografi. Kvindernes Bygning.

Anna Klindt Sørensen modtog Tagea Brandts Rejselegat i 1955, Eckersberg Medaljen i 1963 og den højeste anerkendelse for danske kunstnere, Thorvaldsen Medaljen, i 1976.

Ny udstillingsplatform

Nogle af kunstværkerne i Kvindernes Bygning har de seneste år været udlånt til større udstillinger på kunstmuseer. Det gælder det store

vægtæppe "Dronningen af Saba", som har haft plads i foyeren. En nyskabelse i bygningen så nu dagens lys: udstillingsplatformen ARIEL – FEMINISMS IN THE AESTAETICS (På dansk: ARIEL – Feminismer i det Æstetiske) åbnede sidst i 2019 i et midlertidigt etableret udstillingsrum ud mod Niels Hemmingsens Gade, hvor der oprindeligt var kiosk. Udstillingerne ses af de mange forbipasserende på fortovet. Her vises samtidskunst funderet i nye forgreninger af feminisme, som suppleres af workshops, performances og readings. Stedet initieres og kurateres af kunsthistorikerne Nina Wöhlk og Karen Vestergaard Andersen. De første kunstnere i udstillingsforløbene var Mathilde Carbel og Astrid Svangren samt gruppen FCNN – Feminist Collective with No Name.

Efterord

Kvindernes Bygning er som nævnt den eneste af sin art i verden. Den årelange dialog fra 1895 og fremover om den kommende bygnings formål, finansiering og virkeliggørelse gør Bygningen og dens skare af medvirkende kvinder til et helt specielt historisk kulturmiljø. Fra Emma Gads første skriftlige idéudkast i 1895

har kunst og udstillinger været i tankerne, og da nybygningen stod færdig i 1936, var et af bestyrelsens ønsker kunstnerisk udsmykning, selv om økonomien var stram.

I går, i dag og i morgen: billedkunsten vil altid beholde sin værdi for mennesket. Måske særligt nu på baggrund af, at den sansede virkelighed, oplevet gennem øjet/sindet hos den enkelte, befinder sig i stadig større udfordring fra den digitale virkelighed, som også omfatter kommercielle og politisk styrende billeder, som blandes næsten frit mellem det seriøse stof. I et moderne samfund er det digitale højt anvendeligt og uundværligt på utroligt mange positive måder, også inden for kunsten.

Malerierne, grafikken, skulpturerne, performancekunsten og installationerne, med udgangspunkter i det sjælelige, kan imidlertid lige som andre kunstarter få os til at se på verden og medmennesket med helt nye øjne: I det direkte møde lige over for kunsten, med egne sansninger af stoflighed, farve, form og rum, har vi størst mulig frihed til at spejle os og møde det oprindelige fællesmenneskelige evighedssprog.

ARIEL – FEMINISMS
IN THE AESTETICS:
udstillingsvindue,
FCNN/Feminist
Collective with
No Name. 2019.

Kilder

Kvindernes Bygnings Arkiv: Protokoller m.m. til
"Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" 1893-1895.
Kvindernes Bygnings Arkiv: Protokoller m.m. til
Kvindernes Bygning fra 1896 og fremefter.
KKS-arkivet, Kvindelige Kunstneres Samfunds Arkiv:
Protokoller fra 1916 og fremefter.
Dansk Kvindebiografisk Leksikon, Kvininfo.
Weilbachs Kunstnerleksikon.
"Historien om Kvindernes Bygning 1896-1936-1986",
tekst af Grethe Holmen, udgivet af Kvindernes Bygning 1986.
"Kvindernes Bygning 1936-2011", tekster af Grethe Holmen
og Lone Sewerin, udgivet af Kvindernes Bygning 2011.
"Rotunden" nr. 12, artikel "Kvindernes Udstilling fra
Fortid til Nutid 1895", v. Eva Lous. Statsbiblioteket I
Aarhus 1999.
Ekstrabladet 20.09.1940: Interview med maleren
Amalie Michaelsen.
"Anna Klindt Sørensen 1899-1985", udstillingskatalog
2014, tekst af Troels Andersen. Udgivet i forbindelse med
udstillingerne på Rønnebæksholm og Kunstcentret
Silkeborg Bad.
"Anna Klindt Sørensen – det grafiske værk",
redaktion, indledning og fortegnelse af
Dorte Kirkeby Andersen, udgivet i 2017 af
Anna Klindt Sørensens Fond.

"Astrid Holm & Co", forskningsbaseret tekst af
Hanne Abildgaard i udstillingskatalog 2019 til
Øregaard Museums udstilling "Astrid Holm & Co".
Redaktør Sidsel Maria Søndergaard.
"Grøn. Modernisten Christine Swane", 2018, tekst af
Anne Lie Stokbro m. fl., redaktion Anne Lie Stokbro,
Erland Porsmose, Mette Ladegaard Thøgersen.
Udgivet af Johannes Larsen Museet i forbindelse med
udstillingen af samme navn.
Om Grete Balle i artiklen "At slå hul på den vævede flade
– nytænkende tekstilkunst på Kunstnernes
Efterårsudstilling" af Annemarie Balle i "100 års
øjeblikke – Kvindelige Kunstneres Samfund",
100 års jubilæumsantologi udgivet af forlaget Saxo 2014.
Redaktører Charlotte Glahn og Nina Marie Poulsen.

Elektroniske kilder

Ebba Carstensen: www.kks-kunst.dk/arkivet,
online artikel af Sofie Olesdatter Dennig Bastiansen.
Elisabeth Neckelmann i udateret brev til Peter Hansen,
citater fra Rikke Zinck Jensen: "Alternative kvinderoller i
Kristian Zahrtmanns historiemalerier".
Online tidsskriftet "Perspective" juli 2019.
[https://perspective.smk/alternative-kvinderoller-i-kristian-
zahrtmanns-historiemalerier](https://perspective.smk/alternative-kvinderoller-i-kristian-zahrtmanns-historiemalerier) (besøgt den 6. februar 2019).
www.arielfeminisms.dk

Mælkebøtten som motiv

Mælkebøtten som motiv

Motivet er blevet brugt både af "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" i 1895 og af Kvindernes Bygning

Af Lene Rasmussen, billedkunstner

"Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" i 1895 var gennemorganiseret. Det aflæses med al tydelighed i udstillingens forhandlingsprotokoller tilbage fra 1893. Hidtil har man anset protokollerne for at være gået tabt, men de dukkede op i Kvindernes Bygnings Arkiv under forberedelserne til denne bog. Det indledende møde om udstillingen i 1893 og de efterfølgende møder i hovedkomité og udvalg er omhyggeligt refereret. Der kan læses drøftelser frem og tilbage om detaljerne i den omfattende satsning, som udstillingen skulle være.

Motivet til udstillingens logo skulle i første omgang være en rose. Kammerherreinde Sofie Oxholm, den første præsident for udstillingskomitéen, foreslog den såkaldte "Valdemarsrose". Rosen kaldtes sådan efter sagnet om

Valdemarsrosen, hvori det hedder, at ved ruinen af Vordingborg Slot, som ofte havde huset Margrethe I, dér voksede en rosenhæk af "Valdemars roser", efter Valdemar Atterdag, dronningens fader.¹

Efter Sofie Oxholms tilbagetræden som præsident blev forhandlingerne ledet af den nye præsident, Bertha Buch sammen med vicepræsidenten Emma Gad.

En ny plante valgtes nu som udstillingslogo: Mælkebøtten eller Løvetanden, som den kaldtes.

I "Udstillingstidende" fra den 21. juni 1895 kan man læse begrundelsen for skiftet: "Løvetanden har den Egenskab, at ingen af dens enkelte Smaablomster gør Fordring paa noget for sig, men at de alle i skøn Samdrægtighed enes om at danne et smukt samlet Hele, som tillige er af ikke ringe dekorativ Virkning".

Mælkebøtten har prydet forsiderne af jubilæumsskrifterne for Kvindernes Bygning ved to lejligheder: I 1986 blev Suzette C. Holtens tegning fra gadeplakaten i 1896 gengivet, og i 2011 blev Karin Birgitte Lunds gentegning af motivet anvendt. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Suzette Holten, født Skovgaard, var hoveddesigner på "Kvindernes Udstilling". Det betød, at hun tegnede dekorationer med gennemgående motiver, ligesom hun tegnede vignetter til programmer o.a. Udstillingens hovedindgang i Industriforeningen blev udsmykket med et maleri af den opgående sol øverst over døren, som på begge sider havde malede mælke-

bøtteranker placeret. Suzette Holten udarbejdede tegningen til et vævet tapet, med en mælkebøtteplante i fuld udfoldelse under lodrette stiliserede søjler af træstammer, med kastanjeløv øverst. Som hovedmotiv over mælkebøtteplanterne sås kvinder i dekorativ leg. Kunstvæveren Emma Fischer stod bag selve vævningen.

Fig. 154. Fem Tallerkener fra den kongelige Porcelainsfabrik.

FRA KVINDERNES UDS STILLING.

AF C. NYROP.

Fig. 155. Udstillingens Indgang.

OVER Indgangen fra Industriforeningens Vestibule til den store Udstillingssal saas en opgaende Sol (Fig. 155). Og det var ikke en tilfældig Dekoration. Den kom igjen flere Steder f. Ex. paa Katalogens Titelblad. Og den saas ogsaa paa den Tallerken, som Udstillingen ved en lykkelig Tanke lod træde istedenfor et Diplom som Anerkjendelsestegn ved et Par temporære Udstillinger; ellers var den — heldigvis — fri for al officiel Medaljetilkjendelse, Noget, der efterhaanden har faaet en saa banal Karakter, at kun en grundig Reform kan give denne Akt sin tabte Betydning tilbage. Det var forøvrigt kun Tanken om et Diplom i Porcelæn, der kan betegnes som lykkelig, selve Tallerkenen (Fig. 156) tilfredsstiller næppe helt.

En opgaende Sol! Et saadant Symbol leder Tanken hen paa en første glansfuld Begyndelse. Og Udstillingens Begyndelse var fuld af Glans. Dens Aahning fuldt sammen med det internationale Journalistbesøg. Fra dygtige Penne strømmede der beundrende Udtalelser om den ud over en stor Del af den civiliserede Verden, og de kom med Virkning tilbage. Udstillingen fik en glimrende Ramme, der ikke blev uden Betydning for dens lykkelige Forløb. Men en første Begyndelse var den ikke.

Nej, er der nogen Begivenhed, noget Aktstykke i den danske Kvindebevægelse, for hvilken en opgaende Sol kunde bruges som Symbol, da er det den lille Bog, der for snart 45 Aar siden med en saa stærk Begejstring ringede Kvindesagen ind her i Landet, de »Tolv Breve«, som

Fem forslag til en udstillingsplatte til "Kvindernes Udstilling" 1895.

Kunstnerne var ansatte på Den Kgl. Porcelainsfabrik: Anna Smidth, Bertha Nathanielsen, Jenny Meyer og Marianne Høst.

Gengivet i Udstillingstidende 1895, som illustration over en artikel af C. Nyrop. Det Kgl. Bibliotek.

”Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid” var lagt meget ambitiøst an og præsenterede afdelinger med dansk industri og håndværk, litteratur og kunst, husflid, kulturhistorie, skole og undervisning med meget mere. Blandt udstillerne var naturligvis Den Kongelige Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl. Begge virksomheder leverede desuden forslag til en udstillingsplatte. Bing & Grøndahls platte var udført efter tegning af Fanny Garde og Effie Hegermann-Lindenchrone, og motivet var et portræt af Margrete I. Teknikken til denne platte var håndmaling gennem en gennembrudt skabelon, en såkaldt ponce.²

Den Kongelige Porcelainsfabrik havde bedt fire porcelænsmalere om at dekorere hver sit forslag til en udstillingsplatte med mælkebøtte-motiv. Det kom der fem platter ud af, malet af Anna Smidth, Bertha Nathanielsen, Jenny Meyer og Marianne Høst.

På Den Kongelige Porcelainsfabrik udviklede Frans August Hallin i midten af 1890'erne en særlig platteteknik. Den skulle bruges, når der var behov for at fremstille et antal helt ens eksemplarer. Det var en meget omfattende proces i mange tempi.³

Processen var så omfangsrig, at man næppe har villet anvende den til de forslag, som de fire porcelænsmalere frembragte til udstillingen. Steen Nottelmann fra Royal Copenhagen har undersøgt, om der har eksisteret platteforme til udstillingsplatterne, og det har der ikke. Ud fra gengivelser af de fem platter mener Steen Nottelmann, at man kan konkludere, at de fem platter er håndlavet til at illudere et massefremstillet produkt; men i virkeligheden har de været unikke eksemplarer.

Ingen af de fire porcelænsmaleres platter blev valgt til selve udstillingsplatten. I stedet valgtes en platte udformet af fabrikkens kunstneriske leder, Arnold Krog. Hans platte er holdt i lette farvetoner og viser fnokkronerne fra mælkebøtterne. Den blev sat i produktion, og de 1.200 eksemplarer blev hurtigt udsolgt. Kvindernes fem unikke platter må formodes at være gået tabt efter udstillingen. Det kan nok ærgre én i dag, at de unikke værker, skabt af fine kunstnere, ikke blev påskønnet og gemt for eftertiden.

Suzette Holten blev i 1896 engageret til at tegne en gadeplakat, som skulle reklamere for indsamlingen til Kvindernes Bygning.

Indsamlingen var landsdækkende og var ment til at skulle forløbe over fire år fra 1896. Suzette Holten komponerede plakaten næsten symmetrisk med mælkebøtteplanten fra det vævede tapet som en stor midterfigur i klare farver. To bomærker for Kvindernes Bygning befinder sig øverst i hvert hjørne, og ser man nærmere efter, vil man se, at motivet på bomærkerne er omkranset af mælkebøtteranker i stil med ranke omkring indgangsdøren til "Kvindernes Udstilling". I denne bogs afsnit om Kunsten i Bygningen findes en nærmere beskrivelse af plakaten og en billedgengivelse. Selve originalplakaten er gået tabt, men en kopi findes nu på Designmuseum Danmark.

Den næste brug af mælkebøttemotivet blev gjort af Emma Gads yngste søn. I Bygningens repræsentantskabsprotokol refereres fra et møde den 28. oktober 1897:

"Herr. stud. phil. Urban Gad havde gjort Tegning til et Bogmærke, som er reproduceret i 25.000 Exemplarer. Ved Direktør Ernst Boysens Velvilje vil de blive udsendt som Reklame for Kvindernes Bygning".

Peter Urban Gad var den kreative af Emma Gads to sønner. Han hjalp som ung til ved nogle

af moderens projekter og udførte dekorations-tegninger. I eftertiden er han kendt for sin gerning som manuskriptforfatter og filminstruktør, en pioner i stumfilmsperioden, med samarbejde og ægteskab med filmkunstneren Asta Nielsen. I nutiden blev brugen af mælkebøttemotivet genoptaget. I 1986 udkom 50-års jubilæumsskriftet for Kvindernes Bygning med titlen "Historien om Kvindernes Bygning 1896-1936-1986". Tove Koed, den daværende formand for Bygningen, skrev i forordet: "Institutionen Kvindernes Bygning er en af milepælene i kvindesagens historie. Den oprettedes i 1896, og i 1936 blev bygningen taget i anvendelse. Med dette festskrift i anledning af Kvindernes Bygnings mærkedage vil vi fortælle om denne del af kvindernes historie."

Det første jubilæumsskrift videregav historien, og forsiden prydes af Suzette Holtens lysende mælkebøtteplante fra udstilling og gadeplakat. I 2011 udkom 75-års jubilæumsskriftet for Kvindernes Bygning, og til brug som forside bad bestyrelsen tegneren Karin Birgitte Lund om at nytægne mælkebøttemotivet. Karin Birgitte Lund var et oplagt valg til opgaven. Hun stod bag tegningerne til de nye, danske penge

Arnold Krog (1856-1931):
 Udstillingsplatten til
 "Kvindernes Udstilling" 1895,
 fra Den Kgl. Porcelainsfabrik.
 Platten blev produceret i
 1.200 eksemplarer, som blev solgt
 til fordel for Kvindernes Bygning.
 Platterne blev udsolgt inden for et år.
 Kvindernes Bygnings Arkiv.

sedler med illustrationer af landets oldtidsmin-
 der og broer. Hendes tegning af mælkebøtten
 har nok udgangspunkt i Suzette Holtens på
 gadeplakaten. Men nyttegningen koncentre-
 rer sig om den ene side af plakats figur og
 fremtræder med en næsten gennemsigtig sprød-
 hed. Den viser os en ukuelig plante, der i al sin
 beskedenhed og skrøbelige fremtoning også
 har en styrke af næsten foruroligende karakter.
 Det ses bedst af de grønne blade, hvor det stør-
 ste i sin stærke bevægelse skråt opefter signa-
 lerer overlevelse.

Karin Birgitte Lunds nyttegning er desuden
 anvendt som tryk til en løber, der minder én
 om naturen og samtidig bringer hele den lange
 fortælling om mælkebøtten og dens egenska-
 ber, også som motiv, frem i bevidstheden igen,
 når man træder ind i Kvindernes Bygning.

Noter

¹ Eva Lous, "Kvindernes Udstilling fra Fortid til Nutid 1895", s. 18.

² Steen Nottelmann, Royal Copenhagen/Fiskars.

³ Steen Nottelmann, Royal Copenhagen/Fiskars.

Kilder

Kvindernes Bygnings Arkiv: De originale protokoller til "Kvindernes Udstilling fra Fortid og Nutid" 1893-1895. Kvindernes Bygnings Arkiv: Repræsentantskabsprotokol 1896-1937.

Tidsskrift for Kunstindustri 1895, s. 133 og 135.

Eva Lous: "Kvindernes Udstilling fra Fortid til Nutid 1895", Rotunden 12, 1999.

"Historien om Kvindernes Bygning 1896-1936-1986", jubilæumsskrift 1986.

"Kvindernes Bygning 1986-2011", jubilæumsskrift 2011.

Steen Nottelmann, Royal Copenhagen/Fiskars:

Mail af den 5. marts 2020 med oplysninger om den historiske udvikling af platteteknikken og udstillingsplatterne 1895 fra Den Kongelige Porcelainsfabrik.

*Kvindernes Bygning ligger
let tilbagetrukket i Niels
Hemmingsens Gade med
sin karakteristiske kobber-
beklædte karnap på første sal.
Fotograf Martin Burchardi
Bendtsen.*

*Gårdfacaden af Kvindernes
Bygning fremtræder stilren
i sit funksudtryk.*

Hvem er hvem

Emma Gad

Emma Gad (1852-1921) er i dag mest kendt for bogen "Takt og Tone". Men Emma Gad var meget mere. Hun var en kendt forfatter og debattør, som bl.a. mente, at kvinder

var lige så meget værd som mænd, og – endnu mere kontroversielt – kvinder havde samme ret som mænd til at bruge deres evner fuldt ud, også udenfor hjemmet.

Emma Gad skrev flere skuespil, som blev opført på Det Kgl. Teater.

Det var Emma Gad, der fik idéen til Kvindernes Bygning, og hun skaffede penge til opførelsen af bygningen ved at organisere udstillinger og indsamlinger, bl.a. "Kvindernes Udstilling" i 1895, som blev en af årets københavnerbegivenheder.

Selv var Emma Gad en del af hovedstadens bedre borgerskab. Hun blev født i en velhavende familie og gift som 20-årig med sø-officer, senere admiral, Urban Gad. Parret fik

to sønner og levede med herskabslejlighed i Dronningens Tværgade, sommerbolig nord for København og tjenestefolk til at tage sig af alt det praktiske.

Men Emma Gad nøjedes ikke med at være admiralinde. Hun skabte sig også en karriere som dramatiker, forfatter og journalist, og hun var flittig: Fra 1886 og frem skrev Emma Gad 18 skuespil, mange af dem med et samfundskritisk og kvindepolitisk ærinde. "Et Sølvbryllup" (1890) var eksempelvis et indlæg i sædelighedsfejden og "Aabent Visir" (1898) handlede om forholdene for børn født udenfor ægteskab. Emma Gad skrev også bøger og utallige artikler, som blev bragt i blade og aviser. Som 63-årig blev hun redaktør af det radikale Dametidende.

Sideløbende med skribentvirksomheden var Emma Gad en flittig arrangør og organisator. Udover "Kvindernes Udstilling" var hun bl.a. drivkraften bag "Koloniudstillingen" (1905) og "Damernes Udstilling" (1911). Hun var med-

stifter af Kvindernes Handels- og Kontoristforening, Hegnet, som senere flyttede ind i Kvindernes Bygning. Hun var også medstifter af Dansk Kunstflidsforening og Danske Dramatikeres Forbund og formand for begge disse foreninger.

Lone Sewerin

Ragna Grubb

Arkitekt Ragna Grubb (1903-1961) vandt tre år efter sin afgang fra Kunstakademiets Arkitektskole førstepræmien i konkurrencen om opførelsen af Kvindernes Bygning. Hendes enkle funktionalistiske projekt i jernbeton var blevet enstemmigt vedtaget. Ragna Grubb etablerede som én af de første kvindelige arkitekter egen tegnestue i 1935. Hun stod for udformningen af Kvindernes Bygning i Niels Hemmingsens Gade, som blev indviet i 1936. Det tætte samarbejde med bestyrelsen for Kvindernes Bygning fortsatte efter ibrugtagningen.

I 1937 vandt hun sammen med arkitekterne Karen Hvistendahl og Ingeborg Schmidt før-

Kilder: "Dansk Kvindebiografisk Leksikon" (Kvinfo, 2010) og Mette Winge: "Alle tiders Emma Gad" (Politikens Forlag, 2005).

stepræmie i en konkurrence om nye boligtyper for mindrebemidlede familier, udskrevet af Foreningen Socialt Boligbyggeri. I 1939-40 stod hun for udformningen af en af boligblokkene i det sociale boligbyggeri Kantorparken på Bispebjerg.

Ragna Grubb giftede sig med arkitekt Christian Laursen i 1937, og med etableringen af familie nedsattes hendes virke som aktiv arkitekt. I de seneste år tegnede hun enkelte villaer og sommerhuse samt stod for udformning af en række ombygninger.

Lene Rasmussen

Kilder: "Dansk Kvindebiografisk Leksikon", forfatter Jette Lokvig. "Historien om Kvindernes Bygning 1896-1936-1996", forfatter Grethe Holmen samt Kvindernes Bygnings bestyrelsesprotokoller.

Niels Hemmingsen

Kvindernes Bygnings adresse er
Niels Hemmingsensgade, 1153
København K.

Niels Hemmingsen er den mest internationalt kendte danske teolog og den, der blev bestemmende for opbygningen af den lutheranske kirke i Danmark. Han blev født i en fattig bondeslægt i 1513 på Lolland og døde i 1600. Han gik i skole i Nysted og senere bl.a. i domkirkebyerne Roskilde og Lund. Han udmærkede sig ved at være flittig og velbegavet, så i 1537 kunne han begive sig til Wittenberg for at studere, særligt hos Philipp Melanchton, Luthers medreformator og forfatteren af den augsborgske trosbekendelse. I 1542 vendte han tilbage til Københavns Universitet først som docent, senere som professor og en tid også som rektor. Han blev dr. theol. i 1557.

Mest interessant for Kvindernes Bygning er i denne forbindelse, at Niels Hemmingsen – ud over sine øvrige stillinger – fra 1547 var sognepræst ved Hellig Geist Kirke, vor genbo. Kirken fik i 1881 formelt ændret sit navn til Helligåndskirken.

Efter pres på kongen, Frederik den 2., fra dennes sachsiske slægt blev Hemmingsen i 1579 forvist til Roskilde for at være af calvinistisk nadveropfattelse. Som 86-årig blev han dog taget til nåde af Christian den 4.

Niels Hemmingsen var uhyre produktiv som forfatter på latin og er i rigt mål oversat til flere sprog.

Edith Kjærsgaard

Kilder: "Danmarkshistoriens blå bog", Krak 1971, og Allers illustrerede konversationsleksikon, bind II, 1907 og Wikipedia.

KØBENHAVNS BYMUSEUM

*Brandskriftsten
(1728)
Niels Hemmingsensgade 10*

1935: 26

BM

Jeg Ble i asche Sogt,
vrd Jidens grumme Besogt,
men gud min bedste Gen,
Sør rest mig op igjen
D.S.H.

- 25 cm. -

- 39 cm. -

*"Ildbrands-Sten" fremkommet ved Nedr.
af Niels Hemmingsensgade Nr. 10 ~
Juni 1935.*

Ildbrandstenen, fundet juni 1935 under nedrivning af Niels Hemmingsens Gade 10: scannet tekst, tegnet efter indskriften, i registranten på Københavns Museum.

*Baghusene,
Niels Hemmingsens Gade.
Fotografi: Flindthoff's
Illustrations-bureau,
København.*

Dansk Kvindesamfund,
organisationsrepræsentant og lejer:

Samme værdisæt som Kvindernes Bygning

*Af Christina Alfthan, presse- og
kommunikationschef*

Dansk Kvindesamfund har eksisteret siden 1871, og Helena G. Hansen er pr. 1. februar 2020 konstitueret som landsforkvinde. Foreningens formål er at opnå reel ligestilling mellem kønnene. Vi blev lejere i Bygningen d. 15. maj 1936 og bor stadig i de samme lokaler.

Dansk Kvindesamfund var lige fra starten positivt stemt over for "projekt Kvindernes Bygning" og blev i 1913 medlem af repræsentantskabet og var dermed tæt på arbejdet med at få

opført en Kvindernes Bygning. Dansk Kvindesamfunds Københavnerkreds blev medlem året efter i 1914.

Dansk Kvindesamfund havde fra starten haft fokus på kvinders uddannelse og erhverv, og dette var også en grundsten i Kvindernes Bygnings værdisæt. Dansk Kvindesamfunds medlemsblad "Kvinden & Samfundet" fungerede desuden som hverveorgan for interessenter og som primært medie for oplysning om Kvindernes Bygning. Karen Hallberg fra Dansk Kvindesamfund sidder i Kvindernes Bygnings repræsentantskab og bestyrelse, som beslutter,

Dansk Kvindesamfund fejrede i 2015 hundredåret for kvinders stemmeret ved at lave et Grundlovsoptog gennem København. Fotograf ukendt.

hvad denne unikke bygning skal bruges til. Vores visioner om reel ligestilling mellem kønnene betyder, at vi f.eks. er meget engagerede i den kommende voldtægtslovgivning, hvor vi insisterer på en samtykkedefinition, fordi vi mener, at begge parter skal tage ansvar for at sikre, at det er frivilligt og med samtykke.

Derudover er vore vigtigste mærkesager at stoppe mænds vold mod kvinder og kvinde-drab, herunder at sætte fokus på sexisme og digitale krænkelse. Vi går ind for ligeløn og offentlige kønsopdelte lønstatistikker. Vi støtter et krav om kønskvotering til bestyrelser og sætter fokus på, at der ikke er lige repræsentation i hverken Folketinget, i byrådene eller når man ser på kønsfordelingen af departementschefer, borgmestre og kommunaldirektører. Dansk Kvindesamfund ønsker desuden en ændring af kontanthjælpsreformen, som især rammer enlige mødre. Vi vil have ordentlig graviditets- og fødselshjælp uden konstante nedskæringer på området, og ydermere støtter vi øremærket barsel til fædre.

Vi har stor glæde af Emma Gad-mødelokalet på 3. sal, som vi bl.a. bruger, når vi samler vore frivillige til informationsmøder, mødes med kvindenetværksgrupper eller når der er internationalt besøg af kvindedelegerationer.

Endelig bruger vi det også som fotoatelier til vores medlemsblad "Kvinden & Samfundet".

Vi har et godt samarbejde med Kvinderådet, bl.a. når Talk Town afvikles. Og vi har også et meget konstruktivt samarbejde med Amnesty om samtykkelovgivning.

Helena G. Hansen, konstitueret forkvinde for Dansk Kvindesamfund (t.v.), hædrede i marts Kirstine Holst med Mathildeprisen. Hun fik prisen for sit vedholdende arbejde med at få vedtaget en ny voldtægtslovgivning, der er baseret på samtykke. Foto: Christina Alfthan.

Folkevirke, lejer:

Givende samarbejde mellem kvindeforeninger

Af Annemarie Balle, landsformand

Folkevirke, hvis fulde navn er "Folkevirke – social - kulturel - politisk oplysning" er en landsdækkende, tværpolitisk oplysningsvirksomhed, som blev grundlagt i 1944 med den senere kirke- og kulturminister Bodil Koch som drivende kraft.

Folkevirkes kerneområder er de sociale, kulturelle og politiske aspekter, som Folkevirke ønsker en forpligtende, åben og fordomsfri dialog om. Der arbejdes på tværs af alle skel – sociale, kulturelle, politiske, geografiske, religiøse og aldersmæssige.

Folkevirkes formål er at bringe nyt initiativ til folkeoplysningen. Folkevirke ønsker at fremme en aktiv dialog og derved give deltagerne et bedre fundament for at deltage engageret i den demokratiske proces.

Folkevirke har været lejer i Kvindernes Bygning siden 1994.

Folkevirke havde siden 1964 haft kontor og mødelokaler hos Folkevirkes mangeårige konsulent Edith Loiborg i hendes store villa på Solsortvej 1 på Frederiksberg. Da hun ønskede at træppe ned som konsulent, forblev Folkevirke på lånt tid endnu nogle år i hendes villa, men var på udkig efter andre lo-

kaler. Da muligheden opstod for at leje gode lokaler i Kvindernes Bygning, slog Folkevirke til. I første omgang lejede Folkevirke omkring 150 kvadratmeter, så der var plads til større møder og studiekredse. Behovet ændrede sig, og det var heldigvis muligt at minimere Folkevirkes lejemål, så en del blev omdannet til det nuværende mødelokale på 3. sal.

Folkevirke har haft stor glæde af at være lejer i Kvindernes Bygning, hvor der er mulighed for et bredt samarbejde med Bygningens øvrige kvindeforeninger. Det har givet sig udslag i både fælles projekter og gennem mange år også det spændende kulturelle projekt "Kvindestemmer" sammen med bl.a. Kvindelige Kunstneres Samfund og Kvinder i Musik.

Folkevirke har gennem mange år også arrangeret et efterårsmøde sammen med Kvindernes Bygning. Et arrangement, som har været til stor glæde for folkevirkes brugere, fordi man her får mulighed for at få debat med en dygtig og aktuel oplægsholder i selskab med mange engagerede deltagere.

Folkevirke har fortsat ønske om at få udbygget det brede samarbejde med de øvrige kvindeforeninger i Bygningen og også deltage i de fælles aktiviteter, som bl.a. var muligt i forbindelse med markeringen af 100 året for Emma Gads udgivelse af "Takt og Tone" – Emma Gad(e)-dagen i juni 2018.

Folkevirke ønsker at have fokus på det folkeoplysende arbejde inden for de sociale, kulturelle og politiske områder.

Et glimt fra Folkevirkes 75-års jubilæum i 2019 på Vartov. I jubilæet deltog bl.a. set fra venstre tidligere Kulturminister Jytte Hilden, landsformand Annemarie Balle og billedkünstler Grete Balle. Fotograf Ina Løndahl.

Haandarbejdets Fremme, lejer:

Kvindernes Bygning er et optimalt sted

Af Anita Jørgensen, formand

Foreningens formål er at fremme kunstnerisk præget håndarbejde. Det gør vi ved at formidle viden om håndarbejde, om nye og gamle håndarbejdsteknikker og om håndarbejdets kunst- og kulturhistorie. Foreningens broderier opfylder de krav, der stilles til Dansk Design.

Foreningens eksklusive medlemsblad udkommer tre gange om året i både ind- og udland. Desuden udgiver foreningen hvert år den eftertragtede kalender Årets Korssting, altid designet af en dansk kunstner – og med eneret for Foreningen Haandarbejdets Fremme. Er man

medlem af Foreningen Haandarbejdets Fremme, er man med til både at udvikle og bevare håndarbejde som håndværk og som kulturhistorie. Foreningen har været lejer i bygningen siden 1. oktober 2014.

Vores overvejelser omkring at blive lejere i bygningen var ikke store. Vi havde til huse i indre København, hvor vi meget gerne ville blive, men dog var vores husleje steget til et beløb, som en lille forening af frivillige kvinder ingen mulighed havde for at skrabes sammen. Dog er vi i besiddelse af en stor kulturskat, som vi meget gerne ville have bevaret et godt sted og med mulighed for, at den kunne blive brugt

*Grøftekantsmotiv designet af Gerda Bengtsson. Motivet er brugt både på billeder, puder og thehætter.
Fotograf Laila Glienke.*

i forskellige sammenhænge af tekstilstuderende, forfattere samt bl.a. blive set i udstillinger. Derfor var Kvindernes Bygning oplagt for os, og vi har ikke fortrudt på noget som helst tidspunkt.

Vores vision er i høj grad stadig at leve op til vores formål på de på nuværende tidspunkt tilgængelige måder.

Vi bruger Kvindernes Bygning som arkiv, hvor vi opbevarer alle vores gamle mønstre og broderier. Vi bruger fælleslokalerne til mødeaktiviteter, receptioner og workshops.

Vi samarbejder i høj grad med museer landet over samt med alle, der har interesse i vores virke.

Vi er begyndt at åbne vores døre for ikke-medlemmer til workshops og receptioner, hvor alle organisationer i Kvindernes Bygning også er meget velkomne. Ligesom vi deler invitationer til tiltag i Kvindernes Bygning med vores medlemmer. Vi deltog også med en stand til Emma Gad(e)-festen i 2018.

Vi er meget glade for at være blevet en del af Kvindernes Bygning. Stedet fungerer optimalt for os, så tusind tak for den mulighed!

*To puder, der er designet af H.M. Dronning Margrethe.
Fotograf Laila Glienke.*

Interkulturelt Kvinderåd, lejer:

Værdifuldt samarbejde med kvindeforeninger

Af Annam Al Hayali, projektkoordinator

Interkulturelt Kvinderåd er en paraplyorganisation, som repræsenterer otte foreninger.

Siden stiftelsen i 2009 har Interkulturelt Kvinderåd haft som hovedformål at virke til styrkelse af samarbejdet foreningerne i mellem og arbejde for at synliggøre etniske minoritetskvinder over for myndigheder, offentlige institutioner, politiske partier og det øvrige samfund.

Det er vores vision, at alle kvinder med etnisk minoritetsbaggrund bliver samfundsborgere på lige fod med alle kvinder og mænd – både politisk, socialt, økonomisk og kulturelt.

Det har stor betydning for os som organisation at have et sted at være, hvor der er fokus på kvinders vilkår, rettigheder og udvikling. Vi betragter det desuden som værdifuldt at indgå i en historisk sammenhæng med danske kvinders arbejde for ligestilling og lige muligheder. Interkulturelt Kvinderåd har brugt vores lokale i Kvindernes Bygning til foreningsaktiviteter og som en del af vores arbejde i rådgivning. Vi ser frem til at kunne drive vores foreningers aktiviteter herfra og samtidig også kunne køre vores rådgivning videre fra dette lokale. Lokalet er særdeles anvendeligt til rådgivning, da kvinder kan komme anonymt til personlig

rådgivning i et område, hvor ingen fra deres nærmiljø får kendskab til, at de søger støtte i en rådgivning.

Vi deler lokalet med foreningen Amal Hayat, som hjælper unge, der er på vej ind i en radikaliserings og tilbage til en bedre fremtid.

Interkulturelt Kvinderåd bruger desuden lokalet til anonym og gratis rådgivning til unge og deres pårørende.

Det skal desuden nævnes, at vi ser det som en fordel at have kontor tæt ved Kvinderådet, Dansk Kvindesamfund og Folkevirke, som vi på forskellig vis samarbejder med. Det, at vi har adresse i samme hus som Kvinderådet, letter adgangen til deres ekspertise og viden på områder som ligestilling og rettigheder, ligesom det øger muligheden for et tættere samarbejde.

Det, at vi har et kontorfællesskab med flere foreninger, giver os bedre muligheder for at lave aktiviteter sammen og i det hele taget samarbejde bredere for etniske minoritetskvinders ligestilling og rettigheder i Danmark og internationalt.

Interkulturelt Kvinderåd er en paraplyorganisation, som repræsenterer otte foreninger med tilsammen omkring 600 medlemmer.

Interkulturelt Kvinderåd tilbyder bl.a. kvinder med anden etnisk baggrund end dansk at kunne deltage i foredrag og information om Kvinders civile rettigheder og børnerettigheder i det danske samfund. Foreningens telefonrådgivning er målrettet etniske familier, som vi tilbyder gratis og anonym telefonisk rådgivning på forskellige sprog – bl.a. dansk, engelsk, fransk, russisk, arabisk, tyrkisk, kurdisk og turkomani.

Et glimt fra et møde i Interkulturelt Kvinderåd, hvor deltagere fra en række medlemsorganisationer drøfter et aktuelt emne. Privatfoto.

Jordemoderforeningen i København – Hovedstadskredsen,
organisationsrepræsentant:

Har benyttet Kvindernes Bygnings mødefaciliteter

Af Birgit Plough, kredsformand og jordemoder

Hovedstadskredsen er én af Jordemoderforeningens fem lokale kredse. Ud over de fem lokalkredse er der også en kredsforening for jordemoderlederne.

Kredsforeningens medlemmer er jordemødre og jordemoderstuderende, der arbejder på Region Hovedstadens fødeafdelinger i Region Hovedstaden inkl. Bornholm og ved Regionens hjemmefødselsordning.

Formålet er lokalt arbejde for at fremme Jordemoderforeningens overordnede formål:

“Jordemoderforeningens formål er fagligt og kollegialt at højne professionen og varetage jordemødres og jordemoderstuderendes interesser i sager og forhold, der er af betydning for den enkelte og for hele standen.”

Kredsforeningen var aktiv i forbindelse med det forberedende arbejde, der efter flere årtier førte til opførelsen af Kvindernes Bygning.

Med engagementet i opførelsen af en Kvindernes Bygning var det naturligt i 1904 også at blive medlem af repræsentantskabet.

Kredsforeningen har ikke været lejer i Kvindernes Bygning i lighed med flere kvindeorga-

nisationer, men har benyttet Kvindernes Bygning og Restaurant Karnappen til bestyrelsesmøder og arrangementer for medlemmerne. Kredsforeningens visioner er Jordemoderforeningens visioner formuleret i strateginotater, som vedtages af foreningens kongres. De delegerede til kongressen er kredsbestyrelserne, lederkredsen og de jordemoderstuderende. Beslutninger truffet på kongressen er således

både af central som lokal fagpolitisk betydning.

Kredsforeningen samarbejder blandt andet med Sygeplejerådet, Kvinderådet, Dansk Kvindesamfund og Danner.

Kredsforeningerne har ikke selvstændige logoer. Fælles logo er Jordemoderforeningens logo med livets træ fra den nordiske mytologi.

Det karakteristiske indgangsparti i forhallen – den smukt konstruerede trappe og den originale elevator, som mange dagligt bruger.

*Et kig ind i en af KFUKs Sociale
Arbejdes sundhedsklinikker.
Privatfoto.*

KFUKs Sociale Arbejde, lejer:

Arbejder som social- politisk vagthund

Af Helle Jarlmose, generalsekretær

Det er KFUKs Sociale Arbejdes formål at hjælpe og udøve omsorg for mennesker i belastede situationer og at tage aktuelle sociale og humane opgaver op. Det gør vi ud fra et kristent menneskesyn og på et folkekirkeligt grundlag. På dette grundlag opretter og driver KFUKs Sociale Arbejde i takt med aktuelle behov og muligheder væresteder, herberger og boliger, krisecentre, behandlings- og resocialiseringssteder, rådgivnings- og undervisningstilbud samt andre aktiviteter, der falder inden for foreningens formål.

Om KFUKs Sociale Arbejde

Vi driver i dag følgende institutioner: Reden Aalborg, Reden Aarhus, Reden Odense, Reden København, Reden Ung, Reden International

Et kig ind i lokalerne hos Reden International. Privatfoto.

(København og Aalborg), Redernes Krisecenter i Odense, KFUKs Sociale Arbejdes Krisecenter i København, herberget Lærkereden i Aalborg (unge sårbare kvinder), herberget Lindevangen og herberget Lærkehøj på Frederiksberg samt Kontaktcentret Vesterbro i København. KFUKs Sociale Arbejde ejer og har selv bygget en række af de ejendomme, som vores institutioner drives fra, senest Reden Aarhus i 2013.

KFUKs Sociale Arbejde, der blev stiftet i 1947, er en medlemsforening, som ledes af en landsbestyrelse på 9-11 medlemmer.

Lejemålet

KFUKs Sociale Arbejde flyttede ind i Kvindernes Bygning d. 1. juni 2010, hvor vi overtog 2 lejemål, som blev lagt sammen. Lokalerne opfyldte vores ønsker, hvad angik størrelse, beliggenhed og muligheden for samspil med andre organisationer. I den forbindelse blev andre muligheder drøftet, f.eks. et lejemål i Diakonissestiftelsen på Frederiksberg. Her var mulighed for at indgå i et kirkeligt/diakonalt fællesskab, men organisationens forretningsudvalg prioriterede fællesskabet med andre kvindeorganisationer. KFUKs Sociale Arbejde var

således allerede før indflytning medlem af Kvinderådet og havde samarbejde med Dansk Kvindesamfund på flere områder.

En anden vigtig faktor var også muligheden for reduceret husleje, da vi som indsamlingsorganisation har et stort ansvar for at anvende ressourcerne effektivt og tage besparelseshensyn. Vores midler skal først og fremmest bruges til fordel for mennesker i udsathed, hjemløshed, misbrug og prostitution samt ofre for menneskehandel.

KFUKs Sociale Arbejdes sekretariat, der i daglig tale er bedre kendt som hovedkontoret, ledes af generalsekretæren og har pt. 12 medarbejdere fordelt på en udviklingsafdeling og en regnskabsafdeling. Samlet har KFUKs Sociale Arbejde over 250 medarbejdere og et tilsvarende antal frivillige.

Vi er flittige brugere af mødelokalet på 3. sal, da vi ikke selv har et mødelokale.

Samarbejde med andre organisationer

KFUKs Sociale Arbejde samarbejder med en lang række kvindeforeninger og organisationer. Vi er repræsenteret i det nationale voldsobservatorium under Kvinderådet.

Vi er medlem af to brancheforeninger under Dansk Erhverv, nemlig Selveje Danmark og Civilsamfundets Brancheorganisation. Vi er desuden medlem af ISOBRO, Danske Kirkers Råd, Dansk Diakoniråd.

På internationalt plan deltager vi sammen med KFUM og KFUK i Danmark i verdensrådsmøderne i World YWCA, der er en af verdens største kvindeorganisationer med medlemsorganisationer i over 100 lande.

KFUKs Sociale Arbejdes vision

KFUKs Sociale Arbejde balancerer at være en troværdig og fagligt respekteret leverandør af sociale tilbud og at være en uafhængig "fri stemme", hvad angår menneskers sociale forhold og organisationernes rammevilkår.

Organisatorisk er vi et smidigt netværk af fagligt stærke institutioner med fælles identitet, en livskraftig frivilligkultur og relationer til verden uden for Danmark. Der er ikke langt fra idé til handling.

KFUKs Sociale Arbejde er foregangsorganisation for en langsigtet, tværfaglig helhedstænkning og skaber de gode eksempler. Vi finder nye løsninger på samfundsmæssige udfordrin-

ger og vi er til stede dér, hvor der er behov for vores indsats.

KFUKs Sociale Arbejde går forrest i indsatsen for et værdigt liv og arbejder som socialpolitisk vagthund imod udstødelse, stigmatisering og diskrimination. Et godt liv er mere end fravær af fattigdom. Vi har en solid viden om mennesker, der lever i samfundets yderkanter, og det er os, man går til som de første, når prostitutionens skadevirkninger skal minimeres. Vores vision er et samfund uden prostitution.

Fremtiden

KFUKs Sociale Arbejde vil fortsat have fokus på at have en sund økonomi, men det økonomiske må ikke fylde så meget, at vi ikke tør stå ved vore synspunkter. Det overordnede mål er at sætte den enkelte bruger af vore socialfaglige tilbud i stand til at forbedre sin egen livssituation. Derfor vil KFUKs Sociale Arbejde i de kommende år fortsat prioritere det øgede fokus på faglighed, etik, evidens og metodeudvikling for at bevare og styrke organisationens position som en troværdig, velrenommeret og synlig samarbejdspartner både lokalt, nationalt og internationalt.

Konservative Kvinder, organisationsrepræsentant:

Naturligt at være med i Kvindernes Bygning

Af Bente Winkel, repræsentant

Det Konservative Folkepartis kvinder har altid været opmærksom på kvinders liv og forhold i samfundet i erkendelse af, at kvinder er mere udsatte end mænd – ikke mindst i krisetider. Derfor var det naturligt, at de kvindelige medlemmer under navnet Konservative Kvinder i København og Frederiksberg søgte optagelse i Kvindernes Bygnings repræsentantskab i 1919. Senere blev foreningen medlem under navnet Konservative Kvinder. Vi har fulgt arbejdet igennem årene, kampen for at holde de forskellige funktioner – Hotel Cecil, restaurant Kar-

nappen, mødelokaler og lejemål for kvindeforeninger – i gang. Der har været opture og nedture, men med stor beundring har vi oplevet, at Kvindernes Bygnings bestyrelser gennem tiderne har formået at udvikle nye idéer til fordel for kvinder, efterhånden som tidernes skiften har givet anledning til det:

Tilbuddet om lokaler til studiebrug og senere Kvindernes Bygnings Fond er gode eksempler på institutionens formåen – og nu som seneste skud på stammen Spillestedet "Hotel Cecil". Emma Gad viste vejen, og mange dygtige kvinder fulgte den!

Kvindelige Kunstneres Samfund,
organisationsrepræsentant og lejer:

Stor glæde over samarbejde med de mange kvindeforeninger – og over gode rammer til møder og arkivarbejde

Af Lise Seier Petersen, formand

Kvindelige Kunstneres Samfund (KKS) arbejder for fuld ligestilling af og ligeværd for kvinder og mænd, så de på lige vilkår kan arbejde som professionelle kunstnere.

Senest har KKS bl.a. arrangeret/bidraget til:

- I 2019 indledte bestyrelsen en intern debat om skævvridningen på kunstscenen. Hensigten er at formulere foreningens fokus for fremtidens politiske arbejde.

- Deltaget i Emma Gad(e)-festen i Niels Hemmingsens Gade i 2018.
- Siden 2016 har foreningen været repræsenteret på Kulturmødet på Mors.
- Arrangeret en konference om ulighed i kunstverdenen på Kvindemuseet, Aarhus i 2016 i samarbejde med museumsleder Merete Ipsen.
- Foreningens 100-års jubilæum i 2016 fejredes med en lang række medlemsinitierede arrangementer i hele landet.
- Som optakt til foreningens 100-års jubilæum udkom bogen "100 års øjeblikke" i 2014.

Håndskrevne udkast til skrivelser
fra arkivet for Kvindelige
Kunstneres Samfund.
Bestyrelsen opfordrede
medlemmerne til at stemme
på de opstillede kvinder
vedrørende valgkampen til
Akademirådet 1925. KKS-arkivet.
Fotograf Pylle Søndergaard.

- En mindeplade for Anne Marie Carl-Nielsen blev opsat i 2013 på bygningen ved Frederiksholms Kanal 28, hvor hun havde embedsbolig.
- Et to-dages symposium, "Come On", i Gl. Dok Pakhus i 2012, der kickstartede jubilæumsaktiviteterne i 2016.

Sidst men ikke mindst råder foreningen over et righoldigt historisk arkiv. Siden 2008 har KKS haft mulighed for at opbevare arkivet i Kvindernes Bygning med henblik på registrering og overdragelse til Det Kongelige Bibliotek.

Arkivet for Kunstnernes Statsunderstøttede Croquisskole, KSC-arkivet, er også blevet scannet,

og der er skrevet artikler af kunsthistorikerne Hanne Abildgaard og Sofie Olesdatter Bastiansen om Croquisskolen, med udgangspunkt i arkivalierne.

Derudover har foreningen i en del år benyttet Emma Gads Mødesal til bestyrelsesmøder og enkelte medlemsarrangementer.

KKS har stor glæde af mulighederne i Kvindernes Bygning. Samarbejdet med de øvrige kvindeforeninger anser KKS som meget væsentligt og deltager med glæde sammen med Folkevirke, Kvinder i Musik og Dansk Blinde-samfunds Kvindegruppe i formidlingen af musik, litteratur og billedkunst direkte fra scene til publikum i arrangementet "Kvindestemmer" i Hotel Cecil.

Kvinder i Musik, lejer:

Attraktivt sted med kvindehistorisk betydning

Af Tove Krag

Organisationen Kvinder i Musik har til formål at støtte kvinders aktive indsats i musiklivet, så dette får sin tiltrængte fornyelse og afbalancering.

Organisationen tilstræber at stimulere og skabe rammer for ovennævnte inden for ethvert område af musik, især aktiviteter af eksperimenterende art, herunder områder, der ikke traditionelt har været præget af kvinder.

Til støtte for dokumentation og forskning opbygger Kvinder i Musik arkiv med materialer – noder, litteratur, lyd og billeder –, som belyser

kvinders skabende virksomhed inden for alle musikkens områder i alle tidsaldre.

Siden den 1. december 2012 har Kvinder i Musik været lejer af lokale A på 3. sal, som vi nu deler med Kvindelige Kunstneres Samfund.

For Kvinder i Musik havde det allerede i flere år været en ønskedrøm at kunne samle og arbejde med både arkiv og øvrige materialer tilbage fra starten i 1980 i netop Kvindernes Bygning. Dette med baggrund i såvel det hidtidige samarbejde med flere af de kvindeorganisationer, som allerede havde til huse i Kvindernes Bygning, som med tanke på et forstærket fremtidigt samarbejde. Den fornemme fun-

kisbygning med den helt specielle historie har altid stået for os som et umådeligt attraktivt sted med både kvindehistorisk betydning og herlighedsværdi.

De seneste år er der kommet fornyet fokus på den ringe repræsentation af kvinder såvel på festivalscenerne som i den administrative del af dansk musikliv:

På ledelsesniveauer i institutionerne, som bookere på spillesteder, som eksperter i medierne m.m. Dermed er henvendelserne til Kvinder i Musik igen taget væsentligt til. Der er også dannet nye netværk af yngre kvinder i musikbranchen – som 1610 K og Musikbevægelsen af 2019 – hvorfra der nu er sket en fornyelse af Kvinder i Musiks bestyrelse. Det er dybt til-

Fra præsentationen den 22. november 2016 i Metronomen af første del af projektet "Kvinder i Musiks historie skrives virtuelt ind i dansk musikhistorie". Her fortæller Tove Krag om projektet, som blev muliggjort via bevilling fra Kvindernes Bygnings Fond, og om søgemulighederne på www.kvinderimusik.dk

fredsstillende for os, som har været med siden Kvinder i Musiks start, at interessen er vakt for at bygge videre på de snart 40-års arbejder, som nu også er dokumenteret virtuelt.

Samtidigt arbejder vi fortsat med dels et projekt, som skal munde ud i Kvinder i Musiks historie i pjece/bogform og – på det store plan – udarbejdelse af en Nordisk Kvindemusik-historie i et samarbejde mellem nordiske kvinde-musikforskere.

For Kvinder i Musik har lokalet i Kvindernes Bygning betydet, at vi har fået samlet og ordnet alle materialer fra starten i 1980 til nu og klargjort dem til overdragelse til Det Kongelige Bibliotek. Samtidigt er alle aktiviteter gennem årene inddateret ud fra de 40-års scrapbøger – med søgemuligheder på bl.a. komponister, værker, medvirkende samt på artikler og anmeldelser m.m. Hertil kommer følgende store

delprojekt, som vi fortsat er i gang med: en registrering af og overførsel til elektronisk lydfil af Kvinder i Musiks lydoptagelser. Selve lydfilen, som er professionelt overført, er nu overdraget til Det Kongelige Biblioteks musikafdeling, mens vi fortsat arbejder med registreringsdelen. Med hensyn til brugen af Kvindernes Bygning er det naturligvis også et stort gode at kunne bruge mødelokaliteterne, og hvad angår samarbejde med andre "beboere" har Kvinder i Musik – udover at samarbejde med Kvindernes Bygning – også organiseret aktiviteter med og for Kvinderådet, Folkevirke, Kvindelige Kunstneres Samfund og Interkulturelt Kvinderåd. Af andre kvindeorganisationer har vi samarbejdet med blandt andre KVINFO samt i forbindelse med udstillinger af kvinder med fx Kunstforeningen Gl. Strand, Møstings Hus og Rundetårn.

Kvinderådet, organisationsrepræsentant og lejer:

Gode muligheder for uformelt samarbejde

Af Lise Johansen, direktør

Kvinderådet blev stiftet i 1899, dengang under navnet Dansk Kvinderåd – senere ændret til Danske Kvinders Nationalråd. Ved 100-års jubilæet i 1999 skiftede organisationen navn til Kvinderådet.

Kvinderådets formål har været ”at medvirke til at varetage kvinders rettigheder og deres sociale, faglige, økonomiske og kulturelle interesser, samt at stimulere kvinder til aktivitet og ansvar i samfundet”. Kvinderådet arbejder for at forbedre kvinders rettigheder og vilkår med det formål at fremme ligestilling nationalt og

internationalt. Ideen med et Kvinderåd var og er at udvikle fælles forslag og krav ud fra en kvindesynsvinkel og på den baggrund være med til at udvikle et reelt demokrati.

Kvinderådet har haft adresse i Kvindernes Bygning i over 65 år. I arkiverne er en lejekontrakt fra 1953. Men allerede årsberetningen fra 1941-42 viser, at adressen er Niels Hemmingsens Gade 8.

Kvinderådet føler sig godt hjemme i Kvindernes Bygning, fordi Bygningen samler flere kvindeorganisationer, hvoraf flere er medlemmer af Kvinderådet. Det giver mulighed for et større uformelt samarbejde at arbejde dør-om-dør.

Et glimt fra ligestillingsfestivalen "Talk Town", som Kvinderådet er medarrangør af.

Vi nyder godt af samarbejdet med andre – især kvindeorganisationer i Kvindernes Bygning – og vi gør flittigt brug af mødelokaler til netværksmøder.

Vores vision er ligestilling mellem mænd og kvinder; og dermed afskaffelse af enhver form for diskrimination og undertrykkelse af rettigheder og potentiale på baggrund af køn. Kvinderådet er en paraplyorganisation bestående af over 40 forskellige organisationer.

Organisationerne favner politiske partier, faglige organisationer, erhvervskvindenetværk og kvindeorganisationer.

Kvinderådet har sit sekretariat i Kvindernes Bygning, og her holder Styrelsen sine møder. Derudover holder ligestillingsfestivalen "Talk Town" til hos Kvinderådet. Det samme gør det Nationale Voldsobservatorium og Mainstreamingsnetværket, som Kvinderådet er sekretariat for.

Københavns Kvindelige Gymnastikforening,
organisationsrepræsentant:

Kvindernes Bygning er en naturlig medlemsorganisation

*Af Annemette Sodborg, tidligere mangeårig formand
i Københavns Kvindelige Gymnastikforening*

Københavns Kvindelige Gymnastikforening – KKG – blev dannet i 1886 på opfordring af den svenske gymnastikpædagog Mimi Strömbeck, der i et par år havde undervist danske gymnastiklærere i den "svenske" gymnastik eller det såkaldte Ling'ske system.

Da hun rejste hjem i 1886 opfordrede hun sine elever til "at danne en forening med formand, næstformand og sekretær, hvor de kunne mødes og holde arbejdet med gymnastikken

ved lige". Dette blev starten på Københavns Kvindelige Gymnastikforening.

Til de første medlemmer i KKG hørte frk. Gabriele Poulsen. Hun medvirkede til, at foreningen hurtigt fik en større og mere folkelig udbredelse. Allerede i foreningens første år opnåede hun at få lokale i en frederiksbergsk kommuneskole, hvor hun gratis underviste fabribspiger i gymnastik.

Det var imidlertid først i 1894, at foreningen for alvor begyndte med de såkaldte "billige aftenhold". Undervisningen på disse hold var forbeholdt ubemidlede kvinder og kostede

25 øre – i visse tilfælde var den endda gratis. Selv om Københavns Kvindelige Gymnastikforening startede som en ren gymnastikforening, kom der ret hurtigt andre aktiviteter på programmet. Således var tennis og langbold på programmet allerede i slutningen af forrige århundrede. I 1905 optoges svømning på programmet, og der har det været siden. Meget tidligt i foreningens liv opstod der diskussion om, hvorvidt foreningen skulle satse på den eliteprægede – og dermed hårde fysiske linje, eller om man skulle vælge “den bløde motionslinje”. Det blev den sidstnævnte som løb af med sejren.

Gennem tiderne har KKG's bestyrelse jævnligt drøftet emner med relation til kvindesagen,

og KKG meldte sig ind i Danske Kvinders Nationalråd i 1899. Foreningen støttede i 1901 et forslag om at ændre sygekasseloven til fordel for arbejdende kvinder. I 1905 meldte KKG sig ind i Danske Kvindeforeningers Valgretsforbund, og da den kvindelige valgret blev indført i 1915, var KKG med til at fejre det.

Som en ren kvindeforening er det naturligt for Københavns Kvindelige Gymnastikforening at være en del af Kvindernes Bygning.

Foreningen blev medlem af repræsentantskabet fra starten i 1895, og Københavns Kvindelige Gymnastikforening står stadig som medlemsorganisation af repræsentantskabet.

Kvindelige gymnaster i deres karakteristiske dragter og typisk øvelse omkring århundredeskiftet. Fotograf ukendt.

Københavns Lærerforening:

Mange arrangementer i Kvindernes Bygning

*Af Janne Riise Hansen, bestyrelsesmedlem
i Københavns Lærerforening*

Københavns Lærerforenings formål er at varetage medlemmernes pædagogiske, tjenstlige og økonomiske interesser.

Kvindernes Bygning har spillet en stor rolle i Københavns Lærerforenings historie. Vi blev medlem af Kvindernes Bygnings repræsentantskab allerede i 1905 og var dermed tæt på arbejdet med at få realiseret en Kvindernes Bygning i København. Indtil sammenlægningen i 1967 var det selvfølgelig kun den kvindelige del af lærerforeningen, der anvendte bygningen.

Men efter 1967 var det altid der i den store sal, at foreningen holdt generalforsamling – det varede gerne til over midnat – og så var der smørrebrød og snaps bagefter.

I mange år brugte Københavns Lærerforening også Kvindernes Bygning til den årlige fastelavnsfest, hvor bestyrelsen hængte tønder op til fastelavn i Bygningen, hvorefter medlemmer og deres børn mødte op og havde en dejlig dag. Fremover kunne man sagtens forestille sig, at foreningen ville benytte stedet til lignende arrangementer, men også ved oplæg og foredrag holdt for medlemmerne ville Kvindernes Bygnings mødelokaler kunne komme i spil.

Radikale Venstre,
organisationsrepræsentant:

Mangeårigt samarbejde om ligestilling

*Af Sigrid Friis Proschowsky, medlem af forretnings-
udvalget og hovedbestyrelsen i Radikale Venstre*

Radikale Venstre blev stiftet i 1905.

Landsforbundets formålsparagraf lyder sådan:

Medlemmerne af Radikale Venstre (Danmarks social-liberale parti) udgør landsforbundet, hvis formål er:

- at samle radikale vælgere i en landsdækken-

Folketingsmedlem Sofie Carsten Nielsen (t.h.) og Sigrid Friis Proschowsky med en mulepose med det berømte Elna Munch-citat. Privatfoto.

de organisation og sikre dem deltagelse og indflydelse

- at fremme, udvikle og forny de radikale værdier og idéer gennem debat, politikformulering og formidling
- at arbejde for radikal repræsentation og indflydelse, lokalt, nationalt og internationalt.

Formålet gennemføres:

- ved størst mulig inddragelse af medlemmerne

i udformningen af partiets politik såvel lokalt og på landsplan som i EU og internationale sammenhænge

- ved at styrke kendskabet til og dialogen om de radikale værdier.

Arbejde med ligestilling

Kvindens formelle ligestilling med manden indgik allerede i partiets første principprogram i 1905, hvor der stod "En Forfatningsforandring gennemføres i Juni Grundlovens Aand. Den privilegerede Valgret til Landstinget afskaffes. I vigtige Spørgsmaal gives Adgang til direkte Folkeafstemning.

Valgret indtræder med Fuldmyndighed. Fattighjælp ydet paa Grund af Sygdom og Arbejdsløshed berører ikke Valgret. Kvinder faa kommunale og politiske Rettigheder lige med Mænd, Tyende lige med andre Borgere." I pamfletten "Radikal" (Peter Lauritsen, Rune Christiansen og Sofie Carsten Nielsen, 2018) skrives der bl.a.: "Radikale Venstre har altid været et feministisk parti. Målet har fra starten været, at ikke blot skulle kvinder have samme formelle rettigheder som mænd, ligestilling skulle gælde for alle borgere og i alle dele af

samfundet. Sådan er det fortsat. Det har altid været og bør altid være en radikal opgave at sætte spørgsmålstejn ved vedtagne sandheder, der alene begrundes i køn."

Elna Munch (1871-1945) var blandt de første fire kvinder, der blev valgt i Folketinget i 1918. Hun blev den første kvinde til at tage ordet på Folketingets talerstol, hvor hun udtalte "På forhånd er der ingen grund til at tro, at kvinder giver lettere op end mænd"

Radikale Venstres fællesskab med Kvindernes Bygning strækker sig helt tilbage til begyndelsen. Markante kvinder som Ragna Schou (1879-1945), Karna Nilsson (1889-1967) og Meta Hansen (1865-1941) havde alle det til fælles, at de var aktive partimedlemmer af Radikale Venstre sammen med deres engagement i stiftelsen af Kvindernes Bygning. Dog blev forholdt mellem Radikale Kvindekreds, København og Kvindernes Bygning først formaliseret i 1941, da foreningen blev organisationsmedlem af Kvindernes Bygnings repræsentantskab. Radikale Venstre har en fast plads i repræsentantskabet, der fra 2019 er besat af tidligere landsformand i Radikal Ungdom, Sigrid Friis Proschowsky.

*Et kig ind gennem et lejemål
i Kvindernes Bygning,
hvor en af de originale
detaljer stadig fremstår
markant.*

*Detalje fra trappeforløbet
med den karakteris-
tiske og tidstypiske
konstruktion.*

Kvindernes Bygnings Fond:

Uddelinger fremmer kvinders ligestilling

Af Karen Arpe, formand

Kvindernes Bygnings repræsentantskab besluttede i foråret 2006 at oprette Kvindernes Bygnings Fond – www.kvindefond.dk – med en startkapital på 6 millioner kr. og med det formål at støtte tiltag og projekter til fremme af kvinders ligestilling i bred forstand.

En selvstændig fondsbestyrelse med fem medlemmer og en suppleant blev valgt. To medlemmer og suppleanten blev valgt af repræsentantskabet, og to medlemmer blev valgt af Kvindernes Bygnings bestyrelse. Det femte medlem blev valgt af fondsbestyrelsen selv

under den forudsætning, at dette medlem ikke måtte være medlem af Kvindernes Bygnings repræsentantskab. Denne procedure for sammensætning af fondsbestyrelsen er indskrevet i fondens fundats og følges fortsat i dag. I 2007 kunne Kvindernes Bygnings Fond foretage de første uddelinger fra fonden, som gik til henholdsvis projektstøtte til Kvindemuseet i Danmark og en hæderspris til tidligere chefredaktør og koncerndirektør Lisbeth Knudsen. Siden har fonden hvert år kunnet uddele støtte midler til en lang række forskelligartede projekter, arrangementer og initiativer, som alle har haft kvindepolitisk sigte.

Kvindernes Bygnings kuverter bar en årrække Suzette C. Holtens logo og denne tekst som afsender. Udateret. Kvindernes Bygnings Arkiv.

Kvindernes Bygnings Kontor.
Pilestræde 9. — København K.

*Det er her i Kvindernes Bygning,
at Kvindernes Bygnings Fond har deres
kontor og holder deres møder,
hvor fondsbestyrelsen beslutter,
hvilke af de mange projektansøgninger,
der skal støttes økonomisk.*

I dag – 2020 – er fondskapitalen på 10 millioner kr. takket være generøse kapitaloverførsler fra Kvindernes Bygning i årenes løb, og fonden har nu mulighed for at uddele op til 400.000 kr. årligt. Fra 2007 til 2020 har fonden uddelt i alt 4 millioner kr.

Kvindernes Bygnings Fond uddeler støttemidler to gange årligt – forår og efterår – og modtager erfaringsmæssigt et stort antal ansøgninger, blandt hvilke fondsbestyrelsen prioriterer et mindre antal til støtte. Ansøgningerne er meget forskellige, men kan dog for de flestes vedkommende kategoriseres under overskrifterne:

- KULTUR (f.eks. udstillinger, bogudgivelser, koncerter, teateropsætninger, film),
- SOCIALE PROJEKTER (f.eks. kvindekrisecentre, projekter målrettet hjælp til indvandrerkvinder, indsatser til bekæmpelse af vold mod kvinder),
- OPLYSNING / ALMENNYTTIGE PROJEKTER (f.eks. konferencer, møder, festivaler, undervisningstilbud).

Kvindernes Bygnings Fond har adresse i Kvindernes Bygning og holder sine bestyrelsesmøder i Kvindernes Bygnings bestyrelseslokale.

Kvindernes Bygnings repræsentantskab 2020-2021

Kvindernes Bygning er en selvejende institution. Institutionens højeste myndighed er repræsentantskabet. Repræsentantskabet består af op til 45 kvinder valgt ved selvsupplering og et antal foreningsrepræsentanter udpeget af nogle af de foreninger, som oprindeligt stod bag bygningens etablering

Valgt	Personlige medlemmer	Valgt	Personlige medlemmer	Valgt	Personlige medlemmer
1972	Grethe Henius	2000	Annemarie Balle	2016	Jeanne Bau-Madsen
1977	Else Kjeldgaard	2002	Solbritt Christiansen	2016	Eva Catter
1977	Edith Kjærsgaard	2003	Lone Sewerin	2016	Else Slange
1980	Tove Koed	2004	Katrine Junker	2018	Agnete Lied Andersen
1983	Jytte Lindgård	2005	Hilda Rømer Christensen	2018	Bente Anderskouv
1983	Randi Løsekraut	2005	Eva Aagaard Salling	2018	Camilla Kjærsgaard
1983	Lene Fischer Petersen	2007	Louise Krarup	2019	Eva Stenmann Larsen
1986	Helle Jarlmoose	2009	Janne Jagd Allersted	2019	Lis Ehmer Olesen
1986	Eva Munck	2011	Charlotte Prætorius Neira	2019	Annemette Sodborg
1989	Karen Arpe	2012	Camilla Rye Jørgensen	2020	Birgitte Bruun
1994	Lotte Andersen	2013	Nanna Frank Møller	2020	Karen Hallberg
1997	Birgit Catter	2014	Jytte Hilden	2020	Louise Svendsen
1997	Randi Iversen	2014	Karin Birgitte Lund	2020	Bente Winkel
1997	Grethe Fenger Møller	2014	Lene Rasmussen		
1999	Bodil Wiingaard	2016	Uzma Ahmed		

Kvindernes Bygnings bestyrelse anno 2020. Fra venstre ses bestyrelsesformand Annemarie Balle, Lis Ehmer Olesen, Bente Anderskov (bagerst), Louise Krarup, Annemette Sodborg, Karen Hallberg, Eva Munck, Eva Aagaard Salling og næstformand Birgit Catter. Fotograf Hans Søndergaard.

År	Foreninger	Repræsentant i 2020-2021
1895	Københavns Kvindelige Gymnastikforening	Sara Czerny (suppleant Astrid Olander)
1904	Jordemoderforeningen, København	Birgit Plough Jensen
1905	Københavns Lærerforening	Janne Riise Hansen
1913	Dansk Kvindesamfund	Helena Gleesborg Hansen
1914	Dansk Kvindesamfund, København	Bente Kongerslev
1919	Konservative kvinder	Helle Sjelle
1941	Radikale Kvindekreds, København	Sigrid Friis Proskowsky
1947	Kvindelige Kunstneres Samfund	Lise Seier Petersen (suppleant Ulrikka Mokdad)
1962	Kvinderådet	Lise Johansen

Formænd for Kvindernes Bygning

Initiativgruppe bag Kvindernes Bygning 1896-1916:

*Emma Gad, Bertha Buch, Nanna Liebmann, Wilhelmine Rerup,
K.S. Præstgaard*

Gyrithe Lemche	1916-1928
Karna Nilsson	1928-1942
Elna Rasmussen	1942-1961
Karen Schack	1961-1970
Karen Sabroe	1970-1972
Dagmar Henriksen	1972-1982
Anne-Marie Bruun	1982-1984
Tove Koed	1984-2013
Annemarie Balle	2013-

*Formand for Kvindernes
Bygning siden 2013,
journalist Annemarie Balle.
Fotograf Hans Søndergaard.*

Forfatterbiografier, jubilæumsbogen om Kvindernes Bygning

Kirsten Arkov (f. 1957), cand.psych. og BA i kunsthistorie

Særlige interesseområder er museologi og udstillingsæstetik, dvs. hvordan kunstudstillinger arrangeres og giver det bedst mulige møde mellem kunsten og dens brugere – samt arkitektur og arkitekturhistorie, med fokus på arkitekturens indflydelse, rumligt og æstetisk, på menneskers trivsel og velbefindende. Har i denne forbindelse udarbejdet arkitekturanalyser af historiske og nutidige bygninger.

Annemarie Balle (f. 1950). Formand for Kvindernes Bygning siden 2013. Journalist

Redaktør på kulturtidsskriftet "Folkevirke" siden 1984 og landsformand for Folkevirke siden 1994. Har skrevet flere bøger, bl.a. kunstbøgerne "Dotremont og hans logogrammer", "Grete Balle – fra nethinde til lærred" og "Mogens

Balle – inspirationer fra det hvide papir" samt bidraget til bogen "Mogens Balle – den samsende kunstner". Desuden bøgerne "Ghana – et land på vej" og "Du kan, hvis du vil" (Dansk Arbejdsgiverforening) samt børnebøgerne "Rikke og Anders" og "Snus på udflugt".

Har været journalist på bl.a. Jyske Tidende og redaktør på flere fagblade.

Grethe Holmen (1917-1998). Journalist og forfatter

Udgivelser: "Clara Schumann", Gyldendal 1970. "Kvindelige Kunstnere i 1500-tallet og 1600-tallet", Borgen 1977.

I 1980 var Grethe Holmen én af initiativtagerne til "Kvinder i Musik". Hun blev æresmedlem af foreningen i 1992 og har desuden været for kvinde for Dansk Kvindesamfund Københavnskreds.

Lene Rasmussen (f. 1950). Billedkunstner.
Uddannet på Det Kongelige Danske Kunst-
akademi 1973-1980

Udstiller på Corner og Vrå Udstillingen. Repræsenteret på Vendsyssel Kunstmuseum, Egnsamlingen, Saltum, Ny Carlsbergfondet, Statens Kunstfond.

Formand for arkivet for Kvindelige Kunstneres Samfund fra 2010.

Medredaktør på "- der skal ikke være noget storagtigt over det – Vrå Udstillingen 1942-2002", udgivet af Vrå Udstillingens Venner 2002, og "100 års øjeblikke – Kvindelige Kunstneres Samfund", udgivet på forlaget Saxo 2014.

*Elisabeth Neckelmann:
Stående kvinde ved hegn, udateret.
85x104 cm. Olie på lærred.
Kvindernes Bygning.*

"Fra vision til virkelighed"
Kvindernes Bygning
125 år

Redaktion

Annemarie Balle

Hovedforfattere

Kirsten Arkov
Annemarie Balle
Grethe Holmen
Lene Rasmussen

Copyright © 2020

Kvindernes Bygning og
Kirsten Arkov
Annemarie Balle
Grethe Holmen
Lene Rasmussen

Billedkunstkreditering

© Anna Klindt Sørensens Fond.
Derudover er følgende kunstnere
omfattet af copyright:

© VISDA

Ebba Carstensen, Grete Balle, Mette Dreyer,
FCNN – Feminist Collective with No Name,
Augusta Finne, Karin Birgitte Lund,
Amalie Michaelsen, Elisabeth Neckelmann,
Lars Pryds, Lene Rasmussen,
Christine Swane

Fotokreditering

Arkitekturen, billedkunsten
og arkivalierne
i Kvindernes Bygning samt

formandsportrætterne af
Tove Koed og Annemarie Balle
er fotograferet af Hans Søndergaard,
medmindre andet er angivet

Christina Alfthan (133),
Kim Bach - Wikimedia Commons (88),
Martin Toft Burchardi Bendtsen (124),
Laila Glienke (137),
Holt-Madsen (6, 7, 19, 30, 31, 90, 91),
Jes Larsen, Territorium (74, 78, 81),
Ina Løndahl (135), Pylle Søndergaard (147)

Bogens gennemgående vignet
er et træsnit med mælkebøttemotiv.
Vignetten er fundet blandt arkivalierne i
Kvindernes Bygning.
Dens nøjagtige oprindelse og anvendelse
er endnu ukendt

Sats og tryk

Bogen er sat med Palatino og
trykt hos Aars Bogtryk & Offset

Papir

130 g Silk

Layout

Louise Christensen

Udgiver

Kvindernes Bygning

Forlaget Himmerland

1. udgave, 2020

ISBN-nr. 978-87-970300-6-6